

Marcel Lehocký
Peter Kuric

PODNIKANIE V POĽOVNÍCTVE A V CHOVE POĽOVNEJ ZVERI

Marcel Lehocký

Peter Kuric

**PODNIKANIE V POĽOVNÍCTVE
A V CHOVE POĽOVNEJ ZVERI**

2007

Táto publikácia je spolufinancovaná Európskym spoločenstvom

Autori: Ing. Marcel Lehocký, PhD.
 Ing. Peter Kuric

Recenzoval: doc. Ing. Jozef Konôpka, CSc.

Prvé vydanie

Vydalo Národné lesnícke centrum vo Zvolene

Návrh a grafická úprava obálky: Mária Gálová

Rozsah: 68 strán

Tlač a knižárske spracovanie: NLC, oddelenie reprografie

Číslo publikácie: 4/2007

OBSAH

ÚVOD	5
1. POLOVNÍCKA TURISTIKA A MOŽNOSTI PODNIKANIA V POLOVNÍCTVE	7
1.1. Pohľad do histórie	7
1.2. Poľovnícka turistika v podmienkach štátneho podniku LESY SR	8
1.3. Predpoklady pre organizovanie poľovníckej turistiky v podmienkach štátneho podniku LESY SR	9
1.3.1. Poľovné revíry a poľovná plocha	9
1.3.2. Početnosť, štruktúra a kvalita poľovnej zveri v revíroch	10
1.3.3. Poľovnícki hostia a marketing	11
1.3.4. Profesionálny personál – poľovnícki sprievodcovia	12
1.3.5. Ubytovacie zariadenia a ostatné služby	12
1.4. Ekonomické výsledky a efektívnosť činnosti	14
1.5. Význam a prínos poľovníckej turistiky	12
2. POSKYTOVANIE SLUŽIEB V POLOVNÍCTVE	16
2.1. Kontakt s poľovníckym hosťom v štátnom podniku LESY SR	16
2.2. Postupy pri komunikácii s poľovníckym hosťom cestou médií	16
2.3. Organizovanie individuálnych poľovačiek	17
2.3.1. Organizácia nástupu poľovníckeho hosťa na poľovnícku akciu	17
2.3.2. Zachovanie poľovníckych predpisov, zvyklostí a tradícií po ulovení zveri	17
2.4. Organizovanie spoločných poľovačiek	19
2.4.1. Povinnosti zodpovednej osoby – vedúceho poľovačky	19
2.4.2. Nástup na otvorenie spoločnej poľovačky	20
2.4.3. Priebeh spoločnej poľovačky	20
2.4.5. Ukončenie spoločnej poľovačky	20
2.5. Upomienkové predmety pre poľovných hostí	21
3. STAROSTLIVOSŤ O ZVER A JEJ ŽIVOTNÉ PROSTREDIE	22
3.1. Prikrmovanie zveri	22
3.1.1. Ako a čím prikrmovať?	22
3.1.2. Kedy a koľko prikrmovať?	23
3.1.3. Kde prikrmovať?	24
3.2. Starostlivosť o životné prostredie zveri	24
3.2.1. Obhospodarovanie lesných porastov	24
3.2.2. Obhospodarovanie funkčných plôch	27

3.2.3	Obhospodarovanie lúk a poličok	28
4.	CHOV ZVERI VO ZVERNICIACH	30
4.1.	Zvernice – historické dedičstvo	30
4.2.	Danielia a muflónia zver vo zverniciach	31
4.3.	Jelenia a diviacia zver – perspektívne druhy vo zverniciach	32
5.	CHOV JELENEJ ZVERI V REVÍROCH ŠTÁTNEHO PODNIKU LESY SR	35
5.1.	Početné stavy a úlovok jelenej zveri v režijných revíroch štátneho podniku LESY SR	36
5.2.	Trofejová kvalita jelenej zveri v režijných revíroch štátneho podniku LESY SR	37
5.3.	Chránená poľovná oblasť Poľana – príklad obhospodarovania jelenej zveri v rámci veľkých revírov	38
5.4.	Tríbeč – príklad obhospodarovania zveri v rámci poľovnej oblasti	39
5.5.	Lesná správa Nitrianske Pravno – zosúladenie chovu jelenej zveri a prevencia škôd	42
5.6.	Zvernica „Betliar“ – príklad chovu jelenej zveri vo zverniciach štátneho podniku LESY SR	43
6.	CHOV MUFLÓNEJ ZVERI VO ZVERNICIACH A VOLNÝCH REVÍROCH ŠTÁTNEHO PODNIKU LESY SR	45
6.1.	Početné stavy a úlovok muflónej zveri	45
6.2.	Trofejová kvalita muflónej zveri	48
6.3.	Poplatkový lov a ekonomika chovu muflónej zveri v PR LESY SR, š. p.	49
6.4.	Zhodnotenie chovov muflónej zveri štátneho podniku LESY SR	50
6.4.1.	Najkvalitnejšie chovy štátneho podniku LESY SR – génové základne	50
6.4.2.	Perspektívne a rozvíjajúce sa zvernicové chovy v revíroch štátneho podniku LESY SR	52
6.4.3.	Perspektívne voľné chovy muflónej zveri v PR LESY SR, š. p.	53
6.4.4.	Ostatné poľovné revíry štátneho podniku LESY SR s výskytom muflónej zveri	57
6.5.	Ekonomická úvaha o početných stavoch muflónej zveri	58
6.6.	Zámery ďalšieho obhospodarovania muflónej zveri v PR LESY SR, š. p.	59
7.	ZÁSADY CHOVU A LOVU SRNČEJ ZVERI	60
8.	BAŽANTNICE – INTENZÍVNY CHOV A LOV BAŽANTEJ ZVERI	64
8.1.	Organizovanie úspešného lovu bažantov	64
8.1.1.	Klientela	64
8.1.2.	Vysoké bažanty	64
8.1.3.	Zásady organizovania poľovačky	64
8.1.4.	Hľadanie vhodnej klientely a cenová politika	66
9.	ODPORÚČANÁ LITERATÚRA	68

ÚVOD

Táto publikácia je určená účastníkom vzdelávacieho kurzu Podnikanie v poľovníctve a chove poľovnej zveri.

Tento projekt je spolufinancovaný Európskym spoločenstvom.

Cieľom kurzu je odborne a osobnostne pripraviť kvalifikovaných poskytovateľov služieb v poľovníctve (napr. poplatkový odstrel, pozorovanie zveri, fotografovanie a filmovanie zveri), poľovních hospodárov a poľovníkov špecialistov. Tematicky je kurz zameraný hlavne na podnikanie v intenzívnych chovoch zveri – v bažantniciach a zverniciach.

Kurz je určený predovšetkým pre zamestnancov štátneho podniku LESY SR, ktorý je na Slovensku tradičným a najväčším poskytovateľom poľovníckej turistiky. Preto aj pri zostavení tejto publikácie boli použité informácie, poznatky a skúsenosti z poľovníctva a poľovníckej turistiky štátneho podniku LESY SR, čo môže slúžiť ako modelové riešenie aj pre iné poľovnícke subjekty a poskytovateľov poľovníckej turistiky.

1. POLOVNÍCKA TURISTIKA A MOŽNOSTI PODNIKANIA V POLOVNÍCTVE

1.1. Pohľad do histórie

Polovnícka turistika je špecifickou formou turistiky, ktorá bola na Slovensku rozvinutá oveľa skôr ako eko-, agro- či lesoturistika.

V čase po II. svetovej vojne **prví zahraniční poplatkoví hostia – poľovnícki turisti začali na Slovensko do revírov štátnych lesov prichádzať asi v polovici 60. rokov minulého storočia**, predovšetkým z krajín západnej Európy. Ich záujem sa vtedy sústredil najmä na lov medvedov, ktoré sa práve v týchto rokoch začínali na Slovensku loviť po dlhšie trvajúcom období ochrany. Postupne zahraniční poľovníci objavovali na Slovensku aj možnosti lovu jeleňov a ostatných druhov zvier. Tak postupne v 70. a najmä v 80. rokoch narastal počet zahraničných poplatkových poľovníkov, ktorí poľovali takmer výlučne len v poľovných revíroch štátnych lesov. Viacerí poľovníci a aj celé poľovnícke skupiny začali naše poľovné revíry navštevovať pravidelne každý rok. Popri samotnej poľovačke poľovnícki hostia začali v rámci sprievodného programu objavovať a využívať aj ďalšie turistické možnosti a atrakcie našej krajiny. Vzhľadom na vtedajšie spoločenské pomery, režim a politické rozdelenie Európy môžeme s istotou konštatovať, že práve poľovnícki hostia patrili v tomto čase vôbec medzi prvých turistov z krajín západnej Európy, ktorí mali možnosť pravidelne a vo väčšom počte navštevovať našu krajinu za účelom turistiky, rekreácie a aktívneho oddychu. Na druhej strane zahraniční poľovníci boli významným zdrojom devíz pre náš zahraničný obchod.

Nebolo to však vôbec jednoduché obdobie pre rozvoj poľovníckej turistiky. Zahraničný poľovník pri ceste s poľovnou zbraňou na Slovensko musel prekonať množstvo administratívnych úkonov a poplatkov. Poľovnícki hostia, ako aj personál štátnych lesov, ktorý prichádzal s hosťami do kontaktu, boli pod neustálym „dohľadom“ vtedajších mocenských štruktúr. Poľovnícku turistiku mohli organizovať len vybrané cestovné kancelárie. V našich podmienkach to bol Čedok a Tatratur. Cestovná kancelária zadefinovala poľovníckych hostí na vtedajšie lesné závody a organizačne zabezpečovala ich pobyt na Slovensku. Každá skupina zahraničných poľovníkov mala prideleného delegáta cestovnej kancelárie, ktorý bol zároveň tlmočníkom a organizačným garantom pobytu hostí. Aj napriek uvedeným problémom sa počet zahraničných poľovníkov v tomto období zvyšoval a dôvodom, prečo na Slovensko prichádzali poľovať aj napriek značným problémom, bola zrejme výhodnejšia cena lovu, ako v ich domácej krajine a možno aj podmanivosť a prírodná krása našich poľovných revírov.

Ďalšie, podstatne priaznivejšie, obdobie pre rozvoj poľovníckej turistiky môžeme ohraničiť rokmi 1990–2000. Po zmene spoločenských pomerov na Slovensku, po roku 1989, sa vtedajšia eufória prejavila aj v poľovníckej turistike. Po odstránení viacerých bariér, ktoré stáli pred zahraničnými poľovníkmi pri ich ceste na Slovensko, chceli organizácie štátnych lesov využiť skúsenosti v poľovníckej turistike do roku 1989 a zároveň sa pripravovali na početný nárast zahraničných poplatkových poľovníkov a rozvoj podnikania v poľovníckej turistike. V tomto čase zanikol monopol dvoch už spomínaných cestovných kancelárií pre organizovanie zahraničných poľovníkov. Organizácie štátnych lesov mali už možnosť priamo kontaktovať poľovných hostí a prezentovať sa aj na zahraničných poľovníckych veľtrhoch. Preto tento účel si niektoré vtedajšie podniky štátnych lesov zriadili aj vlastné poľovnícke kance-

láríe. Medzi najvýznamnejšie a najvýkonnejšie patril „LESTOUR“ pri Západoslovenských štátnych lesoch Bratislava a poľovnícka kancelária „SILVA“ pri Stredoslovenských štátnych lesoch Banská Bystrica. Z ďalších aktivít podnikov štátnych lesov v tomto období môžeme spomenúť, napr. aj organizovanie špeciálnych jazykových kurzov nemčiny pre poľovníckych sprievodcov atď. Tieto aktivity sa logicky prejavili nárastom počtu zahraničných poľovníkov, ako aj nárastom tržieb z poplatkového lovu v prvej polovici 90. rokov. Je treba tiež spomenúť, že po roku 1990 sa otvorili väčšie možnosti pre organizovanie poľovníckej turistiky aj pre poľovnícke združenia, prípadne pre iných užívateľov poľovníčkových revírov mimo štátnych lesov. Pretrvávajúcim problémom pre zahraničných poľovníkov aj v tomto období bolo pomerne zložitá vybavovanie formalít na prevoz poľovníčkových zbraní (potreba zbrojného sprievodného listu) a poplatky. Práve neprimerane vysoké poplatky za prevoz poľovníčkových zbraní a streliva na územie SR, odrádzali mnohých zahraničných poľovníkov od návštevy Slovenska a radšej si pre cieľ svojej poľovníckej cesty vybrali inú krajinu. Určitá stagnácia poľovníckej turistiky a záujmu zahraničných poľovníkov o Slovensko nastala po roku 1995. Dôvodom bola redukcia početných stavov a pokles kvality zveri na Slovensku, ako aj zmeny užívateľov viacerých poľovníčkových revírov, čo znamenalo stratu dôvery zahraničných hostí.

1.2. Poľovnícka turistika v podmienkach štátneho podniku LESY SR

Štátny podnik, Lesy Slovenskej republiky Banská Bystrica je pokračovateľom dlhodobých tradícií lesníctva, poľovníctva a aj poľovníckej turistiky na Slovensku. Vznikol 29. 10. 1999 integráciou 6 bývalých regionálnych podnikov štátnych lesov. Je najväčším užívateľom lesného pôdneho fondu, keď spravuje 50 % podiel z celkovej výmery lesov na Slovensku.

Poľovníctvo patrí medzi hlavné činnosti štátneho podniku LESY SR Banská Bystrica. Profesionálne vykonávané poľovníctvo je dôležitou súčasťou prevádzkových aktivít podniku. Aktivity v poľovníctve vychádzajú zo záujmu udržiavania rovnováhy medzi rastlinnou a živočíšnou zložkou, čo priamo súvisí s obhospodarovaním lesa. Poľovníctvo je u štátneho podniku LESY SR samostatným výrobnou-ekonomickým okruhom a vykonáva ho 26 odštepovaných závodov (OZ). Keďže štátny podnik LESY SR sú hospodárskou organizáciou, ktorej **prvoradou úlohou je čo najlepšie a najhospodárnejšie spravovanie a zvelaďovanie zvereného štátneho majetku**, aj pri správe poľovníčkových pozemkov vo vlastníctve štátu je prirodzenou snahou dosahovať čo najlepšie ekonomické výsledky, pravda pri dodržaní ďalších aspektov poľovníctva, chovu poľovnej zveri a ochrany lesa. **Doteraz najefektívnejšiu formu zhodnotenia produkcie poľovníčkových pozemkov v správe štátneho podniku LESY SR predstavuje organizovanie poľovníckej turistiky a poplatkového lovu v režijných poľovníčkových revíroch štátneho podniku LESY SR.** Vstupom Slovenska do Európskej únie dňom 1. mája 2004 sa výrazne uľahčilo cestovanie poľovníkov a najmä prevoz zbraní z krajín EÚ za účelom poplatkového lovu zveri, čím sa vytvorili veľmi priaznivé podmienky pre ďalší rozvoj poľovníckej turistiky aj na Slovensku.

1.3. Predpoklady pre organizovanie poľovníckej turistiky v podmienkach štátneho podniku LESY SR

Pre organizovanie a vôbec fungovanie poľovníckej turistiky štátneho podniku LESY SR sú nevyhnutné viaceré dôležité predpoklady:

1. Poľovné revíry a poľovná plocha,
2. Početnosť, štruktúra a kvalita poľovnej zveri v revíroch,
3. Poľovnícki hostia a marketing,
4. Profesionálny personál – poľovnícki sprievodcovia,
5. Ubytovacie zariadenia a ostatné služby.

1.3.1. Poľovné revíry a poľovná plocha

Prvým základným predpokladom pre organizovanie poľovníckej turistiky sú stabilné poľovné revíry a dlhodobé užívateľské vzťahy k nim, lebo len tak je možné vykonávať seriózný marketing poľovníckej turistiky a komunikáciu s hosťami (*ponuky poľovačiek sú v katalógoch poľovníckych kancelárií uvádzané aj 2 – 3 roky vopred, záväzná rezervácia poľovačiek poľovnými hosťami aj 1 rok vopred*),

Lesy SR, š. p., k 31. 12. 2006 spravovali 975 tis. lesných pozemkov, čo predstavuje 48,5 % podiel z celkovej výmery lesných pozemkov na Slovensku (2 007 tis. ha). Z toho právo poľovníctva patrilo štátnemu podniku LESY SR na ploche 861,7 tis. ha poľovných pozemkov, čo je 19,5 % z výmery poľovnej plochy Slovenska (4 436 tis. ha).

K 31. 12. 2006 LESY SR, š. p., vykonávali právo poľovníctva v 139 režijných revíroch s celkovou výmerou 515,6 tis. ha, čo predstavuje 7,7 % podiel z celkového počtu 1 806 poľovných revírov a 11,6 % podiel z celkovej výmery 4 436 tis. ha poľovnej plochy v SR. V režijných poľovných revíroch je zahrnutých 385,7 tis. ha – 45 % poľovných pozemkov v správe štátneho podniku LESY SR. Priemerná výmera poľovného revíru je 3 710 ha (SR 2 456 ha) a priemerná lesnatosť 82 % (SR 44,5 %). Z celkového počtu 139 režijných revírov bolo 12 zvernic a 6 bažantníc. V nájme majú LESY SR, š. p., od iných vlastníkov 130 tis. ha poľovných pozemkov, čo je 25 % podiel z výmery režijných poľovných revírov.

Výkon práva poľovníctva bol prenájatý iným subjektom a organizáciám na výmere 476 tis. ha – 55 % poľovných pozemkov v správe štátneho podniku LESY SR. Poľovné pozemky v správe štátneho podniku LESY SR sú prenájaté v 876 poľovných revíroch, z čoho je 86 poľovných revírov s majoritným podielom pozemkov štátneho podniku LESY SR.

Vo všetkých súčasných 139 režijných revíroch štátneho podniku LESY SR je naplno zabehnutý systém realizácie poľovníckej turistiky a poplatkového lovu zveri zahraničnými a domácimi hosťami. Každý odštepný závod je aj z hľadiska organizovania poľovníckej turistiky samostatnou organizačnou a ekonomickou jednotkou. Z hľadiska čo najlepšieho a najefektívnejšieho využitia možnosti poľovníckej turistiky a uspokojenia rôznych požiadaviek poľovných hostí je veľmi dôležitá skutočnosť, aby mal odštepný závod možnosť poľovačky kombinovať v niekoľkých revíroch. Napríklad v praxi sú časté prípady organizovania 2 – 3-dňových spoločných poľovačiek na jednom odštepnom závode pre skupinu 12 – 15 poľovníkov. Takáto poľovačka pozostáva napr. z 1 dňa na diviaky vo zvernici, 1 – 2 dní poľovačiek na diviaky

vo voľných revíroch a 1 dňa poľovačky na bažanty v bažantnici pri dosiahnutí celkových tržieb 500 – 700 tis. Sk.

1.3.2. Početnosť, štruktúra a kvalita poľovnej zveri v revíroch

Početnosť zveri veľmi úzko súvisí s úspešnosťou a spokojnosťou poľovníckych hostí v poľovných revíroch pri organizovaní poľovníckej turistiky. Na jednej strane nesmie byť cieľom v poľovných revíroch udržiavať neprímerane vysokú početnosť zveri na úkor lesného hospodárstva a neúnosných škôd zverou. Na druhej strane do „prázdneho“ poľovného revíru prídu hostia len raz.

Tabuľka 1: Porovnanie počtu poplatkovo ulovenej trofejovej zveri v rokoch 2002–2006 v režimných revíroch štátneho podniku LESY SR

Druh zveri	2002	2003	2004	2005	2006
Jeleň	262	269	313	324	359
Daniel	61	74	90	87	107
Muflón	72	63	94	98	126
Srniec	146	162	183	215	261
Diviacia zver	945	1232	1513	1481	1 353
Bažant	55 704	32 860	40 904	34 270	34 966
Medveď	10	0	8	5	2

Druhová štruktúra poplatkového lovu zveri závisí od požiadaviek poľovníckych hostí a predovšetkým od prírodných daností a potenciálu poľovníckych revírov Lesov SR. **K najvýznamnejším tržbonosným druhom zveri v revíroch štátneho podniku LESY SR s 32 % podielom patrí jelenia zver. Druhou v poradí je bažantia zver (30 % podiel) a významný je aj 16 % podiel diviacej zveri** na celkových tržbách za poplatkový lov zveri. Z ďalších druhov zveri má muflón 10 %, daniel 5 %, srnčia zver 5 % a medveď len 0,3 % podiel na tržbách.

Veľmi významným predpokladom pre dobré výsledky v poplatkovom love zveri je vyvážená sociálna štruktúra populácie poľovnej zveri, dostatočné zastúpenie samčej trofejovej zveri vo vyšších vekových triedach a celkovo trofejová kvalita zveri. **Na vypočítaných potenciálnych tržbách za poplatkový lov raticovej zveri sa najväčšou mierou, až 52 % podieľa odstrel dospelej trofejovej zveri v III. a IV. vekovej triede (v. t.).** Podiel II. vekovej triedy je 27 % a podiel I. vekovej triedy 7 % (trofejová zver spolu 85 %). **Netrofejová zver** sa na celkových potenciálnych tržbách za poplatkový lov podieľa len 15 %, z toho samičia zver 8 % a mláďatá 7 %.

Poplatkový lov zveri v revíroch štátneho podniku LESY SR sa logicky sústreďuje do vyšších vekových tried, kde je pri menšom počte kusov najväčší potenciál tržieb za ulovenú zver. Napríklad pri jeleňoch poplatkoví poľovnícki hostia v sezóne 2006/2007 odlovili 86 % v III. a 90 % v IV. v. t., ďalej 90 % danielov v IV. v. t., 93 % muflónov v III. v. t., 87 % srncov v III. v. t. V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi sa dosiahol nárast poplatkového lovu aj v II. v. t. (jelene 66 %, daniely 78 %, muflóny 86 % a srnce 74 %).

Odborný prístup, investovanie do rozvoja poľovníckych revírov, dodržiavanie základných chovatelských zásad a udržiavanie primeranej početnosti a kvality zveri je v poľovníckych revíroch nevyhnutnosťou a predpokladom pre úspešné vykonávanie poľovníckej turistiky a zabezpečovanie poplatkového lovu zveri.

Početné stavy a kvalita poľovnej zveri v režijných revíroch štátneho podniku LESY SR úzko súvisia aj s početnosťou a kvalitou zveri v susediacich poľovných revíroch, ako aj celom regióne. Preto je **dôležitá spolupráca užívateľov poľovných revírov pri chove a love zveri.**

1.3.3. Poľovnícki hostia a marketing

Od roku 2000 je zaznamenaný nárast počtu poľovníckych hostí v režijných revíroch štátneho podniku LESY SR, keď v roku 2006 ich počet stúpol na 3 750 poľovníckych hostí – medziročný nárast o 1 000 hostí (tab. 2).

Kým v roku 2000 bola prevažou zahraničných poľovníkov (70 %), od roku 2004 je počet zahraničných a domácich poľovníkov takmer vyrovnaný (53 % podiel zahraničných poľovníkov).

Rovnako dochádza aj k zmenám krajín, z ktorých k nám zahraniční poľovníci prichádzajú. V minulosti medzi najvýznamnejšie krajiny patrilo tradične Rakúsko a Nemecko. **V súčasnosti k nám najviac hostí prichádza z Českej republiky, Rakúska a z viacerých nových krajín ako Anglicko, Španielsko, Dánsko, Švédsko a Rusko.**

V roku 2006 sa v režijných revíroch Lesov SR zúčastnilo **individuálnych poplatkových poľovačiek** 1 695 poplatkových hostí, z ktorých bolo 1 043 hostí úspešných (62 %).

Hostia strávili v poľovných revíroch spolu 4 605 dní (v priemere 2,7 dňa na hosťa) a ulovili spolu 1 348 kusov raticovej zveri.

Na 185 (nárast o 15) spoločných poplatkových poľovačkách na diviáciu a bažantiu zver sa zúčastnilo spolu 2 056 hostí (v priemere 11 hostí na jednej poľovačke), z toho bolo 1 298 zahraničných a 532 domácich poplatkových hostí.

Tabuľka 2: Vývoj počtu poľovných hostí v režijných revíroch štátneho podniku LESY SR

Poľovnícki hostia	Rok					
	2000	2001	2002	2004	2005	2006
Domáci	340	557	903	1 270	1 207	1 776
Zahraníční	768	724	863	1 470	1 577	1 975
Spolu	1 108	1 281	1 766	2 740	2 784	3 751

Každoročne k 1. marcu vydávajú LESY SR, š. p., **cenník poplatkového lovu zveri** s platnosťou na jednu poľovnícku sezónu, v ktorom sú okrem cien uvedené aj podmienky lovu zveri. Súčasťou cenníka je aj objednávkový formulár na poplatkový lov zveri, ktorý po vyplnení a podpísaní poľovným hosťom predstavuje záväznú objednávku poľovníckej akcie. Od roku 2002 sú **ceny poplatkového lovu štátneho podniku LESY SR (okrem OZ Levice a OZ Palárikovo) odvodené od hmotnostných a dĺžkových parametrov trofejí**, čo považuje väčšina zahraničných poľovníkov za objektívnejšie ako dovtedy používané bodové hodnoty CIC.

LESY SR, š. p., vykonávajú **vlastný marketing** a oslovovanie poľovných hostí napr. formou reklamy v časopisoch, účasti a prezentácie na poľovníckych výstavách a veľtrhoch a veľmi efektívnu formu predstavuje aj prezentácia na internetovej stránke. **Najlepšou a najlacnejšou reklamou je to, keď poľovnícki hostia odchádzajú z našich revírov spokojní a pri odchode si zároveň objednávajú ďalšiu poľovnícku akciu v budúcom roku.**

Okrem priameho oslovovania hostí **LESY SR, š. p., dlhodobu spolupracujú s renomovanými domácimi a zahraničnými poľovníckymi kancelármi – sprostredkovateľmi.** Táto

spolupráca je výhodná najmä pri organizovaní početnejších skupín zahraničných poľovníkov pri spoločných poľovačkách na diviáciu a bažantiu zver.

1.3.4. Profesionálny personál – poľovnícki sprievodcovia

Na úrovni odštepných závodov štátneho podniku LESY SR komunikáciu s poľovníckymi hosťami, organizovanie poľovníckej turistiky a poplatkového lovu zveri, ako aj iné úlohy poľovníckej prevádzky, organizačne zabezpečuje **poľovný referent – poľovnícky manažér**. LESY SR, š. p., majú v súčasnosti **26 poľovných referentov**, z toho len 6 poľovných referentov na najvýkonnejších OZ má v pracovnej náplni iba poľovníctvo a poľovnícku turistiku. Ostatných 20 referentov má kumulovanú funkciu napr. s pestovaním, alebo ochranou lesa.

Na úrovni lesných správ majú v súčasnosti LESY SR, š. p., zriadených **25 funkčných miest poľovníkov špecialistov**. Ide o profesionálnych poľovníkov, ktorých 100 % pracovnej náplne predstavuje zabezpečenie poľovníckej prevádzky v režijných revíroch vrátane sprevádzania poľovných hostí. Počas poľovníckej sezóny doprevádzajú poľovníckych hostí aj ostatní pracovníci lesníckej prevádzky na úrovni lesných správ a to popri plnení ich ostatných pracovných úloh.

Profesionálny poľovnícky sprievodca je najdôležitejším článkom v celom systéme fungovania poľovníckej turistiky a organizovania poplatkového lovu. Poľovnícky sprievodca je počas poľovníckej akcie v najdlhšom časovom kontakte s poľovným hosťom a preberá v určitých veciach aj zodpovednosť za poľovného hosťa. Musí dokonale poznať terén poľovného revíru, stanovišťa zveri, spôsob poľovania a musí vedieť rýchlo a spoľahlivo posúdiť zver a to jej chovnú hodnotu a parameter trofeje. Od jeho schopnosti a profesionálnej zručnosti závisí výsledok poľovníckej akcie a úspešnosť poľovných hostí. Jeho vystupovaním a správaním sa v očiach poľovných hostí vytvára obraz a kredit poľovníctva štátneho podniku LESY SR.

Okrem odborných vlastností sú pri profesionálnych poľovníkoch dôležité aj **jazykové schopnosti**. V minulosti bola nemčina najpoužívanejším jazykom pri poľovníckych akciách. V súčasnosti so zmenou klientely stúpa potreba komunikácie v anglickom jazyku.

Pri poľovníckych akciách je tiež veľmi dôležité **automatické dodržiavanie poľovníckej kultúry, poľovníckych zvykov a tradícií zo strany personálu štátneho podniku LESY SR**, čím sa pre poľovníckych hostí umocňuje poľovnícky zážitok. Pre tieto účely LESY SR, š. p., vydali napríklad vlastné pasovacie a pamätné listiny, pozvánky na poľovačku, medaile pri ulovení trofejovej zveri s medailovou hodnotou a pod.

1.3.5. Ubytovacie zariadenia a ostatné služby

Takmer 90 % poľovných hostí využíva ubytovacie zariadenia štátneho podniku LESY SR, čo predstavuje ročne 3 500 hostí s priemernou dĺžkou pobytu 3 dni (10 000 prenocovaní). Poľovní hostia majú **možnosť výberu ubytovania** od jednoduchých zrubov hlboko v horách až po poľovnícke zámočky s hotelovým štandardom ubytovania a stravovania.

V súčasnosti **LESY SR, š. p., prevádzkujú spolu 322 rekreačných a poľovníckych chat**. Popri tom stredisko Turizmu spravuje **5 objektov hotelového typu** (Poľovnícky kaštieľ Palárikovo, Poľovnícky zámok Topoľčianky, Lovecký zámok Antonstál, Horský hotel Pusté Pole a Hotel Lesník).

Aj keď **ubytovacie zariadenia** v poľovních revíroch poväčšine nie sú samy o sebe ziskové, **sú však nevyhnutným predpokladom pre realizáciu poľovníckej turistiky a poplatkového lovu zveri.**

V ostatných rokoch stúpajú **nároky poľovníckych hostí na úroveň ubytovania.** V súčasnosti je minimálnym štandardom ubytovacie zariadenie s elektrinou a teplou vodou, ako aj samostatné izby s príslušenstvom pre každého hosťa. Z uvedených dôvodov musia LESY SR, š. p., neustále investovať do zlepšovania úrovne svojich ubytovacích zariadení.

Prvotným významom budovania a prevádzkovania poľovníckych chát bolo zabezpečenie ubytovania poľovníckych hostí počas poplatkového lovu zveri. **Súčasná doba prináša ďaleko širšie možnosti využitia ubytovacích zariadení štátneho podniku LESY SR.** Ubytovacie zariadenia v malebnom lesnom prostredí umožňujú štátnemu podniku LESY SR **rozvíjať lesoturistiku a poskytovanie služieb aj pre širokú nepoľovnícku verejnosť. V roku 2006 bolo v objektoch Lesov SR ubytovaných 25 tisíc klientov pri dosiahnutí tržieb 11 mil. Sk.**

Popri samotnom ubytovaní predstavuje **lesoturistika významný nástroj práce s verejnosťou,** usmerňovanie aktivít návštevníkov lesa, spoznávanie prírodných zložiek a formovanie pozitívneho vzťahu širokej verejnosti k lesníctvu a lesnému hospodárstvu.

Stravovanie je ďalšou nevyhnutnou službou v rámci poľovníckej turistiky. V objektoch na to vybavených poskytujú stravovacie služby priamo LESY SR, š. p., v ostatných prípadoch sa využívajú služby iných stravovacích zariadení v okolí.

Z ďalších poskytovaných služieb priamo je možné spomenúť dopravu poľovníckych hostí z letiska, dopravu v poľovnom revíri, kone a kónské záprahy, preparácia trofejí, zabezpečenie streliva, predaj zveriny ulovenej zveri, pozorovanie a fotografovanie zveri a pod.

1.4. Ekonomické výsledky a efektívnosť činnosti

Poľovníctvo a turistika sa podieľajú asi 3 % na celkových výnosoch štátneho podniku LESY SR s potenciálom nárastu. Popri príjmoch z predaja dreva sú príjmy z výkonu poľovníctva a turistiky **dôležité z hľadiska celkovej diverzifikácie príjmov štátneho podniku.**

V roku 2006 LESY SR, š. p., vo výkone Poľovníctvo dosiahli:

Tržby a výnosy	81 362 tis. Sk (medziročný nárast + 2 432 tis. Sk)
Priame náklady	69 326 tis. Sk (medziročný pokles – 6 275 tis. Sk)
Hospodársky výsledok	+ 12 036 tis. Sk (medziročný nárast + 8 707 tis. Sk)

Pre porovnanie v roku 2000 dosiahli LESY SR, š. p., v poľovníctve tržby 61,2 mil. Sk a výsledok roku 2006 znamená nárast tržieb o 20 mil. Sk.

Z činnosti poľovníctva a poľovníckej turistiky štátneho podniku LESY SR bolo v r. 2006 **odvedené na daniach štátu 19 mil. Sk.**

Vďaka poľovníckej turistike a poľovníctvu má v súčasnosti u štátneho podniku LESY SR prácu asi 100 zamestnancov.

Štruktúra výnosov v poľovníctve štátneho podniku LESY SR

Rozhodujúcou tržbonosnou činnosťou so 74 % podielom na celkových výnosoch poľovníctva štátneho podniku LESY SR je poplatkový lov zveri v režijných revíroch!

Významnou výnosovou položkou s 12 % podielom je predaj zveriny ulovenej zveri z produkcie režijných revírov,

Nájomné za prenájom poľných pozemkov cudzím subjektom sa podieľa len 6 % na celkových výnosoch.

Zaujímajúci je **4 %** podiel tržieb za **predaj živej zveri** (raticová zver a aj bažanty) na celkových výnosoch poľovníctva.

55 % (476 tis. ha) prenajatých poľných pozemkov v správe Lesov SR sa podieľa len **6 %** (624 tis. Sk) na výnosoch štátneho podniku **LESY SR z poľovníctva**, z čoho sa štátu na daniach odvádza 1 mil. Sk a **39 %** (373,5 tis. ha) poľných pozemkov štátneho podniku **LESY SR sa podieľa 94 % na výnosoch štátneho podniku LESY SR z poľovníctva, pri ročnom odvode dane 19 mil. Sk pre štát.**

Režijné revíry štátneho podniku LESY SR sa pri 11 % podiele na poľovnej ploche SR podieľajú až asi 60 % na celkových tržbách za poplatkový lov v SR (tab. 5). LESY SR, š. p., tak v súčasnosti sú na slovenskom trhu najväčším predajcom lovu zveri.

Tabuľka 3: Podiel užívateľov revírov na poľovnej ploche SR a tržbách za poplatkový lov (podľa údajov poľovníckej štatistiky r. 2005)

Katégoria revírov	Podiel na poľovnej ploche	Podiel na poplatkovom love
Režijné revíry Lesov SR	11 %	60 %
Revíry ostatných štátnych organizácií	4 %	11 %
Režijné revíry neštátnych subjektov	4 %	6 %
Prenajaté revíry SPZ	72 %	17 %
Ostatné prenajaté revíry mimo SPZ	9 %	6 %

Časť tržieb z poľovníckej turistiky a výkonu poľovníctva LESY SR, š. p., každoročne investujú do rozvoja a zveladovania poľných revírov, zvernic a intenzívnych chovov, a to mimo bežných nákladov na prevádzku poľných revírov a starostlivosť o zver. V roku 2005 sa tak investovalo 6,4 mil. Sk a v roku 2006 3,2 mil. Sk. Cieľom týchto investícií je predovšetkým vytvorenie predpokladov a kapacít pre ďalší rozvoj poľovníckej turistiky a poplatkového lovu zveri v najbližších rokoch.

1.5. Význam a prínos poľovníckej turistiky

Prostredníctvom poľovníckej turistiky LESY SR, š. p., reprezentujú úroveň a kultúru poľovníctva na Slovensku pred početnou skupinou **zahraničných poľovníckych hostí** z rôznych krajín sveta. Poľovné revíry štátneho podniku LESY SR sú tak „výkladnou skriňou“ slovenského poľovníctva.

Pre viacerých zahraničných hostí **prvotným dôvodom návštevy Slovenska je práve poľovníctvo**, popri tom však v rámci doplnkového programu spoznávajú Slovensko, naše turistické možnosti a atrakcie, čo **prispieva k celkovému rozvoju cestovného ruchu na Slovensku.**

LESY SR, š. p., sa práve prostredníctvom turistických a poľovníckych aktivít prezentujú širokej verejnosti na Slovensku. Verejnosť tak LESY SR, š. p., vníma v prvom rade ako „správcu lesa a lesnej zveri“, kde môže verejnosť realizovať svoje voľnočasové aktivity a kde od štátneho podniku LESY SR očakáva aj služby. LESY SR, š. p., ako producenta dreva vníma len malá a špecializovaná časť verejnosti.

Poľovnícki hostia (zahraniční a aj domáci) popri poľovačke **nevyhnutne využívajú aj ďalšie služby**, ako napríklad stravovanie, ubytovanie, dopravu, preparáciu trofejí a pod., čím sa **vytvárajú pracovné príležitosti** aj pre poskytovateľov služieb mimo štátneho podniku LESY SR.

Dosahované tržby a ďalší rozvoj poľovníckej turistiky umožňuje štátnemu podniku LESY SR napríklad aj:

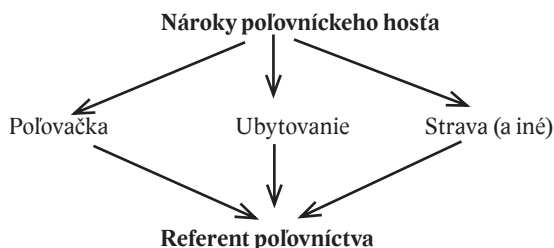
- Vytvárať pracovné miesta a **podporovať zamestnanosť**.
- Zamestnávať absolventov škôl a **podporovať lesnícke školstvo** (v prevádzke sa uplatnili a osvedčili absolventi odboru poľovníctva Lesníckej fakulty vo Zvolene).
- **Investovať do rozvoja a zveľaďovania poľovních revírov**.
- Investície do rozvoja a zveľaďovania poľovníctva zákonite potrebujú a **podporujú poľovnícku vedu a výskum**.

2. POSKYTOVANIE SLUŽIEB V POLOVNÍCTVE

2.1. Kontakt s poľovníckym hosťom v štátnom podniku LESY SR

Poľovný referent (alebo iná kontaktná osoba)

- zistí požiadavky poľovníckeho hosťa (ďalej hosťa) na poľovačku, ubytovanie, stravu príp. iné služby,
- vybaví hosťa komplexne bez odkazu na iné osoby,
- informuje hosťa o možnostiach podľa jeho požiadaviek,
- zdvorilo ponúkne hosťovi aj iné možnosti ako sú požadované,
- v prípade, že nie je možné umožniť hosťovi poľovačku a služby ním požadované na príslušnom OZ, referent poľovníctva poskytne hosťovi kontakt na kompetentnú osobu na generálnom riaditeľstve.

2.2. Postupy pri komunikácii s poľovníckym hosťom cestou médií

- na žiadosť hosťa odpovedať do 48 hod. po obdržaní e-mejlu, alebo faxu. Pokiaľ nie je možné dať komplexnú odpoveď, tak aspoň zdvorilostnú s poďakovaním sa za prejavovaný záujem a s určením dátumu kedy môže hosť očakávať komplexnú odpoveď na jeho požiadavky,
- odpovedať do 7 dní odo dňa doručenia písomnej požiadavky hosťa, tak ako je uvedené pod písm. „a“ tejto podkapitoly,
- pri prvom kontakte požadovať od hosťa zaslanie žiadosti (objednávky) na poplatkový lov zveri, ktorá je v prílohe cenníka lovu zveri,
- komplexná odpoveď obsahuje:
 - zodpovedanie (aj negatívne) na všetky vznesené otázky hosťa,
 - zaslanie pozvánky na poľovačku, ktorá je podpísaná riaditeľom OZ, alebo ním poverenou osobou,
 - zaslanie cenníka,
 - zaslanie opisu poľovného revíru,
 - fotografie trofejí z daného revíru, poľovníckej chaty, poľovného revíru (pri komunikácii e-mejlom),

- v prípade požiadavky klienta vyznačenú trasu autom na miesto stretnutia s kontaktnou osobou.

2.3. Organizovanie individuálnych poľovačiek

2.3.1. Organizácia nástupu poľovníckeho hosťa na poľovnícku akciu

- Na dohodnutom mieste privíta hosťa referent poľovníctva (ďalej osoba prvého kontaktu).
- Osoba prvého kontaktu zavedie hosťa na miesto ubytovania.
- Po ubytovaní klienta v prípade, že hosť nezaslal ani na výzvu žiadosť (objednávku) z cenníka, predloží osoba prvého kontaktu túto žiadosť (objednávku) hosťovi na vyplnenie, aby nenastali komplikácie pri akceptovaní cenníka lovu zveri.
- Po vyplnení žiadosti (objednávky) odovzdá osoba prvého kontaktu hosťovi riadne vyplnenú povolenku na poľovačku so želaním „Lovu zdar“ (pri cudzincoch aj poľovný lístok).
- Osoba prvého kontaktu odovzdá hosťa poľovníckemu sprievodcovi (ďalej sprievodcovi), ktorého predstaví. Zároveň sprievodcovi odovzdá značku na označenie ulovenej zveri a upovedomí sprievodcu na požiadavky hosťa na lov zveri (veková trieda, počet kusov, druhy zveri, tak ako je uvedené v povolenke na poľovačku).
- Sprievodca slovné oboznámi poľovníckeho hosťa s poľovným revírom, kde sa bude poľovačka realizovať, priblíži spôsob poľovania, lokalitu, kde sa bude poľovať a oboznámi hosťa aká zver je vyhliadnutá (v prípade neprítomnosti tlmočníka pri zahraničných poľovních hosťoch bude toto oznámenie vykonané len v rámci znalosti cudzej reči, ktorou hosť komunikuje).
- Sprievodca upozorní hosťa na najvhodnejší druh obuvi, oblečenia a informuje o približnom čase trvania poľovníckej akcie.
- Sprievodca zabezpečí, aby bol hosť zapísaný pred poľovačkou v knihe návštev poľovného revíru (pokiaľ to je možné, tak aby hosť videl, že bol zápis vykonaný).
- Sprievodca dbá na vhodné načasovanie nabitia zbrane a zároveň zistí pre svoju informáciu kaliber zbrane hosťa.
- Pred výstrelom na zver, na ktorú dá súhlas sprievodca, zabezpečí sprievodca pre strelca v danom mieste a čase najvhodnejšiu polohu k strelbe (najvhodnejšie miesto na posede, podanie streleckej palice atď.).

2.3.2. Zachovanie poľovníckych predpisov, zvyklostí a tradícií po ulovení zveri

- Po výstrele na zver sprievodca okomentuje správanie sa zveri po výstrele, zistí na akú časť tela zveri hosť v momente výstrelu mieril a po dostatočnej časovej prestávke od momentu výstrelu, s ohľadom na značenie zásahu zveri, pristúpi k dohľadaniu zveri.

- b) Po dohľadání zveri sprievodca pochváli hosťa za dobre umiestnený výstrel (len pokiaľ bol výstrel dobre umiestnený), okomentuje lovnosť, resp. výradovosť ulovenej zveri, jej vek, bodovú hodnotu CIC (pri trofejovej zveri) a nechá ho chvíľu potešiť sa z úlovku.
- c) Sprievodca pristúpi k odovzdaniu poľovníckych zálomkov. Z najbližšieho stromu, alebo krika, kde zver zhasla odlomí tri zálomky. Jeden záломok vloží do papule zveri ako posledný hryz (pri vtákoch posledný zob), druhý záломok položí na vstrel nachádzajúci sa na tele zveri. Pri samčej zveri sa záломok kladie odlomenou časťou smerom k hlave, k trofeji, čím je zvýraznená sila samčieho pohlavia a pri samičej zveri odlomená časť smeruje k zadnej časti tela, čím je zvýraznené materstvo samičej zveri.
- d) Sprievodca požiada hosťa, aby sa postavil k chrbtovej časti tela zveri a sprievodca sa postaví k brušnej časti tela. Obaja majú obnažené hlavy. Tretí strelecký záломok namočený vo farbe zveri podá odlomenou časťou zálomku na poľovníckom noži, záražci, alebo klobúku ľavou rukou hosťovi so slovami: „Vážený blahoželám Vám k ulovieniu tohto a podľa starej poľovníckej obyčaje prijmite záломok so želaním Lovu zdar“. Ak hosť odlomí časť zálomku a odovzdá ho sprievodcovi na znak vďaka sprievodca ho prijme. Poľovnícky záломok sa nosí na pravej strane klobúka do 24 hod. dňa, kedy bola zver ulovená. Pri dohľadání zveri môže dať hosť časť zálomku aj psovodovi, ktorý ho vloží za obojok psa.
- e) Sprievodca uzamkne značku na označenie ulovenej raticovej zveri, na ktorej je už odstránený deň a mesiac ulovenia zveri, na ľavú zadnú končatinu zveri medzi lýtkovú kosť a Achillovu šľachu.
- f) Sprievodca vyžiada od hosťa povolenku na poľovačku, do ktorej zapíše ulovenie zveri a tiež použitie značky na označovanie ulovenej zveri.
- g) Sprievodca zabezpečí ošetrovanie a dopravu zveriny na miesto skladovania v zmysle hygienických a veterinárnych požiadaviek.
- h) Výsledok poľovačky zapíše sprievodca po ukončení každej vychádzky do knihy návštev poľovného revíru.
- i) Každú poľovnícku akciu (vychádzku) je nutné po príchode z poľovného revíru vyhodnotiť, pochváliť hosťa za kladné poľovnícke vlastnosti (napr. tichá chôdza, pohotová strelba, správne posúdenie veku zveri... atď.) a tiež ho taktne upozorniť na niektoré chyby, ktorých sa dopustil počas pochádzky, pred výstrelom, počas výstrelu, po výstrele atď. (napr. hlučná chôdza, použitie parfémov, hlučná prítomnosť sprevádzajúcich osôb, oneskorená príprava k strelbe, nevhodné oporné body počas strelby... atď.).
- j) Od hosťa je vhodné zistiť s čím je nespokojný a ak je kritika opodstatnená a zvýši jeho spokojnosť a úspešnosť poľovačky, tak personál, ktorý zabezpečuje poľovačku sa naznačených chýb musí vyvarovať.
- k) Sprievodca navodzuje vždy optimistickú náladu, v žiadnom prípade nesmie hľadať výhovorky typu: momentálne nie je vhodné obdobie, som tu na pracovisku len pár mesiacov, prídte inokedy, keď bude lepšie počasie a pod. Na otázky hosťa odpovedá sprievodca jednoznačne a presvedčivo, aby mal hosť istotu, že ho sprevádza profesionálny poľovník.
- l) Sprievodca musí mať priebeh akcie jednoznačne pod kontrolou, dáva jasné a zrozumiteľné pokyny na spôsob poľovania (postriežka, poslieďka), lokalitu poľovačky a časový priebeh poľovačky.

2.4. Organizovanie spoločných poľovačiek

2.4.1. Povinnosti zodpovednej osoby – vedúceho poľovačky

- a) dosleduje, aby užívateľ poľovného revíru (riaditeľ OZ) vydal spoločnú povolenku na poľovačku. Pokiaľ sa poľovačky zúčastňuje poľovnícky hospodár takáto povolenka nie je potrebná, stačí len príloha povolenky a to zoznam účastníkov poľovačky,
- b) dbá na to, aby boli všetkým účastníkom pohonu rozdane reflexné vesty a ostatným účastníkom reflexné pásky na klobúky,
- c) zabezpečí dostatočný počet poľovne upotrebitelných psov na spoločnej poľovačke,
- d) ak je možné, tak zabezpečí lesníčiarov,
- e) zabezpečí pre každého strelca kópiu porastovej mapy, na ktorej bude vyznačené číslo, začiatok a smer pohonu, strelecké stanovištia, časový interval pohonu (len pri poplatkových poľovačkách),
- f) pred konaním spoločnej poľovačky jednoznačne určí povinnosti personálu. Je nutné určiť vedúceho strelcov, honcov, osoby, ktoré vykonajú výlož a ošetrovanie zveriny po každom pohone, ošetrovanie trofejí, obsluhu pri podávaní občerstvenia, prípravu výradiska atď.,
- g) pred začatím poľovačky zabezpečí prílohu povolenky na poľovačku a to zoznam účastníkov poľovačky s uvedením mena poľovníka, adresu bydliska, číslo poľovného lístka a zbrojného preukazu, čím zabezpečí aj kontrolu potrebných dokladov,
- h) po pripravení strelcov a honcov na poľovačku dáva pokyn lesníčiarom na zahratie signálu „Začiatok činnosti“,
 - po ukončení pohonu dáva lesníčiarom pokyn na zahratie signálu „Ukončenie činnosti“,
 - v prípade prestávky dá pokyn lesníčiarom na zahratie signálu „Prestávka“ a „Koniec prestávky“,
 - po ukončení prestávky dáva pokyny v takom poradí ako je už uvedené v tomto odseku,
 - medzi pohonmi zabezpečuje výlož, ošetrovanie zveriny a najmä pri poplatkových poľovačkách označovanie ulovenej zveri číslom, ktoré je založené na pravú končatinu a je zhodné s číslom, ktoré si strelce vylosoval pred poľovačkou,
- i) zabezpečuje dohľadanie postrelenej zveri počas poľovačky a po ukončení poľovačky,
 - zabezpečuje výradisko, na ktorom je diviacia zver vyvrhnutá,
 - označuje diviaciu zver značkami na označovanie zveri na mieste výradu,
 - zabezpečuje odobratie trofejí z diviacej zveri, ich ošetrovanie a tiež vzoriek pre veterinárne vyšetrenie,
- j) po nahlásení mimoriadnej udalosti okamžite ukončí poľovačku a vykoná úkony zabezpečujúce zmiernenie poškodenia zdravia, majetku a bezodkladne nahlási udalosť kompetentným osobám a úradom.

2.4.2.Nástup na otvorenie spoločnej poľovačky

- a) lesníciari zahrajú signál „Pozor“, po ktorom sa vedúci spoločnej poľovačky postaví na čelo útvaru a vedľa neho po pravej ruke sa postaví zástupca užívateľa poľovného revíru t. j. funkčne najvyššie postavená prítomná osoba z personálu OZ. V prípade prítomnosti zástupcu generálneho riaditeľstva (generálny riaditeľ, úsekový riaditeľ a ďalší) sa postaví funkčne najvyššie postavený zamestnanec generálneho riaditeľstva (GR) medzi vedúceho poľovačky a zástupcu OZ. Honci (s už oblečenými reflexnými vestami) so psodmi stoja po ľavej ruke, strelci po pravej ruke vedúceho spoločnej poľovačky a lesníciari oproti vedúcemu poľovačky,
- b) lesníciari zahrajú signál „Uvítanie“, ktorí si prítomní vypočujú s obnaženými hlavami,
- c) vedúci spoločnej poľovačky podá hlásenie zamestnancovi OZ (v prípade prítomnosti zamestnancovi GR) nasledovne: „Vážení pán ... na dnešnú spoločnú poľovačku je nastúpených 15 strelcov, 20 honcov a 9 poľovne upotrebitelných psov. Žiadam o otvorenie spoločnej poľovačky“. Počas podávania hlásenia osoby podávajúce a prijímajúce hlásenie stoja oproti sebe. Zástupca OZ privíta poľovných hostí, personál, (pri prítomnosti zástupcu GR, táto osoba privíta prítomných v mene GR ako prvá) predstaví vedúceho poľovačky a požiada, aby vydal organizačné pokyny. Vedúci spoločnej poľovačky predstaví poľovný revír, pohony, vedúceho strelcov a honcov, časový priebeh poľovačky, upozorní na bezpečné zaobchádzanie so zbraňou a oznámi, akú zver je možné počas poľovačky loviť,
- d) vedúci poľovačky zabezpečí losovanie stanovištných čísel, rozdanie máp pohonov (pri poplatkových poľovačkách) a reflexných pásov na klobúky strelcov,
- e) lesníciari zahrajú na pokyn vedúceho poľovačky signál „Slávnostné lesnice“.

2.4.3.Priebeh spoločnej poľovačky

- a) Vedúci strelcov:
 - určuje strelecké stanovištia pre strelcov s vysvetlením odkiaľ smeruje pohon, kde stoja vedľajší strelci, ktorým smerom môže a nemôže strelec strieľať, upozorňuje na zotrvanie strelcov na stanovišti až po príchod osoby, ktorá sústreďuje strelcov (spravidla vedúci strelcov),
 - oznamuje vedúcemu poľovačky pripravenosť strelcov na začiatok poľovačky,
 - nahlasuje vedúcemu poľovačky výsledok poľovačky po každom pohone.
- b) Vedúci pohonu:
 - určuje rozostavenie honcov a psodov v pohone,
 - oznamuje vedúcemu poľovačky pripravenosť na začiatok pohonu,
 - zabezpečuje, aby honci dodržiavali určené rozstupy v pohone až po príchod pred strelcov.

2.4.4.Ukončenie spoločnej poľovačky

- a) na pokyn vedúceho poľovačky zahrajú lesníciari signál „Pozor“,

- b) rozostavenie účastníkov je také ako v bode č. 4 písm. „a“,
- c) na pokyn zamestnanca OZ zahrajú lesníci signál „Výrad“,
- d) vedúci poľovačky podá hlásenie zamestnancovi OZ (resp. zamestnancovi GR, v prípade jeho prítomnosti) o počtoch ulovenej zveri, disciplíne účastníkov a požiada o ukončenie poľovačky,
- e) zamestnanec OZ (v prípade prítomnosti zamestnanec GR, zhodnotí poľovačku ako prvý) poďakuje poľovním hosťom za disciplínu, zablahoželá úspešným strelcom, poďakuje personálu za organizáciu poľovačky a vyzve úspešných strelcov podľa čísel na ulovenej zveri (pri spoločných poľovačkách na diviačiu zver), aby jednotlivo pristupovali k ulovenej zveri na prevzatie záalomku, ktoré odovzdá zamestnanec OZ (resp. GR). Každému strelcovi bude odovzdaný jeden strelecký záalomok bez ohľadu na počet kusov zveri, ktoré ulovil. Počet ulovených kusov zveri bude zvýraznený pri odovzdávaní záalomku. Po prevzatí záalomkov vyhlási zamestnanec OZ (resp. GR) kráľa lovu, ktorého pozve k sebe na prevzatie medaile kráľa lovu za súčasného znenia slávnostného signálu lesníčiarov,
- f) v prípade, že medzi úspešnými strelcami je strelca, ktorý ulovil prvýkrát zver zamestnanec OZ (resp. GR) ho vyzve, aby predstúpil k zveri a následne ho pasuje na lovca zveri. Strelca kľáči na pravom kolene a ľavou rukou sa dotýka hlavy zveri. Pasujúci ho loveckým nožom (tesákom) pasuje na lovca danej zveri,
- g) zamestnanec OZ pozve účastníkov na posledný pohon,
- h) na pokyn zamestnanca OZ zahrajú lesníci signál „Lovu zdar“.

2.5. Upomienkové predmety pre poľovních hostí

1. Pamätný list – odovzdaný najneskôr pri vyúčtovaní poľovníckej akcie.
2. Pasovací list – odovzdaný pri pasovaní na lovca ulovenej zveri.
3. Medaila zveri – daná súčasne s pasovacím, alebo pamätným listom predovšetkým pri tých trofejách, ktoré dosiahli medailovú hodnotu podľa CIC.
4. Kráľ lovu – táto medaila je odovzdaná na vyhodnotení poľovačky pri výradisku, alebo na slávnostnej večeri.
5. DVD, videokazeta – slúži ako prezent pre vybraných poľovních hostí.
6. Prezenty – sú dávané podľa uváženia pri vyhodnotení poľovníckej akcie.

3. STAROSTLIVOSŤ O ZVER A JEJ ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

3.1. Prikrmovanie zveri

Prikrmovanie je dopĺňanie časti potravy, ktorá sa zveri nedostáva z prirodzených zdrojov v revíri, najmä kvôli zhoršeným podmienkam a prístupu k potrave v zimnom období. Na prikrmovanie zveri sa nemôžeme pozeráť len čisto z poľovníckeho hľadiska, ale do úvahy musíme brať aj hľadisko ochrany lesa.

Správnym a vyváženým prikrmovaním na vybraných miestach a vhodnými druhmi krmiva môžeme dosahovať dobrý zdravotný stav, kondíciu a aj trofejovú kvalitu zveri a zároveň obmedzovať vznik škôd zverou na lesných porastoch. Nesprávne prikrmovanie zveri viac škodí ako prospieva a zároveň priamo evokuje vznik škôd na lese. Pri úvahách o správnom prikrmovaní zveri musíme poznať odpovede na niekoľko základných otázok:

3.1.1. Ako a čím prikrmovať?

V prvom rade musíme poznať a zohľadňovať základné fyziologické potreby zveri, ako aj prirodzený výskyt zložiek potravy v prírode v jednotlivých obdobiach roka, a tomu prispôbiť zloženie krmiva. Zvlášť prežívavá raticová zver má zložitý proces trávenia, keď prijatú potravu spracovávajú a rozkladajú mikroorganizmy v bachore a až produkty ich činnosti sa vstrebávajú do organizmu zvierateľa ako živiny a zdroj energie. V jeseni je tráviaci aparát raticovej zveri prispôbený na prijímanie a spracovanie koncentrovanej potravy – plody a semená stromov, krov a aj poľnohospodárske plodiny, ktoré majú pri nízkom obsahu vlákniny vysoký podiel predovšetkým energetických zložiek (rastlinné cukry a tuky) a aj rastových látok (bielkovín). Je to logické z hľadiska toho, že v jeseni si organizmus zveri vytvára zásobné látky (tuky) na nadchádzajúce zimné obdobie strádaní. V zime sa výrazne obmedzuje ponuka prirodzenej potravy a pre zver je dostupná predovšetkým potrava s vysokým obsahom vlákniny (letorasty a púčiky drevín, uschnuté zvyšky rastlín, listie a ihličie). Organizmus zveri je tak nastavený na „úsporný režim“ a tráviaci aparát (bachorová mikroflóra) prežívavej zveri je prispôbený na spracovanie krmiva s vysokým obsahom vlákniny.

Práve v zimnom období, ak zver prijme naraz väčšie množstvo jadrového krmiva (obilia), ktoré má len nízky obsah vlákniny, hrozí nebezpečenstvo acidózy (prekyslenia) bachora, narušenie stálosti bachorovej mikroflóry. Je to najnebezpečnejšia porucha trávenia, ktorá môže viesť až k úhynu zveri. Zver sa pritom snaží inštinktívne prijať potravu s vysokým obsahom vlákniny, čo môže byť často kôra a letorasty drevín, a tak nesprávnym prikrmovaním de facto podporujeme vznik škôd na lesných porastoch. Často sa debatuje aj o vhodnosti siláže pre prikrmovanie zveri. V zahraničí sa propaguje komplexné silážové krmivo pre raticovú zver, ktoré obsahuje len 20 – 40 % kukuričnej siláže a zvyšok tvorí napr. ďatelina, ovocné výlisky, ovos, sójový šrot, minerálne prísady a ďalšie komponenty. Pokiaľ však máme na mysli predkladanie len kukuričnej siláže, ako hlavného krmiva pre zver vo väčších množstvách na jednom mieste, je lepšie od takéhoto prikrmovania kukuričnou silážou upustiť a nahradiť ju lucerkovou, alebo ďatelinotravnou senážou, ktorá má pre zver ďaleko lepšie dietetické vlastnosti. Kukuričná siláž je sama o sebe kyslým krmivom (pH 3,7 – 4,3) a zhoršovaním jej kvality sa kyslosť ešte

zvyšuje. Ak sa zver nažerie takéhoto kyslého krmiva, v jej bachore nastávajú podobné procesy ako pri prežratí sa jadrovým krmivom – acidóza bachora. Organizmus musí tento stav detoxikovať, čo vyvoláva zvýšenú potrebu minerálnych látok a zvlášť vápnika.

S príchodom jari dochádza opäť k výraznejším fyziologickým zmenám a u zveri sa postupne zvyšuje potreba potravy bohatej na bielkoviny – stavebné látky potrebné pre rast plodu, neskôr produkciu mlieka a rast mláďat, ale aj pre rast parohov a rohov.

V jesennom období zhruba do konca novembra je preto treba zver prikrmovať energeticky bohatým jadrovým krmivom, z ktorého je najvhodnejší ovos a kukurica. V tomto období je vhodné aj primerané množstvo kvalitnej siláže a ostatné dužinaté krmivá. V zimnom období je pre potreby prežúvavej zveri najdôležitejšie kvalitné objemové krmivo v neobmedzenom množstve – seno a letnina s vysokým obsahom vlákniny. Veľmi vhodným doplnkom zimného prikrmovania je lucerková alebo ďatelinotrávna senáž. Z jadrového krmiva je vhodné jedine obmedzené množstvo ovsa, ktorý má z obilnín najvyšší obsah vlákniny. Pšenica pre prikrmovanie prežúvavej zveri je nevhodná a škodlivé krmivo! S príchodom jarného obdobia, zhruba od marca, popri dužinatom krmive (senáž, repa, mrkva, zemiaky) je treba zveri zvyšovať dávky jadrového krmiva bohatého na bielkoviny a okrem ovsa je vhodné podávať aj slnečnicu, sóju prípadne granulované krmivá s vysokým obsahom bielkovín.

3.1.2. Kedy a koľko prikrmovať?

V horských revíroch je treba začať s prikrmovaním zveri včas, hneď po ukončení jelenej ruje. Pri skorom príchode snehovej pokrývky v oblastiach s prevahou ihličnatých lesov má zver len obmedzené možnosti a podmienky pre jesenné „vytučnenie“, čo sa často prejavuje úhynom dospelých jeleňov vyčerpaných jeleňou rujou. Dôležité je nemeniť náhle druh predkladaného krmiva na jednom krmovisku, ale počas dlhšieho obdobia prikrmovať zver rovnakým krmivom, ktorému sa prispôbi jej tráviaci aparát (bachorová mikroflóra). Dávky jadrového krmiva je treba zvyšovať, alebo znižovať len postupne. Veď ani v prírode nedochádza k náhlym zmenám v druhu a množstve dostupnej prirodzenej potravy, ale zver sa zmenám v zložení potravy prispôbuje postupne počas dlhšieho časového úseku. Rovnako dôležitá je aj pravidelnosť prikrmovania. Zver si v zimnom období rýchlo zvykne na pravidelné – každodenné navštevovanie krmovísk a preto by tu každý deň nemalo chýbať aspoň dostatočné množstvo objemového krmiva (sena), prípadne i dužinatého krmiva (senáže). Aj predkladanie jadrového krmiva (ovsa) by sa malo diať pravidelne v malých dávkach (vo viacerých váľvoch).

Pre pravidelnosť a vyváženosť prikrmovania je dobré dohodnúť si včas, najlepšie ešte pred začiatkom poľných prác, s najbližším poľnohospodárskym podnikom druh (senáž, ovos) a množstvo krmív, ktoré od nich odkúpime pre prikrmovanie zveri. Kvalitným krmivom vo vyváženom množstve tak spravíme zveri viac osuhu a pritom ušetríme na dopravných nákladoch za často nekvalitné odpadové krmivo. Z uvedeného pohľadu sú pre zver veľmi škodlivé a zlé praktiky náhodného „vlečkového prikrmovania“, t. j. keď sa nám v poľovnom revíri raz podarí zohnať napr. vlečku siláže, o dva týždne neskôr vlečku obilného odpadu a o ďalšie dva týždne napr. vlečku repných rezkov alebo mrkvy.

Ďalej pri úvahách o množstve krmiva musíme rátať, že napr. dospelý jedinec jelenej zveri potrebuje denne asi 3 – 4 kg sušiny, čo je 4 – 5 kg krmiva. V zimnom období, ak by mal byť jedinec jelenej zveri odkázaný len na naše krmenie, malo by sa dané množstvo dosiahnuť pri-

bližne 3 kg objemového krmiva (seno), 1 – 1,5 kg dužinatého krmiva (lucerková senáž) a 0,5 – 1 kg jadrového krmiva (ovos).

V závislosti od klimatických podmienok zhruba od marca začína obdobie, kedy sa končí „záchovné“ prikrmovanie. To však neznamená, žeby sme mali úplne prestať s prikrmovaním zveri. Práve tu je aj vo voľných poľovných revíroch priestor a vo zverniciach nutnosť pre produkčné prikrmovanie zveri, čo znamená zvyšovanie dávky jadrových krmív (slnečnica, sója, sezam, granulované krmivá) bohatých na bielkoviny – stavebné látky pre rast organizmu (rast plodu, produkcia mlieka, rast mláďat, tvorba parožia, rast rohov). Tieto krmivá bohaté na bielkoviny by sme mali začať zveri predkladať od začiatku marca na zimných krmoviskách (pokiaľ ich zver navštevuje) a neskôr aj v blízkosti jarných pastvín (horských lúk).

3.1.3. Kde prikrmovať?

Väčšina režijných poľovných revírov štátneho podniku LESY SR má vzorne vybudovanú a udržiavanú sieť poľovníckych zariadení na prikrmovanie zveri. Tam, kde tomu tak ešte nie je, mala by byť výstavba prikrmovacích zariadení zvolená za prioritnú úlohu pre nasledujúci rok (aj v rámci finančného plánu), lebo verejnosť nás posudzuje aj podľa úrovne a technického stavu našich poľovníckych zariadení. Nie je snáď treba podrobnejšie sa zaoberať podmienkami výberu miest pre zriadenie krmovísk. Najčastejšie sú to prirodzené zimoviská zveri. Často sa využívajú aj v zime udržiavané lesné cesty, čo uľahčuje pravidelné dopĺňanie krmiva. Z lesníckeho hľadiska je dôležité, aby sa pri prikrmovaní zver nesústredila v lesných porastoch, ktoré majú zvýšený potenciál pre vznik škôd. V takom prípade je efektívnejšie krmovisko dočasne zrušiť alebo presunúť. Samozrejmosťou v najbližšom okolí každého krmoviska by aj tak mala byť dôslednejšia individuálna ochrana stromov. Osobitný spôsob starostlivosti o zver a prevencie škôd na lese predstavujú prezimovacie zvernice.

3.2. Starostlivosť o životné prostredie zveri

Starostlivosť o životné prostredie zveri a zlepšovanie jeho úživnosti pre zver v revíroch štátneho podniku LESY SR môžeme rozdeliť na tri základné zložky:

- obhospodarovanie lesných porastov,
- obhospodarovanie funkčných plôch,
- obhospodarovanie lúk a políčok.

3.2.1. Obhospodarovanie lesných porastov

Obhospodarovanie lesných porastov je základnou a najdôležitejšou hospodárskou činnosťou štátneho podniku LESY SR. Hospodárenie sa zabezpečuje na celej ploche spravovaných lesných porastov, s výnimkou osobitných kategórií lesov, a bez ohľadu na užívateľské vzťahy k poľovným pozemkom. LESY SR, š. p., tak svojou lesohospodárskou činnosťou formujú životné prostredie zveri nielen na území režijných revírov, ale aj na lesných pozemkoch v prenajatých poľovných revíroch.

Z hľadiska hodnotenia stavu a kvality lesného prostredia pre zver sú rozhodujúce následné lesohospodárske charakteristiky, ktoré priamo ovplyvňujú trofické a topické podmienky pre zver:

Uplatňovaný **hospodársky spôsob** (spôsob obnovy lesných porastov), ktorý môže byť výberkový, podrastový alebo holorubný. Do začiatku 90. rokov bol najviac plánovaný a uplatňovaný holorubný hospodársky spôsob a predovšetkým jeho maloplošná forma. Po roku 1994 zmenou legislatívy došlo k preferovaniu prírode bližšieho, podrastového hospodárskeho spôsobu. No ani v súčasnosti v niektorých prípadoch nie je možné úplne vylúčiť holorubný spôsob obnovy lesných porastov (monokultúry rýchlorastúcich drevín, borovicové porasty na viatych pieskoch, prevody a premeny nekvalitných porastov). Výberkový hospodársky spôsob má najnižší podiel a uplatňuje sa predovšetkým v ochranných lesoch a lesoch osobitného určenia s vhodnými prírodnými podmienkami.

Tabuľka 4: Porovnanie plánovaných hospodárskych spôsobov v lesných hospodárskych plánoch

Hospodársky spôsob	Percento ťažbovej plochy		
	1990	2004	Cieľ
Holorubný	84,5	37,4	20
Podrastový	14,1	60,0	70
Výberkový	1,4	2,6	10

Doposiaľ nám nie sú na Slovensku známe exaktné porovnania trofických a topických podmienok pre zver pri uplatňovaní holorubného a podrastového hospodárskeho spôsobu. Na základe pozorovania a porovnania vývoja vegetácie pri uplatňovaní rozdielnych hospodárskych spôsobov, ako aj početných stavov raticovej zveri (aj keď tie istotne ovplyvňuje viacero faktorov) môžeme vysloviť názor, že holorubný hospodársky spôsob viac vyhovuje potrebám raticovej zveri (zvlášť jelenej zveri) a vo väčšej miere zvyšuje úživnosť lesných revírov pre zver, ako aj úkrytové možnosti. Nakoniec aj z historického vývoja bola jelenia zver viazaná na otvorené plochy stepí a preto i v súčasnosti sú jej bližšie veľké otvorené plochy. Na odkrytých plochách holorubov dochádza k rýchlemu rozkladu nahromadeného humusu a následne k rýchlemu nástupu rúbaniskovej vegetácie. Tým dochádza, v porovnaní s chudobným bylinným podrastom zapojených dospelých lesných porastov, k podstatnému zvýšeniu úživnosti prostredia pre zver vo vegetačnom období. A v častých prípadoch, keď v rúbaniskovej vegetácii má dominantné zastúpenie ostružina čiernica (*Rubus sp.*) aj k zvýšeniu úživnosti počas zimného obdobia. Po odrastení vegetácie na holoruboch a vytvorení rozsiahlejších komplexov mladín nachádza raticová zver dobré a bezpečné úkrytové možnosti.

Pri podrastovom hospodárskom spôsobe dochádza k postupnému rozvoľneniu zápoja materských porastov a k vzniku prirodzeného zmladenia hospodárskych drevín priamo v ich podraсте. Tým je v podstatnej miere obmedzený masívnejší nástup viacerých bylinných druhov na ploche, a tým je do určitej miery limitovaná aj úživnosť pre zver.

Z ekologických a ekonomických dôvodov LESY SR, š. p., budú v budúcnosti preferovať podrastový hospodársky spôsob a jeho cieľový podiel je až 70 %. S takouto víziou je treba rátať aj z hľadiska chovu raticovej zveri a úživnosti jej lesného prostredia. Zrejme sa už nikdy nezopakuje situácia z druhej polovice 20. storočia, kedy sa v niektorých regiónoch realizovala úmyselná obnova rozsiahlych komplexov lesných porastov takmer na 100 % holorubným spôsobom, čím sa výrazne zvýšila úživnosť prostredia a následne aj početné stavy jelenej zveri. Určité výnimky načrtnutej prognózy tvoria a budú tvoriť kalamity, pri ktorých dochá-

dza k vzniku rozsiahlejších holín. Napríklad veternou kalamitou z 19. novembra 2004 len na lesných pozemkoch v správe štátneho podniku LESY SR vzniklo 2 100 hektárov holín.

Drevinové zloženie má podstatný vplyv na úživnosť lesného prostredia zveri. V lesoch na Slovensku za zachovalo priaznivé, vo veľkej miere pôvodné, zastúpenie drevín. Našťastie naše lesy neboli v minulosti ovplyvnené módnou vlnou „smrekománie“, čo znamenalo napríklad na území Českej republiky, či Nemecka vytváranie smrekových monokultúr aj v nižších polohách na stanovištiach, kde pôvodne rástli listnaté dreviny buk a dub. Vytvorenie smrekovej monokultúry znamená podstatné zníženie úživnosti lesného prostredia stratou pravidelnej úrody lesných semien (bukvice, žalude), ako i stratou bylinného podrastu, keď pod zapojenou smrekovou monokultúrou vzniká takmer sterilné prostredie.

Na Slovensku je v súčasnosti 59 % zastúpenie listnatých drevín, pričom v porastoch v správe štátneho podniku LESY SR je toto percento ešte vyššie, a to až 64 % (pôvodné zastúpenie listnatých drevín s ohľadom na prírodné podmienky Slovenska sa predpokladá na 80 %). V lesných porastoch prevláda zastúpenie buka (31,6 %) a duba (16,4 %), teda druhov s pravidelnou a bohatou úrodou semien, čo predstavuje významný zdroj potravy pre všetky druhy raticovej zveri a zvlášť pre zver diviačiu. V tejto súvislosti je ešte dôležité aj vekové zloženie lesných porastov, pri ktorom môžeme konštatovať rovnako priaznivý stav a rovnomerné 7,2 až 11 % zastúpenie jednotlivých vekových tried (lesné porasty vo veku od 10 do 110 rokov). To zaručuje dlhodobu rovnomernú plodivosť lesných porastov.

Pri obhospodarovaní lesných porastov v budúcnosti, aj v súvislosti s už spomínaným porastovým spôsobom hospodárenia, je možné predpokladať zachovanie doterajšieho priaznivého drevinového zloženia, prípadne ešte ďalšie zvyšovanie zastúpenia listnatých drevín, čo bude mať dlhodobu priaznivú vplyv na kvalitu a úživnosť lesného prostredia pre zver.

Škody spôsobené zverou na lesných porastoch sú rovnako dôležitým faktorom lesníckeho hospodárenia a ukazovateľom vzťahov medzi zverou a jej lesným prostredím. Medzi základné a zákonom uložené povinnosti lesných hospodárov patrí obnova lesných porastov, na čo LESY SR, š. p., vynakladajú v priemere 40 tis. Sk na 1 hektár. Ďalej je to zabezpečenie mladých lesných porastov do veku 7 rokov tak, aby ich stav zaručoval ďalšiu existenciu a vývoj lesa na danej ploche. Náklady štátneho podniku LESY SR na zabezpečenie lesných porastov vo veku 7 rokov sú v priemere 100 tis. Sk na 1 hektár. Pritom početné stavy zveri a poľovnícka starostlivosť o ne musí byť na takej (únosnej) úrovni, aby neboli narušené a ohrozené základné zákonné povinnosti lesného hospodárstva.

V roku 2000, po založení štátneho podniku LESY SR, dosiahli škody spôsobené zverou na spravovanej lesnej ploche 3,8 mil. Sk a náklady na ochranu lesa pred škodami zverou 21,3 mil. Sk. V tejto súvislosti je treba upozorniť na skutočnosť, že tieto údaje sa nevzťahujú len na plochu režijných revírov, ale na celú plochu štátneho podniku LESY SR vrátane pre-najatých poľovných revírov.

Môžeme konštatovať, že škody spôsobené zverou gradovali koncom 80. a začiatkom 90. rokov, kedy bola zaznamenaná aj najvyššia početnosť a v mnohých regiónoch až neúnosné početné stavy raticovej zveri. Nasledovalo drastické zníženie početných stavov zveri v polovici 90. rokov a tým výrazne poklesli aj škody zverou. Po prijatých opatreniach zo strany Ministerstva pôdohospodárstva SR, ale aj zo strany štátnych lesov koncom 90. rokov, došlo k zastaveniu poklesu a opätovnému nárastu početných stavov raticovej zveri. V ostatných piatich rokoch môžeme konštatovať, že početné stavy raticovej zveri sa dostali v mnohých oblastiach na únosnú mieru a niekde aj vyššie. Z hľadiska škôd zverou začínajú byť znovu problematické

odštepne závody štátneho podniku LESY SR na západnom Slovensku (OZ Smolenice, OZ Trenčín, OZ Prievidza, OZ Topoľčianky).

Na základe uvedených skutočností chceme aj na tomto mieste apelovať na orgány štátnej správy lesného hospodárstva a poľovníctva, aby pri schvaľovaní plánov chovu a lovu raticovej zveri pružne reagovali na aktuálny vývoj početných stavov raticovej zveri a vývoj poškodzovania lesných porastov. A to tak, aby sme sa znova nedostali od jedného mantinelu k druhému, čo znamená od stavu prázdnych poľovných revírov k stavu neúnosne vysokých početných stavov raticovej zveri a veľkých škôd zverou na lesných porastoch. Prihovárame sa za to, aby sa prešlo od strnulého a schematickeho schvaľovania plánov podľa poľovných revírov, k zostavovaniu a schvaľovaniu plánov chovu a lovu zveri v rámci väčších územných celkov – poľovných oblastí.

V súvislosti s poškodzovaním lesných porastov zverou chceme upozorniť ešte na jeden nový negatívny jav, ktorý sa nám objavil v posledných rokoch najmä v obvodoch odštepných závodov na západnom Slovensku (zvlášť v Malých Karpatoch na OZ Smolenice). Ide zo strany užívateľov prenajatých poľovných revírov o **živelné, neodsúhlasené a nekontrolované zriaďovanie posedov, kŕmidiel, krmovísk a vyvážanie krmiva** nie len do blízkosti mladín a plôch s obnovou lesa, ale aj priamo na ne. Je zaznamenaných viacero prípadov, keď priamo na zalesnenej ploche užívateľa poľovného revíru zriadili takéto „divoké“ krmovisko, čím zver a zahŕňajúce zvyšky krmiva zničili plochu o výmere niekoľkých árov. Takéto postupy istotne nemajú nič spoločné s riadnou starostlivosťou o zver a zvyšovaním úživnosti lesného prostredia a sú v ostrom rozpore s postupmi a zásadami plánovania starostlivosti o zver v zmysle smernice MP SR č. 244/1998-700, kde je uvedené, že „**kŕmidlá, soľníky a posedy sa môžu umiestňovať v revíri po dohode s prenajímateľom poľovného revíru, v súlade s ochranou lesných a poľnohospodárskych kultúr!**“

Dôležitým lesohospodárskym opatrením zameraným na zvýšenie úživnosti prostredia pre zver a prevenciu škôd zverou je **usmernenie obnovných a aj výchovných ťažieb** a predovšetkým prečistiek **na zimné obdobie**. Na porastovej ploche ponechaný ťažbový odpad vo forme konárov, púčikov a kôry predstavuje pre zver v zime dôležitý zdroj prirodzenej potravy bohatej na vláknu.

Lesohospodárska činnosť vo významnej miere ovplyvňuje a formuje životné prostredie zveri, aj keď to nie je prvoradým cieľom lesohospodárskych opatrení. Základným a podstatným cieľom je zosúladiť záujmy lesného hospodárstva a poľovníctva tak, aby sa dosiahli únosné početné stavy zveri, ako neoddeliteľnej súčasti lesných ekosystémov, umožňujúce jej riadne poľovnícke obhospodarovanie a na druhej strane, aby nebola narušená nepretržitost' a trvalosť lesného hospodárstva – obnovy a pestovania lesa z titulu zvýšených nákladov a škôd zverou.

3.2.2. Obhospodarovanie funkčných plôch

Popri bežných a už uvedených postupoch lesného hospodárstva (hospodársky spôsob, drevinové zloženie), ktoré nepriamo vplyvajú aj na poľovnú zver, môžeme **ohryzové plochy a plochy s plodonosnými drevinami** označiť ako jediný priamy nástroj zlepšovania úživnosti lesného prostredia (na lesnom pôdnom fonde) pre zver. Musíme však otvorene povedať, že zriaďovanie ohryzových plôch, prípadne aj plôch s plodonosnými drevinami, je viac vecou učebníc poľovníctva a výskumu, ako poľovníckej praxe. Prípadov cieleného a správne-

ho zakladania ohryzových plôch, založeného na výsadbe vhodných drevín a ich obnovy tak, aby produkovali čo najviac vhodnej biomasy na ohryz, je veľmi málo. Najčastejšie ohryzové plochy vznikajú pri obnovách lesných hospodárskych plánov, keď sa zistia plochy obsadené hospodársky nevýznamnými – pritom však ohryzovými drevinami (mäkké listnáče, jaseň a pod.), ktoré sami o sebe pútajú pozornosť zveri.

Ohryzové plochy sú súčasťou lesného pôdneho fondu. Ich zriadenie a vyhlásenie je vecou zmeny (preradenia) z porastovej plochy, ktorá podlieha zásadám riadneho obhospodarovania lesných porastov, na funkčnú plochu, ktorá na lesnom pôdnom fonde plní osobitné funkcie. Takéto zmeny a v podstate zriadenie ohryzových plôch, sú možné každých 10 rokov pri obnove lesného hospodárskeho plánu na žiadosť vlastníka lesných pozemkov (aj po dohode s užívateľom prenajatých poľných pozemkov).

Bežná výmera vyhlásených ohryzových plôch je 3 až 10 árov. Vo zverniciach, kde by malo ísť o lesy osobitného určenia môže byť výmera funkčných plôch aj podstatne väčšia. Pri zakladaní ohryzových plôch by sme sa nemali spoliehať len na prirodzený nástup drevín, ale vhodné dreviny je treba na plochu aj vysadiť. Za vhodné je treba považovať dreviny, ktoré majú dobrú výmladnosť a prirodzenú vlastnosť regenerovať poškodenia zverou. Ide najmä o mäkké listnáče, ako viaceré druhy vrb (rakyta, biela, košíkárka) topole (osika, ktorej kôra má vysoký obsah minerálnych látok a zvlášť vápnika a fosforu), ale aj jasene a bresty (napr. brest sibírsky má vysoký obsah bielkovín). Ohryzové plochy vyžadujú aj starostlivosť spočívajúcu v obnove a podpore tvorby biomasy (výmladnosti).

Určitou paralelou ohryzových plôch je aj zakladanie funkčných plôch s plodonosnými drevinami. Tie sa častejšie zakladajú vo zverniciach, ako vo voľných poľných revíroch. Z drevín sa pre tieto plochy využívajú najmä: plánky (jablň a hruška), gaštan, pagaštan, jarabiny a pod. Ide o dreviny, ktoré plodia v pomerne nízkom veku, na rozdiel napríklad od duba, alebo buka.

3.2.3. Obhospodarovanie lúk a políček

Lúky a políčka sú dôležitou súčasťou životného prostredia zveri v lesných poľných revíroch, aj keď z hľadiska kategorizácie pozemkov nepatria do lesného pôdneho fondu. Do roku 1990 obhospodarovali štátne lesy na Slovensku podstatnú časť výmery horských lúk a to predovšetkým na produkciu sena pre režižné kone používané v približovaní dreva a na prikrmovanie zveri v režižných poľných revíroch. Je samozrejmé, že obhospodarovanie lúk malo význam nielen z hľadiska výroby sena, ale aj z hľadiska pastvy a úživnosti poľných revírov pre zver.

Po roku 1990 sa situácia v tomto smere podstatne zmenila. Postupne sa znížil počet režižných koní ich presunom do rúk súkromníkov a živnostníkov. V súčasnosti LESY SR, š. p., na úrovni lesných správ priamo nezabezpečujú chov ťažných koní, s výnimkou uznaného a chráneného šľachtiteľského chovu koní na Muránskej planine v obvode OZ Revúca. Z toho vyplýva skutočnosť, že v súčasnosti LESY SR, š. p., už nemajú potrebu obhospodarovať lúky s cieľom výroby sena pre zabezpečenie chovu koní. Navyše zmenou legislatívy po roku 1990 došlo k delimitácii takmer všetkých nelesných pozemkov poľnohospodárskeho pôdneho fondu (lúk a políček) zo správy štátneho podniku LESY SR pod správu Slovenského pozemkového fondu.

V súčasnosti LESY SR, š. p., obhospodarujú pozemky poľnohospodárskeho pôdneho fondu v prevažnej miere len pre potreby poľovníctva v režijných poľovných revíroch. V súčasnosti LESY SR, š. p., obhospodarujú 582 hektárov poličok pre zver a 795 hektárov lúk pre zver. Spolu je to 1 377 hektárov. Prevažnú časť tejto plochy LESY SR, š. p., obhospodarujú na základe nájomných zmlúv so Slovenským pozemkovým fondom, prípadne s inými vlastníkmi. Menšia časť poličok pre zver je obhospodarovaná na funkčných plochách v rámci lesného pôdneho fondu v správe štátneho podniku LESY SR.

Na obhospodarovanie lúk a poličok LESY SR, š. p., vynakladajú ročné náklady spolu 3,6 mil. Sk. V rámci súčasného dotačného systému si LESY SR, š. p., uplatnili dotácie na obhospodarovanie 1 320 ha poľnohospodárskeho pôdneho fondu v celkovej výške 2,77 mil. Sk.

Pri obhospodarovaní lúk a poličok v režijných revíroch začali LESY SR, š. p., spolupracovať v r. 2002 s Lesníckym výskumným ústavom Zvolen (terajším Národným lesníckym centrom) na projekte zlepšovania úživnosti poľovných revírov. Cieľom je predovšetkým zabezpečiť maximálny efekt pri obhospodarovaní lúk a poličok pre zver, a to nielen z hľadiska produkcie kvalitného sena a krmiva na prikrmovanie zveri, ale aj z hľadiska zvyšovania úživnosti revírov a zabezpečenia kvalitnej pastvy pre zver. V tomto smere sa osvedčilo vylepšovanie kvality lúčnych porastov podsevom ďatelinotravných zmesí, ako aj obhospodarovanie poličok na báze viacročných krmovín. Od roku 2005 realizujú LESY SR, š. p., v spolupráci s Národným lesníckym centrom projekt zameraný na zlepšovanie úživnosti prostredia a obhospodarovania lúk a poličok vo zverniciach, čo je obzvlášť dôležitým predpokladom pre dosiahnutie očakávanej kvality a produkcie v týchto intenzívnych chovoch zveri.

4. CHOV ZVERI VO ZVERNICIACH

Zverníky (zaužívanější je termín „zvernice“) patria k intenzívnym formám chovu poľovnej zveri, sú oplotené a cieľom ich obhospodarovania je dochovať zver v čo najlepšej trofejovej kvalite (pri diviачích zverniciach je to aj početnosť úlovkov). To znamená, že na rozdiel od voľných poľovných revírov vo zverniciach sa musí zabezpečovať vo väčšej miere celoročná starostlivosť a prikrmovanie zveri, obhospodarovanie lúčok a políčok, ako aj zabezpečovanie lovu zveri. Pre zabezpečenie uvedeného objemu prác je potrebné aj personálne zázemie. Na každú zvernicu je tak viazané jedno pracovné miesto THZ – poľovníka špecialistu, ktoré je vzhľadom na intenzívny chov zveri mimoriadne náročné a vyžaduje si odbornú a organizačnú zdatnosť. Okrem toho si viaceré OZ udržali aj špecializované robotnícke miesta vo zverniciach potrebné pre zabezpečenie ich prevádzky. To prináša so sebou aj zvýšené náklady vo zverniciach, ktoré musia byť kompenzované hlavne z poplatkového lovu tak, aby mohla zvernica dlhodobo prosperovať. Preto je veľmi dôležité a priam nevyhnuté chovať vo zverniciach zver v primeranej početnosti, ale pritom v nadpriemernej trofejovej kvalite v pomere pohlavia v prospech samčej zveri. Je efektívnejšie vo zverniciach zabezpečiť napr. lov 3 – 4 kvalitných trofejových muflónov, ako vynakladať náklady na chov a pokúšať sa o poplatkový lov 30 – 40 trofejovo priemerných jedincov. Popri trofejovej kvalite zveri, ďalším vážnym problémom viacerých našich zvernic je zlá štruktúra populácie a pomer pohlavia v prospech samíc a mladej zveri. V takomto prípade vynaložená starostlivosť a prikrmovanie zveri sa neprejavuje v trofejovej kvalite ale v produkcii „drahej“ diviny. Dôležité je tiež vynakladať náklady a úsilie na chov takých druhov zveri a v takej kvalite, o ktoré je na trhu záujem a „nevyrábať na sklad“. Vo zverniciach, na rozdiel od poľovných revírov, to všetko môžeme cielavedome ovplyvniť a zabezpečiť.

Aj keď existujúce zvernice majú v poľovníctve štátneho podniku LESY SR svoje miesto a opodstatnenie, rozhodujúcou oblasťou aj tak naďalej budú voľné režijné poľovné revíry. Vzhľadom aj na vysoké vstupné a prevádzkové náklady sa LESY SR, š. p., v blízkej budúcnosti zrejme nebudú uberať cestou výstavby nových zvernic pre chov muflonej, danielovej, či jelenej zveri. Mali by sme však účelne obhospodarovať a zveľaďovať aspoň tie zvernice, ktoré máme.

LESY SR, š. p., Banská Bystrica v súčasnosti obhospodaruje v réžii 12 uznaných zvernic s celkovou výmerou 9 457 ha. Okrem týchto uznaných zvernic je súčasťou režijných revírov aj niekoľko ďalších malých zvernic (aklimatizačné a generačné zverničky, výcvikové zvernice, príp. zvernice vo výstavbe), ktoré zatiaľ nie sú uznané ako samostatné poľovné revíry.

4.1. Zvernice – historické dedičstvo

Chov zveri vo zverniciach nemá na Slovensku tak bohatú tradíciu ako napr. v susednej Českej republike, kde je v súčasnosti takmer 200 zvernic a viaceré z nich vznikli už okolo roku 1400. Zo zvernic, ktoré v súčasnosti obhospodaruje LESY SR, š. p., majú najbohatšiu históriu Topoľčianky, ale aj Teplý vrch a Betliar. V okolí Topoľčianok sa už okolo roku 1786 spomínajú dve zvernice a to na chov jelenej a diviачej zveri. V roku 1906 pristúpil Jozef August Habsburg k výstavbe „Veľkej zvernice“ s chovom jelenej, diviачej a muflónej zveri na výmere 10 450 ha s dĺžkou oplotenia 89,2 km. Súbežne s tým sa zriadila aj „Malá zvernica“ pre chov danielovej zveri s výmerou 510 ha. Tieto dve zvernice sa zachovali s menšími úpravami až dodnes, aj keď „Veľká zvernica“ sa v súčasnosti obhospodaruje už skôr ako voľný poľovný revír. Práve v r. 2006 uplynulo 100 rokov od zriadenia zvernic v Topoľčiankach.

Rovnako aj v okolí Teplého vrchu a hradu Blh boli podľa historických záznamov už v r. 1790 zriadené dve zvernice s chovom jelenej a diviacej zveri. Daniela zver bola do tejto lokality dovezená v r. 1870. Pokračovateľom týchto tradícií je súčasná zvernica štátneho podniku LESY SR „Teplý vrch“ s výmerou 959 ha a s chovom danielovej a muflónovej zveri.

Svoju históriu má aj zvernica v Betliari, keď v okolí tunajšieho kaštieľa bola zriadená v r. 1885 zvernica s výmerou 575 ha, kde popri jelenej zveri bola dovezená daniela a muflonia zver. Na históriu tejto zvernice nadviazala súčasná zvernica „Betliar“ v obvode OZ Rožňava. **Obhospodarovaním a udržiavaním týchto zvernic zabezpečujú LESY SR, š. p., v súčasnosti zachovávanie historických pamiatok a tradícií v slovenskom poľovníctve.** Ostatné zvernice štátneho podniku LESY SR vznikali po roku 1960. Medzi „najnovšie“ patria zvernice Rychňava (1986), Vojnice (1989) a Žuhračka (1996).

4.2. Daniela a muflónia zver vo zverniciach

Zvernice štátneho podniku LESY SR boli v minulosti zamerané najviac na chov danielovej a muflónovej zveri, čo vyplynulo z atraktivity tejto zveri v 60. až 80. rokoch, kedy sa daniel a muflón – ako nové druhy zveri rozširovali do viacerých oblastí Slovenska. **Zameranie našich zvernic na chov danielovej a muflónovej zveri** sa pritom zachovalo až doteraz, obidva tieto druhy majú v zverniciach najpočetnejšie zastúpenie. NKS **danielovej zveri** sú stanovené v 7 zverniciach štátneho podniku LESY SR v celkovej výške 1 305 jedincov, jarné početné stavy sa vykazujú na úrovni 1 420 jedincov a úlovok v r. 2005 dosiahol 635 jedincov danielovej zveri. Podstatnú časť (takmer 40 %) z tejto početnosti tvoria zvernice „**Vojnice**“ a „**Svodín**“ v obvode **OZ Palárikovo**, ktoré boli založené práve za účelom chovu kvalitnej danielovej zveri maďarského pôvodu. Populácie danielovej zveri v týchto zverniciach patria aj v súčasnosti medzi najkvalitnejšie nielen v rámci štátneho podniku LESY SR, ale aj v rámci Slovenska. Počas existencie zvernic sa tu získalo viacero významných trofejí vrátane doteraz najsilnejšej trofeje daniela na Slovensku s hodnotou 215,80 b. CIC z r. 1982. Dobré podmienky a tradíciu v chove danielovej zveri má aj zvernica „**Teplý vrch**“, **OZ Rimavská Sobota**, keď najsilnejšia trofej daniela z r. 1997 dosiahla 202,1 b. CIC. S chovom danielovej zveri na „Teplom vrchu“ je treba uvažovať i do budúcnosti, aj keď v súčasnosti si táto populácia nevyhnutne vyžaduje úpravu štruktúry kmeňových stavov a osvieženie krvi dovozom novej kvalitnej zveri. **Zvernica Betliar** mala doteraz NKS 550 jedincov danielovej zveri (42 % z celkových NKS vo zverniciach štátneho podniku LESY SR), ktorá tu dosahovala dlhé roky len priemernú až podpriemernú kvalitu. Úlovky danielov dosahujúce zlatú medailu boli v minulosti veľmi ojedinelé. Zlepšenie starostlivosti o zver a jej životné prostredie vo zvernici sa v posledných rokoch prejavilo aj nárastom trofejovej kvality danielov a počtu zlatých trofejí (5 zlatých trofejí, najsilnejšia z r. 2005 dosiahla hodnotu 195,48 b. CIC). Po realizovanej rekonštrukcii zvernice „Betliar“ sa postupne prikróčí k zníženiu kmeňových stavov danielovej zveri zo súčasných 550 na cieľových 150 jedincov. Chov kvalitnej danielovej zveri sa tu zachová aj v budúcnosti.

Pri chove danielovej zveri vo zverniciach musíme požadovať, aby zvernica mala podmienky a predpoklady pre chov kvalitnej danielovej zveri, s pravidelnou produkciou 200 bodových danielích lopát. Zvernice „Biela Skala“ a „Malá zvernica“ aj vzhľadom na prírodné podmienky takéto predpoklady pre chov danielovej zveri nemajú a v najbližšom čase tu bude treba podniknúť kroky na zníženie kmeňových stavov danielovej zveri, prípadne na jej zmenu na perspektívnejší druh zveri.

Po danielovej zveri je **muflónia zver** druhým najpočetnejším druhom vo zverniciach a jej NKS sú stanovené vo všetkých zverniciach štátneho podniku LESY SR s výnimkou zvernice „Trnavy“ v CHPO Poľana. V 9 zverniciach sú spolu NKS 929 jedincov muflónovej zveri, JKS 1 245 jedincov a úlovok v r. 2005 dosiahol 464 kusov. Muflónia zver je zároveň aj najproblematickejším druhom zveri vo zverniciach štátneho podniku LESY SR, keď na jednej strane má muflón v očiach nášho personálu akési osobitné postavenie a je jeho „srdcovou záležitosťou“, čo však najčastejšie vedie k nekontrolovateľnému zvyšovaniu početnosti a rozmnožovaniu len priemerne kvalitnej muflónovej zveri. Na druhej strane sú z roka na rok väčšie problémy s predajom poplatkového lovu priemerne kvalitných muflónov a to obzvlášť vo zverniciach. Pritom však práve ani vo zverniciach nevieme uspokojiť niekoľko málo hostí, ktorí požadujú lov ozaj kvalitných muflónov s bodovou hodnotou 220 – 240 b. CIC. Úlovok 5 zlatých muflónov v r. 2005 pri JKS 1 245 jedincov muflónovej zveri vo zverniciach, keď najsilnejšia trofej dosiahla len 216 b. CIC, je ozaj dosť málo! V súčasnosti **najkvalitnejší chov muflónovej zveri je v obvode OZ Palárikovo**, kde sa každoročne lovia zlaté muflóny a najsilnejšia trofej z r. 2002 s bodovou hodnotou 239,65 b. CIC bola národným rekordom SR. V poradí druhý najkvalitnejší chov muflónovej zveri je **vo zvernici „Teplý vrch“**, **OZ Rimavská Sobota**, kde v r. 1994 bol ulovený muflón s hodnotou 237,0 b. CIC, čo v tom čase znamenalo najsilnejšiu trofej na Slovensku. Aj v súčasnosti sa v tejto zvernici lovia kvalitné muflóny, keď najsilnejšia trofej z r. 2005 má hodnotu 209,1 b. CIC. Medzi kvalitné chovy s produkciou zlatých trofejí môžeme zaradiť aj zvernicu „Žuhračka“, OZ Levice. **Len priemerná kvalita muflónovej zveri** sa dosahuje vo zverniciach „Malá zvernica“ OZ Topoľčianky a „Betliar“ OZ Rožňava. Podpriemerná kvalita je vo zverniciach „Biela Skala“, OZ Smolenice a „Sochoň“, OZ Trenčín, kde zrejme v najbližších rokoch nie je možné očakávať kvalitné (zlaté) trofeje, ak sa tu nevykonajú potrebné opatrenia v chove muflónovej zveri. Špecifické postavenie má zvernica „Rychňava“, OZ Žarnovica, ktorá slúži skôr ako aklimatizačná a generačná zvernica pre zvyšovanie kvality muflónovej zveri vo voľnom poľovníctve v revíri „Drastvica“. **Ďalej by sme sa v našich zverniciach mali uberať jedomoznačne cestou kvality a nie kvantít v chove muflónovej zveri**, čo znamená vo viacerých prípadoch radikálnu úpravu početných stavov a štruktúry populácie. Nie je tiež dôvod zakladať ďalšie nové chovy muflónovej zveri, prípadne rozvíjať nekvalitné chovy vo zverniciach.

4.3. Jelenia a diviacia zver – perspektívne druhy vo zverniciach

Chovu **jelenej zveri** vo zverniciach sa v minulosti na Slovensku venovala len okrajová pozornosť, lebo vo voľných poľovníckych revíroch dosahovala dobrú početnosť a aj kvalitu. V súčasnosti sa však situácia značne zmenila, keď aj z dôvodu rozdrobenia poľovníckych revírov, vo väčšine oblastí Slovenska výraznejšie poklesla trofejová kvalita jelenej zveri. Ročne sa na Slovensku uloví len 5 až 10 zlatých jeleňov a garantovanie úlovku vyše 200 bodového jeleňa pre poplatkového poľovníka je problémom aj v režijných revíroch štátneho podniku LESY SR. Pritom záujem domácich a zahraničných poľovníckych hostí o lov jeleňov je neutíchajúci a bez problémov sa nám darí udržiavať aj dobrú cenovú úroveň poplatkového lovu jeleňov. Práve z uvedených dôvodov sa nám vytvára **priestor a potreba venovať sa chovu jelenej zveri aj vo zverniciach**, aj keď je to časovo náročná a dlhodobá záležitosť. Doposiaľ najvyššie početné stavy jelenej zveri (NKS 60 ks, JKS 120 ks) boli vo zvernici „Biela Skala“, kde sa dosahovala len veľmi slabá trofejová kvalita. Bodové hodnoty ulovených jeleňov tu len ojedinele presahujú 190 b. CIC, čo je však málo aj na voľný poľovnícky revír a nie zvernicu. Vyše 30-ročná tradícia v chove jelenej zveri je vo zvernici „Trnavy“ v CHPO Poľana, ktorá má charakter generačnej

zvernice s výmerou 23 ha a po vykonanej rekonštrukcii v r. 2004 bude slúžiť na produkciu kvalitného chovného materiálu pre ďalšie zvernice a revíry štátneho podniku LESY SR. A tak **prvá zvernica štátneho podniku LESY SR špeciálne zameraná na chov kvalitnej jelenej zveri** na vyhovujúcej ploche sa začala rodiť v r. 2004 v **Betliari, OZ Rožňava**. Pri rekonštrukcii starej zvernice sa tu vytvorila 1 044 ha časť pre jeleniu zver, kde sa uvažuje s cieľovou početnosťou 150 jedincov jelenej zveri. Na tejto ploche sa naplní vyše 30-ročný sen poľovníkov a lesníkov zaoberajúcich sa chovom jelenej zveri, a to spojenie dvoch geneticky najkvalitnejších populácií jelenej zveri na Slovensku z oblasti Poľany a Východných Karpát. Na ostatnej ploche zvernice „Betliar“ s výmerou 652 ha bude pokračovať sľubne sa rozvíjajúci chov kvalitnej muflonej zveri (NKS 90 ks) a danielovej zveri, pri ktorej sa upravujú NKS z 550 na 150 jedincov. V ďalšom kroku by bolo žiaduce prístupíť k obnove kvality a k zvýšeniu početnosti jelenej vo zvernici „Biela Skala“ a to na úkor početnej a nekvalitnej danielovej zveri a muflonej zveri. Táto zvernica pri výmere 3 145 ha má všetky predpoklady pre dosiahnutie dobrých výsledkov v chove jelenej zveri, popri chove muflonej zveri v primeranej početnosti a štruktúre. Ďalšou vhodnou zverniciou pre zavedenie chovu kvalitnej jelenej zveri je „Malá zvernica“ (715 ha) v Topoľčiankach, čo by sa mohlo realizovať zámenou za nekvalitnú populáciu danielovej zveri, ktorá rovnako ako aj v prípade „Bielej skaly“, nenašla v lesnatom revíri s nadmorskou výškou 400 až 600 metrov vhodné životné podmienky.

Chov diviacej zveri vo zverniciach predstavuje v súčasnosti veľmi zaujímavú a perspektívnu sa rozvíjajúcu oblasť intenzívnych chovov štátneho podniku LESY SR. O lov diviacej zveri vo zverniciach pri dosahovaní početných výradov ale aj trofejovej kvality, je predovšetkým zo zahraničných skupín veľmi slušný a narastajúci záujem. Nezanedbateľný je aj finančný efekt chovu a lovu diviacej zveri vo zverniciach, ale aj vo voľných poľovných revíroch a dobré „diviacie revíry“ tak patria v súčasnosti po ekonomickej stránke k najproduktívnejším v rámci štátneho podniku LESY SR. Našťastie pri diviачích zverniciach nezačínáme úplne od nuly, ale vďaka prezieravosti našich predchodcov máme už zabehnuté 3 kvalitné diviачie zvernice: „Sochoň“, OZ Trenčín, „Vojnice“, OZ Palárikovo a „Žuhračka“, OZ Levice. Tieto kapacity však už v súčasnosti nestačia pokryť dopyt po kvalitných diviачích poľovačkách, zvlášť keď vo voľných poľovných revíroch dosahujeme často neisté a slabé výsledky. Počet a kapacity našich diviачích zverníc nie sú ani zďaleka porovnateľné so súčasnou úrovňou v Maďarsku, alebo aj v Českej republike. Z uvedeného dôvodu LESY SR, š. p., pristúpili od roku 2005 k realizácii „diviачieho programu“, cieľom ktorého je rozšírenie počtu diviачích zverníc a zvýšenie kapacít poplatkového lovu diviачej zveri. V rámci uvedeného programu sa v súčasnosti dokončuje diviачia zvernica „Karná“ (366 ha), OZ Sobrance, ktorá okrem poplatkových poľovačiek bude mať veľký význam v podchytení kvalitného genofondu diviачej zveri na východnom Slovensku, následnej produkcii chovného materiálu pre ďalšie diviачie zvernice štátneho podniku LESY SR na strednom a západnom Slovensku. Rozbieha sa prevádzka dvoch menších diviачích zverníc „Potôčky“ (114 ha), OZ Topoľčianky a „Peséta“ (160 ha), OZ Rimavská Sobota. Oplotenie obidvoch týchto zverníc bolo hotové už niekoľko rokov, ale stálo bez využitia. V štádiu projektových priprav sú ďalšie 2 zvernice a to v obvode OZ Levice a OZ Krupina. Všetky pripravované nové diviачie zvernice budú fungovať na princípe kombinácie vlastného odchovu a odchytu diviakov z voľných poľovných revírov. **Cieľom je čoskoro dobudovať sieť diviачích zverníc tak, aby aspoň jedna takáto zvernica bola na každom odštepnom závode, ktorý má podmienky a potenciál pre organizovanie poplatkových spoločných poľovačiek na diviачiu zver.** Potom bude možné kombinovať poľovačky na diviaky vo voľných revíroch a vo zverniciach tak, aby sa uspokojili požiadavky poplatkových skupín aj na viacero poľovníckych dní za sebou s dobrým výradom. Je treba sa nám zamyslieť aj nad tým, aby aj niektoré

staršie zvernice štátneho podniku LESY SR (napr. Biela Skala, Malá zvernica a Betliar) mali popri chove ostatnej raticovej zveri aj svoj vlastný „diviačí program“, čo by istotne pomohlo ekonomike ich prevádzkovania.

5. CHOV JELENEJ ZVERI V REVÍROCH ŠTÁTNEHO PODNIKU LESY SR

Jelenia zver je najvýznamnejším a najdôležitejším druhom poľovnej zveri v revíroch štátneho podniku LESY SR a to tak z hľadiska početných stavov a úlovku, ako aj hľadiska ekonomiky a poľovníckej turistiky (30 % podiel na celkových tržbách poplatkového lovu zveri).

Takmer 88 % poľovnej plochy revírov štátneho podniku LESY SR sa nachádza v jeleních poľovných oblastiach v zmysle poľovníckej rajonizácie Slovenska. Poľovné revíry (PR) štátneho podniku LESY SR tak tvorí centrálné časti – jadrá viacerých poľovných oblastí (po-horí) s chovom jelenej zveri.

Jelenia zver sa vyskytuje a loví v PR v obvode všetkých 26 OZ štátneho podniku LESY SR a to od Záhoria (OZ Šaštín Stráže) na západe až po Východné Karpaty (OZ Vranov a OZ Sobrance) a od podunajských luhov (OZ Palárikovo) na juhu až po Oravu (OZ Námestovo) na severe Slovenska.

Hlavné ciele poľovníckeho obhospodarovania jelenej zveri v PR štátneho podniku LESY SR:

1. Udržiavať únosné početné stavy jelenej zveri a predchádzať vzniku závažnejších škôd zverou v lesnom hospodárstve, čo znamená zabezpečenie ekologickej rovnováhy medzi zverou a jej životným prostredím.
2. Zachovávať zdravú a geneticky kvalitnú populáciu jelenej zveri s únosnou početnosťou, vhodnou sociálnou štruktúrou a čo najlepšou trofejovou kvalitou.
3. Najefektívnejšie zhodnocovať produkciu spravovaných poľovných pozemkov vo vlastníctve štátu dosahovaním čo najlepších výsledkov pri poplatkovom love zveri.
4. Investovať do rozvoja a zveladovania poľovných revírov s chovom jelenej zveri.
5. Spolupracovať s ostatnými užívateľmi poľovných revírov pri veľkoplošnom obhospodarovaní zveri v rámci poľovných oblastí.

Základné predpoklady pre dosiahnutie dobrých výsledkov v chove jelenej zveri:

1. **Dostatočná výmera poľovných revírov** (15 – 20 tis. ha) tak, aby predmetom poľovníckeho hospodárenia bola populácia jelenej zveri pri minimalizácii vplyvu migrácie,
 - alebo spolupráca medzi užívateľmi menších poľovných revírov obhospodarujúcich „tú istú“ populáciu jelenej zveri v rámci koordinovanej činnosti poľovnej oblasti,
 - alebo chov jelenej zveri vo zverniciach.
2. **Kvalita genofondu populácie jelenej zveri.**
3. **Prírodné podmienky**, hlavne kvalita, množstvo a dostupnosť potravy pre zver, alebo úroveň a možnosti prikrmovania zveri.
4. **Úroveň poľovníckeho obhospodarovania zveri, hlavne cielavedomosť, disciplína a profesionalita pri love zveri.**

5.1. Početné stavy a úlovok jelenej zveri v režijných revíroch štátneho podniku LESY SR

PR LESY SR, š. p., pri 12 % podiele na celkovej výmere poľovnej plochy SR sa v r. 2005 podieľali 28 % na NKS, 19 % na JKS a 14 % na realizovanom love jelenej zveri na Slovensku (tab. 5).

Tabuľka 5: Podiel PR LESY SR, š. p., na početných stavoch a úlovku jelenej zveri v SR v roku 2005

Ukazovateľ	LESY SR, š. p.	Slovensko	% podiel štátneho podniku LESY SR	% podielna plocha
NKS	6 194	21 984	28	11
JKS	7 688	39 738	19	11
Plán lovu	2 444	15 676	16	11
Lov jeleňov	617	4 618	13	11
Lov spolu	1 970	14 030	14	11

V PR LESY SR, š. p., sú stanovené NKS 6 194 jedincov jelenej zveri a v roku 2005 sa vykázali JKS 7 688 jedincov.

Celkový plán lovu 2 444 kusov jelenej zveri sa splnil na 81 % (1 970 kusov úlovok jelenej zveri v roku 2005).

Najnižšie, 65 % plnenie plánu lovu, je pri jeleňoch IV. v. t., čo súvisí s celkovým nedostatkom dospelých jeleňov v poľovných oblastiach Slovenska, ako aj so skutočnosťou, že tieto jelene sú hlavne predmetom poplatkového lovu a v prípade neúspechu poľovných hostí sa ich odlov pre personál nepovoľuje.

Keďže LESY SR, š. p., sú hospodárskou organizáciou a poľovníctvo patrí medzi základné výrobné činnosti podniku, **prioritou pri love jelenej zveri je zabezpečovanie poplatkového lovu jeleňov. V roku 2005 v PR štátneho podniku LESY SR poplatkoví poľovníci hostia ulovili spolu 290 jeleňov v II. – IV. v. t.,** čo je 74 % z celkového úlovku jeleňov (v III. a IV. v. t. je 90 % podiel poplatkového lovu). Pri poplatkovom love jelenej zveri v r. 2005 dosiahli LESY SR, š. p., tržby 20 miliónov Sk a z toho štátu vo forme daní odvedli 4 milióny Sk.

Tabuľka 6: Štruktúra realizovaného lovu jelenej zveri v PR štátneho podniku LESY SR

Rok 2005	Jelenia zver							
	Jeleň					Jelenica	Jelenča	Σ
	I. v. t.	II. v. t.	III. v. t.	IV. v. t.	Σ			
Plán lovu	234	331	114	156	835	872	737	2 444
Lov	154	258	104	101	617	693	660	1 970
% plnenia plánu	66	78	91	65	74	79	90	81
% štruktúra lovu	25	42	17	16	31	35	34	100

Odštepné závody štátneho podniku LESY SR s najvyššou početnosťou a úlovkom jelenej zveri:

OZ Prievidza (lov 369 ks),

OZ Kriváň (lov 242 ks),

OZ Čierny Balog (lov 129 ks),
 OZ Liptovský Hrádok (lov 101 ks),
 OZ Žarnovica (lov 100 ks).

OZ štátneho podniku LESY SR s najnižším plnením plánovaného lovu jelenej zveri:

OZ Beňuš 35 %,
 OZ Vranov 49 %,
 OZ Sobrance 48 %.

OZ štátneho podniku LESY SR s vyše 90 % plnením plánovaného lovu jelenej zveri:

OZ Levice, OZ Prievidza, OZ Trenčín, OZ Žilina, OZ Čadca, OZ Námestovo, OZ Kriváň,
 OZ Rožňava, OZ Košice.

Početné stavy a úlovok jelenej zveri v rokoch 2002–2006 majú vzostupnú tendenciu a to nielen v revíroch štátneho podniku LESY SR, preto môžeme v najbližších rokoch očakávať ďalšie zvýšenie plánovaného a aj realizovaného lovu jelenej zveri. Vo viacerých revíroch sa početnosť jelenej zveri dostáva na hranicu únosnosti a vyššie odstrelujú začínať byť opodstatnené aj z dôvodu prevencie škôd na lesných porastoch.

5.2. Trofejová kvalita jelenej zveri v režijných revíroch štátneho podniku LESY SR

Silná jelenia trofej prezentuje kvalitu genofondu, prírodné podmienky a úroveň poľovníckeho obhospodarovania jelenej zveri.

Tabuľka 7: Najsilnejšie jelenie trofeje na Slovensku a najsilnejšie trofeje z revírov štátneho podniku LESY SR

P. č.	Meno lovca	Poľovný revír	Okres	Rok ulovenia	Vek	Body CIC	OZ Lesy SR
1.	M. Grežo	Bojnice	Prievidza	1990	12	249,30	—
2.	J. Höher	CHPO Poľana	Detva	1961	13	240,65	OZ Kriváň
3.	J. Mígas	Výrava	Medzilaborce	1975	13	239,45	—
4.	P. Ledecký	Zverník Balunky	Senica	2005	10	237,33	—
5.	E. Rakyta	CHPO Poľana	Detva	1991	13	236,74	OZ Kriváň
6.	G. Puci	PZ Pokrok	Trebišov	1991	13	236,53	—
7.	F. Řípa	Becherov	Bardejov	1998	12	235,57	—
8.	J. Buchta	Ratkovské Bystré	Rim. Sobota	1978	14	235,48	—
9.	E. Machyniak	CHPO Poľana	Brezno	1998	14	235,36	OZ Č. Balog
10.	J. Dolejší	Javorina	Kežmarok	1983	15	234,95	—
15.	P. Uhrín	CHPO Poľana	Detva	1994	16	232,34	OZ Kriváň
19.	M. H. Nubel	Minčol	Bardejov	2002	13	231,23	OZ Bardejov
20.	Š. Címbalík	CHPO Poľana	Detva	1989	9	231,18	OZ Kriváň
	J. Záhradník	Palota	Medzilaborce	1998	8	227,44	OZ Vranov
	L. Godány	Klenovec	Rim. Sobota	1997	11	223,19	OZ R. Sobota
	R. Melicher	Peséta-Teháň	Rim. Sobota	2003	12	223,08	OZ R. Sobota
	P. Zavaďák	Minčol	Bardejov	2004	13	219,20	OZ Bardejov

Trofejovo najkvalitnejšie populácie jelenej zveri v rámci PR štátneho podniku LESY SR s pravidelnou produkciou zlatých trofejí sú **v jelenej oblasti Poľana** na strednom Slovensku (OZ Kriváň a OZ Čierny Balog) a **v oblasti severovýchodného Slovenska** (OZ Bardejov a OZ Vranov).

V poľovnom revíri **Chránená poľovná oblasť (CHPO) Poľana** s výmerou 20 659 ha v obvode OZ Kriváň a OZ Čierny Balog sa doposiaľ získalo 33 zlatých jeleních trofejí, z ktorých 5 prekročilo hranicu 230 b. CIC.

V súčasnosti najlepším predstaviteľom kvalitnej východokarpatskej populácie jelenej zveri v rámci štátneho podniku LESY SR je **OZ Bardejov** s plochou 8 395 ha režijných poľovných revírov v centrálnej časti pohoria Čergov, kde sa v r. 2002 ulovil jeleň s hodnotou 231,23 b. CIC a v r. 2004 jeleň s trofejou 219,20 b. CIC.

Poľovné revíry CHPO Poľana a OZ Bardejov na základe trofejovej kvality ulovených jeleňov považujú LESY SR, š. p., za génové základne kvalitnej jelenej zveri, kde sa vykonáva aj odchyt živej zveri.

5.3. Chránená poľovná oblasť Poľana – príklad obhospodarovania jelenej zveri v rámci veľkých revírov

V **minulosti** mimoriadne kvalitný genofond jelenej zveri dokumentovaný nadpriemernými trofejami podnietil vtedajších poľovníckych odborníkov k vyhláseniu Poľany za oblasť, ktorej je potrebné venovať zvláštnu pozornosť.

V roku **1965** bola Poľana vyhlásená za Chránenú poľovnú oblasť určenú pre chov a ochranu jelenej zveri na ploche 18 816 ha.

Súčasná výmera CHPO Poľana je **20 659 ha** poľovnej plochy, z toho 18 309 ha lesa a 2 350 ha poľa. Nachádza sa v Banskobystrickom kraji, v okresoch Banská Bystrica, Brezno, Detva a Zvolen.

Poľovný revír CHPO Poľana je vyhradený rozhodnutím MP SR č. 10549/2002-740/718 zo dňa 14. októbra 2002. Obhospodarovaním CHPO Poľana sú poverené LESY SR, š. p., Banská Bystrica prostredníctvom OZ Kriváň a OZ Čierny Balog.

Činnosť Chránenej poľovnej oblasti Poľana sa riadi **osobitným štatútom**, podľa ktorého CHPO slúži na:

- a) vzorové poľovnícke obhospodarovanie a ochranu jelenej zveri, ako aj ostatných druhov raticovej a vzácnej zveri, na princípe veľkoplošného manažmentu s ohľadom na požiadavky funkčne integrovaného lesného hospodárstva a v súlade so zásadami ochrany prírody na zachovanie biodiverzity CHKO BR Poľana,
- b) ochranu a zachovanie genofondu poľanského jeleňa,
- c) udržanie a zvýšenie chovnej a trofejovej kvality jelenej zveri,
- d) výskum biológie jelenej zveri a veľkých predátorov,
- e) odchyt jelenej zveri na zazverovanie a občerstvenie krvi v iných poľovných oblastiach a revíroch.

Pre koordináciu chovateľských zámerov, odborné usmerňovanie, kontrolu a hodnotenie dosiahnutých výsledkov v CHPO Poľana je menovaná 13-členná **chovateľská rada**, v ktorej

sú zástupcovia príslušných LS a OZ, ako aj príslušného OLÚ, správy CHKO Poľana, NLC (poľovnícky výskum) a MP SR.

Poľovný revír CHPO Poľana je v I. akostnej triede so stanovenými NKS jelenej zveri 450 kusov.

Od roku 2002 došlo k nárastu úlovku jelenej zveri zo 115 ks v roku 2002 na historické maximum 240 kusov v r. 2005, ako reakcia na narastajúcu početnosť jelenej zveri (JKS 600 – 700 ks). **Zvýšený odstrel bol zameraný predovšetkým na kategóriu jeleníc (39 %) a jelenčiat (38 %)** s cieľom úpravy pomeru pohlavia v prospech jeleňov, čo sa v r. 2006 aj podarilo dosiahnuť.

Veková štruktúra jeleňov je takmer optimálna s početným zastúpením dospelých jeleňov vo veku 10 a viac rokov a s početnou základňou kvalitných, obojstranne korunových dospievajúcich jeleňov v III. v. t. V roku 2006 sa ulovilo 10 jeleňov v IV. v. t., z toho viaceré vo veku 13 – 15 rokov a z toho trofeje 3 jeleňov dosiahli zlatú medailu a 5 trofejí striebornú medailu.

Jedným z významných poslanií CHPO Poľana je aj **odchyt kvalitnej jelenej zveri** na regeneráciu chovov a zlepšenie kvality genofondu v iných poľovných revíroch na Slovensku a aj v zahraničí. **V rokoch 1970 až 2005 bolo v CHPO Poľana odchytených spolu 284 kusov jelenej zveri** v štruktúre: 83 jeleňov, 99 jeleníc a 102 jelenčiat.

Každoročné prehliadky jeleních zhodov dokumentujú stav kvality žijúcej populácie a pri porovnaní s výsledkami lovu zveri dávajú obraz o kvalite vykonanej selekcie. **Prehliadky zhodov sú základom chovateľskej práce** a umožňujú tiež sledovanie vývoja parametrov a bodových hodnôt konkrétnych jeleňov a posúdenie ich chovnej hodnoty. Na prehliadkach zhodov sa posudzuje vek jeleňa zaradením do vekovej triedy, chovná hodnota a bodová hodnota CIC. Na jar roku 2005 bolo na prehliadke zhodov:

- spolu 242 zhodov zo 172 jeleňov, z toho:
 - v II. v. t. 95 jeleňov (56 %),
 - v III. v. t. 59 jeleňov (34 %),
 - v IV. v. t. 17 jeleňov (10 %).
- 68 % chovných, 22 % výradových a 10 lovných jeleňov,
- 66 % korunových zo všetkých jeleňov a 96 % korunových jeleňov v III. a IV. v. t.,
- 63 medailových jeleňov – 83 % z počtu jeleňov v III. a IV v. t.

Dosahované výsledky v CHPO Poľana sú príkladom možnosti úspešného a cielavedomého obhospodarovania populácie jelenej zveri v jednom poľovnom revíri s výmerou vyhovujúcou potrebám chovu jelenej zveri.

5.4. Tríbeč – príklad obhospodarovania zveri v rámci poľovnej oblasti

Potreba veľkoplošného obhospodarovania jelenej zveri

Najnovšie výsledky výskumu priestorovej aktivity jelenej zveri poukazujú na skutočnosť, že sezónna a aj denná **migrácia jelenej zveri presahuje hranice súčasných poľovných revírov, ktoré dosahujú v jeleních oblastiach najčastejšie výmeru 2 – 3 tis. ha**, čo je pre riadne obhospodarovanie jelenej zveri málo.

Užívatelia viacerých susediacich menších poľovných revírov obhospodarujú „tie isté“ jedince jelenej zveri, čo prináša **problémy a negatíva v manažmente jelenej zveri:**

- duplicitu pri sčítaní JKS,
- nereálne vysoko stanovené plány lovu, zvlášť dospelých jeleňov v III. a IV. v. t.,
- stúpa celkový poľovnícky tlak na populáciu zveri a jej vyrušovanie, intenzívny lov je hlavne v hraničných častiach revírov,
- veľmi často chýba koordinácia a spolupráca medzi susednými revírmi.

Dôsledkom toho je:

- pokles trofejovej kvality jelenej zveri,
- predčasný lov jeleňov a nedostatok dospelých jeleňov IV. a aj III. v. t.,
- narušenie až rozvrátenie sociálnej štruktúry a celkové omladenie jelenej populácie.

Jedno z riešení tejto situácie je **koordinované veľkoplošné obhospodarovanie zveri tak, aby predmetom poľovníckeho plánovania a hospodárenia bola celá populácia jelenej zveri v rámci jej životného priestoru**, čo v podmienkach Slovenska je celé pohorie – poľovná oblasť a nie len jedince jelenej zveri v rámci administratívnych hraníc poľovného revíru.

Činnosť poľovnej oblasti Trábeč

Jelenia poľovná oblasť J-XXXIII Trábeč v zmysle poľovníckej rajonizácie Slovenska je vytčená v hraniciach pohoria Trábeč a Pohronský Inovec.

Aktívna činnosť poľovnej oblasti sa začala v r. 2001.

Celková výmera oblasti je **81 961 ha** a v r. 2001 bolo do nej zaradených **39 revírov**, čo predstavuje **priemernú výmeru revíru 2 100 ha**. Z toho je **21 tis. ha (25 %) výmera PR štátneho podniku LESY SR OZ Topoľčianky v centrálnej časti poľovnej oblasti** a preto je aj **záujmom štátneho podniku LESY SR podporovať činnosť poľovnej oblasti**, lebo tým sa zlepší aj kvalita a výsledky chovu zveri v režijných revíroch.

Činnosť poľovnej oblasti zastrešuje **poradný zbor**, ktorý je poradným orgánom Krajského lesného úradu v Nitre pri riadení poľovníctva v poľovnej oblasti Trábeč. Poradný zbor slúži na uplatňovanie jednotnej koncepcie a jednotných zásad poľovníckeho obhospodarovania zveri v poľovnej oblasti.

Územie poľovnej oblasti je rozdelené do viacerých menších **chovateľských celkov** s výmerou 10 – 20 tis. ha. Sú to skupiny 5 – 10 susediacich poľovných revírov nachádzajúcich sa v tej istej orografickej oblasti s približne rovnakými prírodnými podmienkami pre chov jelenej zveri.

Na úrovni chovateľských celkov sa zriadili **chovateľské rady**, ktorých riadenie a činnosť zabezpečuje príslušný obvodný lesný úrad. Členmi chovateľskej rady sú poľovnícki hospodári prislúchajúcich poľovných revírov a aj zástupca OkO SPZ a OZ štátneho podniku LESY SR v prípade režijných poľovných revírov.

Hlavná náplň činnosti chovateľských rád

- **spoločné vyhodnotenie a zosúladenie JKS za celý chovateľský celok** s dôrazom na ich reálnosť a odstránenie duplicit v sčítaných stavoch,
- **zostavenie plánu chovu a lovu raticovej zveri pre celý chovateľský celok** pri zohľadnení zásad chovu jelenej zveri prijatých poradným zborom v celej poľovnej oblasti,

- **prerozdelenie a schválenie plánov chovu a lovu na úroveň jednotlivých poľovných revírov** v zmysle prijatých zásad (napr. cirkulácia lovu jeleňov III. a IV. v. t.).

Stav populácie jelenej zveri v poľovnej oblasti Tríbeč v čase začiatku jej činnosti:

- Celkovo vysoká početnosť jelenej zveri pri značne nepriaznivej pohlavnej štruktúre s prevahou jeleníc a jelenčiat.
- Výrazne omladená populácia s vysokým ročným prírastkom, vysoký podiel jelenčiat a mladých 2–3-ročných jeleníc.
- Pri jeleňoch početne prevládala I. a II. v. t. pri výraznom nedostatku dospelých jeleňov v III. a IV. v. t.
- Výrazné neplnenie plánovaného lovu jeleňov a na druhej strane nedostatočná výška realizovaného lovu jeleníc a jelenčiat.

Prijaté opatrenia v rámci veľkopoľného obhospodarovania zveri v poľovnej oblasti Tríbeč:

- S cieľom zníženia početnosti jelenej zveri sa v prvých rokoch stanovila výška lovu 6 – 19 kusov jelenej zveri na 1 000 ha.
- S cieľom úpravy pohlavnej štruktúry sa v r. 2001 prijala štruktúra lovu 25 % jeleňov, 40 % jeleníc a 35 % jelenčiat.
- S cieľom úpravy vekovej štruktúry bola v prvých dvoch rokoch prijatá zásada realizácie 50 % plánovaného lovu jeleníc v I. v. t. (2-ročné), čo sa sledovalo predkladaním spodných čelustí na príslušný lesný úrad.
- S cieľom úpravy vekovej štruktúry a trofejovej kvality jeleňov sa prijali zásady lovu jeleňov:
 - v r. 2001 lov 50 % v I. a 50 % v II. v. t. do stupňa šestoráka,
 - v r. 2002 lov 40 % v I. a 60 % v II. v. t. do stupňa nadočnicového osmoráka,
 - v r. 2004 lov 10 % jeleňov v III. v. t. – nekorunové jelene,
 - v r. 2006 lov 15 % jeleňov v III. v. t. – nekorunové jelene.

S cieľom kontroly prijatých opatrení sa zaviedlo:

- pravidelné mesačné hlásenia lovu zveri,
- predkladanie a kontrola spodných čelustí z netrofejovej zveri,
- u trofejovej zveri sa spolu s mesačným hlásením predkladajú ďalšie údaje: dĺžka kmeňov, rozpätie a počet vetiev uloveného jeleňa,
- prehliadky jeleních zhodov z celej poľovnej oblasti.

Poľovná oblasť Tríbeč je príkladom toho, že naprávanie hrubých chýb v chove jelenej zveri trvá veľa rokov a zvrátenie nepriaznivého stavu v celej populácii jelenej zveri pri väčšom počte malých revírov je možné len vzájomnou spoluprácou, disciplínou a dôsledným dodržiavaním prijatých zásad a pravidiel zo strany užívateľov všetkých poľovných revírov.

5.5. Lesná správa Nitrianske Pravno – zosúladienie chovu jelenej zveri a prevencia škôd

Únosné početné stavy jelenej zveri sú limitované únosnosťou škôd zverou na lesných a poľnohospodárskych pozemkoch tak, aby sa chov zveri nere realizoval na úkor lesného hospodárstva a poľnohospodárstva.

Aj v súčasnosti viacerí **užívatelia poľovných revírov majú snahu o dosahovanie čo najvyššej početnosti jelenej zveri** v poľovných revíroch, čo sa často dosahuje úmyselným obmedzovaním lovu jeleníc a jelenčiat pri intenzívnom love trofejovej zveri – jeleňov. V týchto prípadoch však **kvantita neznamená aj kvalitu chovu jelenej zveri**. Navyše silne omladená a pauperizovaná populácia jelenej zveri spôsobuje značné škody v lesnom hospodárstve a poľnohospodárstve, ktorých výška presahuje dosahovaný finančný efekt z chovu jelenej zveri.

Medzi regióny s dlhodobou vysokou početnosťou jelenej zveri patrí **okres Prievidza** v oblasti Hornej Nitry a v obvode štátneho podniku LESY SR OZ Prievidza.

V roku 2004 v obvode **LS Nitrianske Pravno vznikol komplex 3 režijných revírov s celkovou výmerou 14 317 ha** (z toho les 9 618 ha), čím sa vytvorili priaznivé podmienky pre cielavedomý chov jelenej zveri.

Na danom území sú stanovené NKS 125 kusov jelenej zveri, pričom JKS boli minimálne o 100 až 200 % vyššie. **Vysoká početnosť zveri sa prejavila neúnosne vysokými škodami zverou na lesných porastoch** a to jednak likvidáciou prirodzeného zmladenia a vysadených kultúr pri obnove porastov, ako aj lúpaním starších porastov v štádiu žrdovín a mladých kmeňovín.

Opatrenia prijaté v chove jelenej zveri po roku 2004 sa zamerali na:

- zníženie početných stavov zveri (lov 150 ks v r. 2004 a 197 ks v r. 2006),
- úpravu pomeru pohlavia (40 % podiel lovu jeleníc),
- zlepšenie vekovej štruktúry a kvality jeleňov (ochrana korunových jeleňov v III. v. t.).

V rámci ďalších opatrení na zníženie škôd jeleňou zverou v zimnom období a zosúladienia záujmov chovu jelenej zveri so záujmami lesného hospodárstva a pestovania lesa sa v roku 2006 na LS Nitrianske Pravno zriadila prvá a v súčasnosti na Slovensku jediná prezimovacia zvernička pre jeleniu zver.

Prezimovacia zvernička má výmeru 11 ha, je zriadená v lokalite prirodzeného zimovania jelenej zveri na rozhraní lesa a poľa v mieste dlhoročného prikrmovania jelenej zveri. Vo zvernici sú vybudované veľkoobjemové zásobníky na krmivo, nové prikrmovacie zariadenia a zásokky pre vniknutie jelenej zveri. Predpokladaná **kapacita je 80 až 100 kusov jelenej zveri**. Vzhľadom na miernu zimu bola prezimovacia zvernička v sezóne 2006/2007 len v skúšobnej prevádzke.

Cieľom prevádzkovania prezimovacej zvernice je:

- sústrediť 80 – 100 kusov jelenej zveri na začiatku zimného obdobia v mesiacoch november a december,
- následne zabezpečiť zveri pravidelné, správne a plnohodnotné prikrmovanie,
- na konci zimného obdobia zabezpečiť zveri kľud a obmedziť negatívne vyrušovanie v čase hľadania zhodov,

- zver z prezimovacej zvernice vypustiť až v čase nástupu jarnej vegetácie v mesiaci apríl, aby sa úplne minimalizovala možnosť škôd na lesných porastoch,
- ďalším zámerom prevádzkovania tejto prezimovacej zvernice je vyčlenenie samostatnej asi 2 hektárovej časti, do ktorej bude možné v zime 2007/2008 umiestniť 8 – 10 kusov novej kvalitnej jelenej zveri odchytenej v CHPO Poľana. Táto zver sa označí a do voľného revíru vypustí neskôr, až po narodení a odchovaní mláďat. Tak **prezimovacia zvernica začne slúžiť aj ako zvernica aklimatizačná, čím sa začne proces systematického skvalitňovania genofondu jelenej zveri v prvom voľnom poľovnom revíri na Slovensku.**

Zriadenie a prevádzkovanie prezimovacej zvernice v podmienkach OZ Prievidza je spôsob, ako zabezpečiť chov a lov početných stavov jelenej zveri pri minimalizácii negatívnych vplyvov zveri na lesné hospodárstvo a pestovanie lesa.

5.6. Zvernica „Betliar“ – príklad chovu jelenej zveri vo zverniciach štátneho podniku LESY SR

Chov jelenej zveri vo zverniciach je tiež určitou formou obmedzenia negatívnych vplyvov migrácie na dosahované výsledky. V súčasnosti LESY SR, š. p., obhospodaruje 12 zvernic, z toho sa jelenia zver chová v 3 zverniciach: Biela Skala OZ Smolenice, Veľká zvernica OZ Topoľčianky a Betliar OZ Rožňava.

Náklady na prevádzku zvernice sú značné, a to najmä z dôvodu potreby celoročného prirkmovania a starostlivosti o úživnosť prostredia (lúky, políčka). Preto z **hľadiska ekonomickej rentability je nevyhnutné, aby jelenia zver vo zverniciach dosahovala:**

- čo najlepšiu kvalitu genofondu,
- vhodnú pohlavnú štruktúru (s miernou prevahou samčej zveri),
- optimálnu vekovú štruktúru (dostatok dospelých jeleňov),
- vynikajúcu trofejovú kvalitu s možnosťou každoročného úlovku zlatých jeleňov.

Zvernica „Betliar“ s výmerou 1 425 ha bola zriadená v roku 1967 so zameraním na chov danielovej a muflonovej zveri. Vzhľadom na nevyhovujúce prírodné podmienky (napr. nadmorská výška 500 – 1 000 m n. m.) sa v chove danielovej zveri nedosiahli očakávané výsledky.

V roku 2004 pristúpili LESY SR, š. p., k rozsiahlej rekonštrukcii zvernice „Betliar“ s hlavným cieľom zámény chovu menej kvalitnej danielovej za chov vysokokvalitnej jelenej zveri, pre ktorú sú vo zvernici podstatne lepšie podmienky.

Rekonštrukcia zvernice stála 3 milióny Sk a v rámci nej sa rozšírila plocha zvernice na 1 696 ha, z čoho sa **pre jeleniu zver vyčlenila samostatná časť s výmerou 1 044 ha a cieľovým stavom 150 kusov jelenej zveri.** Na zvyšnej ploche 652 ha sa pri nižších kmeňových stavoch ponecháva chov danielovej a muflonovej zveri.

Vzhľadom na skutočnosť, že v roku 2004 sa v pôvodnej zvernici jelenia zver takmer nevyskytovala, naskytla sa tak jedinečná príležitosť založiť úplne novú populáciu jelenej zveri.

LESY SR, š. p., vo zvernici „Betliar“ pristúpili k spojeniu jelenej zveri z dvoch najkvalitnejších populácií v rámci Slovenska:

- z **CHPO Poľana**, kde sa jelene vyznačujú dobrou hmotnosťou a obvodmi parožia,

- z oblasti severovýchodného Slovenska (predovšetkým Čergov v obvode OZ Bardejov, ale aj z OZ Vranov a OZ Sobrance), kde sa jelene vyznačujú dobrou dĺžkou a čelitosťou parožia.

Pri zazverovaní v rokoch 2004–2007 sa stanovil cieľ dovieŤ do „Betliara“ 60 kusov jelenej zveri a to 30 ks z Poľany a 30 ks zo severovýchodného Slovenska. Pre účel zazverovania sa obnovila aklimatizačná zvernička s výmerou 9,3 ha. Prvé 2 kusy jelenej zveri do zvernice „Betliar“ dovezli z Poľany dňa 11. februára 2004.

K 1. marcu 2007 sa z PR štátneho podniku LESY SR do zvernice „Betliar“ dovezlo spolu 66 kusov jelenej zveri v celkovej hodnote 1 milión Sk, z toho 47 kusov z Poľany a 19 kusov z oblasti severovýchodného Slovenska.

Pri zazverovaní zvernice boli určené mimoriadne prísne kritéria na kvalitu jelenej zveri a predovšetkým jeleňov. Doposiaľ sa z chovu vyradilo už 5 jeleňov v II. v. t., ktoré nespĺňali stanovené kritéria kvality a rovnako nekompromisne sa pristupuje k posudzovaniu a lovu jelenčiat. V súčasnosti sú vo zvernici „Betliar“ 4 veľmi nádejné mladé jelene, ktoré budú základom novej populácie jelenej zveri:

- 3 roky, 140 b. CIC, odchyt CHPO Poľana,
- 4 roky, 160 b. CIC, odchyt CHPO Poľana,
- 4 roky, 155 b. CIC, odchyt CHPO Poľana,
- 5 rokov, 173 b. CIC, odchyt OZ Bardejov,

Zvernica Betliar je v súčasnosti jedným z najväčších projektov štátneho podniku LESY SR v oblasti rozvoja a zveladovania poľovných revírov a chovu zveri.

6. CHOV MUFLÓNEJ ZVERI VO ZVERNICIACH A VOLNÝCH REVÍROCH ŠTÁTNEHO PODNIKU LESY SR

Aj keď muflónia zver, z hľadiska početných stavov, úlovku a ekonomiky **nepatrí k najdôležitejším druhom poľovnej zveri v revíroch štátneho podniku LESY SR, ale z dlhodobého hľadiska sú odborným garantom a nositeľom tradície chovu muflónej zveri na Slovensku:**

- **Pokračujeme v tradícii chovu muflónej zveri, ktoré boli na území súčasných režijných poľovných revírov založené ešte v 19. storočí:** Jelenec v Pohorí Tríbeč r. 1870, Malé Karpaty r. 1892, Betliar r. 1895, Modrý Kameň r. 1895, 1900, Luboreč r. 1900, Zvernice v Topoľčiankach r. 1907.
- **V rokoch 1970–1980–1990 stáli štátne lesy pri obnove kvality chovu muflónej zveri na Slovensku** (do r. 1971 sa na Slovensku získalo len 15 zlatých trofejí) a to aj zakladaním nových populácií: Biela Skala, Teplý vrch, Luboreč, Dobrá Niva, Hajnačka, Čebovská Bukovina, Žarnovica-Drastvica, Bohunice, Devičany, Betliar, Palárikovo atď.

Muflónia zver na Slovensku a aj v režijných revíroch štátneho podniku LESY SR patrí dlhodobo k najproblematickejším druhom raticovej zveri, a to predovšetkým z dôvodu jej zlého obhospodarovania:

- Čriedový spôsob života a migrácia na rozsiahlej ploche – územie viacerých súčasných poľovných revírov, medzi ktorými neexistuje spolupráca a koordinácia.
- Vysoké početné stavy a značné poškodzovanie mladých lesných porastov (muflón – spásač potravy s hrubou vlákninou).
- Zlá sociálna štruktúra s početnou prevahou samičej zveri, mláďat a mladých muflónov – zameriavanie sa predovšetkým na lov muflónov.
- Slabá a veľmi rýchlo sa zhoršujúca trofejová kvalita populácií muflónej zveri.

V súčasnosti tak LESY SR, š. p., stoja pred ďalšou etapou obnovy kvality chovu muflónej zveri v poľovných revíroch.

6.1. Početné stavy a úlovok muflónej zveri

Muflónia zver sa v súčasnosti (r. 2006) vyskytuje v **37 režijných poľovných revíroch v obvode 15 odštepných závodov štátneho podniku LESY SR** na celkovej ploche 90,5 tis. ha, kde sú stanovené **NKS 1 500** jedincov, vykazované **JKS 2 950** jedincov a dosahovaný **úlovok 720 kusov muflonej zveri**. Najvyššia početnosť a aj úlovok muflonej zveri je na OZ Palárikovo, OZ Topoľčianky a OZ Smolenice.

Podľa údajov v tabuľke 6 **približne 60 % muflónej zveri chovajú LESY SR, š. p., vo zverniciach** (11 zvernic s výmerou 8,5 tis. ha) a **40 % muflónej zveri je vo voľných režijných poľovných revíroch** (26 revírov s výmerou 82 tis. ha).

Významné postavenie štátneho podniku LESY SR v chove muflónnej zveri na Slovensku je dokladované skutočnosťou, že režijné revíry štátneho podniku LESY SR sa pri 11,5 % podiele na celkovej výmere poľovnej plochy podieľajú až 38 % na normovaných stavoch, 31 % na početných stavoch a 26 % na celkovom úlovku muflónnej zveri na Slovensku (tab. 8).

Tabuľka 8: Podiel zvernic a voľných revírov na výsledkoch chovu muflónnej zveri štátneho podniku LESY SR v r. 2006

Druh revírov	ks	Počet revírov	Výmera v ha	NKS	JKS	Plán lovu	Lov	% plnenia
	%							
Voľné revíry	ks	26	82 000	570	1 350	425	345	81
	%	70	91	38	46	43	48	
Zvernice	ks	11	8 500	930	1 600	565	375	66
	%	30	9	62	54	57	52	
Lesy SR spolu	ks	37	90 500	1 500	2 950	990	720	73
	%	100	100	100	100	100	100	

Vykazované početné stavy muflónnej zveri (tab. 9) v revíroch štátneho podniku LESY SR majú od r. 2000 narastajúcu tendenciu (v r. 2000–2006 nárast o 500 kusov) a výrazne presahujú súčasné NKS (v r. 2006 o 1 400 jedincov).

Tabuľka 9: Podiel štátneho podniku LESY SR na výsledkoch chovu muflónnej zveri v SR

	LESY SR, š. p.	Slovensko	% podiel štátneho podniku LESY SR
Poľovná plocha tis. ha	515	4 436	11,5
NKS	1 500	3 900	38
JKS	2 950	9 500	31
Plán lovu	990	3 700	27
Lov muflónov	180	770	23
Lov spolu	720	2 800	26

Najvyšší úlovok sa dosiahol v r. 2002 – 1 040 kusov muflónnej zveri. V r. 2003–2006 sa ročne plánuje lov muflónnej zveri na vyrovnanej úrovni 1 000 kusov a pritom sa dosahuje úlovok len 720 – 750 kusov. Percento plnenia plánovaného lovu muflónnej zveri je dlhodobo veľmi nízke a za posledné roky nepresiahlo 73 %. Dokonca vo zverniciach je plnenie plánovaného lovu horšie (66 % v r. 2006) ako vo voľných poľovných revíroch (81 % v r. 2006) !!!

Plánovaná a ani realizovaná výška lovu muflónnej zveri nezodpovedá jej ročnému prírastku (v r. 2006 bolo v JKS 1 250 muflónic, z ktorých sa predpokladá pri koeficiente 0,9 prírastok 1 125 muflónčat). V spojitosti s neplnením plánovaného lovu tak každoročne v našich revíroch zvyšujeme početnosť muflónnej zveri a zhoršujeme vekovú a pohlavnú štruktúru populácie, ako aj jej trofejovú kvalitu.

Súčasnú populáciu muflónnej zveri (tab. 9) sú charakterizované vysokou početnosťou, zlym pomerom pohlavia a vysokým zastúpením samičej zveri a mláďat (muflónice majú asi 42 – 43 % podiel na početných stavoch a aj úlovku, muflónčatá majú 24 – 26 % podiel na JKS a asi 33 – 35 % podiel na úlovku) na úkor nižšej početnosti muflónov (33 – 34 % podiel na JKS a len 21 – 25 % podiel na úlovku). Situácia vo zverniciach v tomto smere nie je o nič lepšia (33 % podiel muflónov v JKS a 27 % podiel na úlovku).

Vo vekovej štruktúre muflónov (tab. 10) je nižšie zastúpená III. v. t. dospelých muflónov (12 – 13 % podiel na JKS) a vyššia početnosť je v I. v. t. mladých muflónov (46 – 47 % podiel na JKS).

Tabuľka 10: Vývoj početných stavov a úlovku muflónovej zveri v revíroch štátneho podniku LESY SR

Rok	NKS	JKS	Plán lovu	Lov	% plnenia
2000	1 371	2 430	1 250	650	52
2001	1 417	2 500	1 200	795	66
2002	1 425	2 630	1 230	1 040	82
2003	1 442	2 630	1 160	750	64
2004	1 451	2 630	1 020	735	72
2005	1 500	2 700	1 040	760	73
2006	1 500	2 950	990	720	73

Tabuľka 11: Pohlavná štruktúra JKS a úlovku muflónovej zveri v revíroch štátneho podniku LESY SR

Rok	ks	Jarné kmeňové stavy (ks)				Realizovaný lov (ks)			
		%	Muflón	Muflónica	Muflónča	Spolu	Muflón	Muflónica	Muflónča
Optimum	%	38 – 40	38 – 40	20 – 22	100	34 – 36	34 – 36	30 – 32	100
2002	ks	900	1 110	620	2 630	250	450	340	1 040
	%	34	42	24	100	24	43	33	100
2005	ks	920	1 110	670	2 700	160	310	290	760
	%	34	41	25	100	21	41	38	100
2006	ks	910	1 270	770	2 950	180	300	240	720
	%	31	43	26	101	25	42	33	100
Zvernice 2006	ks	525	675	400	1 600	100	150	120	370
	%	33	42	25	100	27	40	32	99

Tabuľka 12: Štruktúra početných stavov a úlovku muflónov v revíroch štátneho podniku LESY SR v roku 2005

Ukazovateľ		JKS							Lov						
		Muflón				Muflónica	Muflónča	Σ	Mmuflón				Muflónica	Muflónča	Σ
		I. v. t.	II. v. t.	III. v. t.	Σ				I. v. t.	II. v. t.	III. v. t.	Σ			
Optimum	%	40	40	20	38–40	38–40	22	100	45	20	35	35	35	30	100
Voľné revíry	ks	430	365	115	910	1 270	770	2 950	97	68	15	180	300	240	720
	%	47	40	13	31	43	26	100	54	38	8	25	42	33	100
Zvernice	ks	240	220	65	525	675	400	1 600	50	40	10	100	150	120	370
	%	46	42	12	33	42	25	100	50	40	10	27	41	32	100

Problémy sú pri realizácii lovu muflónov. Z hľadiska štruktúry lovu dosahuje vysoký, 50 – 55 % podiel úlovkov mladých muflónov v I. v. t. (vo veku 2 – 3 rokov). Z chovateľského hľadiska chybný a **neúmerne vysoký je odlov 4–6-ročných dospievajúcich muflónov v II. v. t.**, kde sa dosahuje až 40 % podiel lovu namiesto optimálnych 20 %. Výsledkom predčasného početného odlovu mladých muflónov v I. a II. v. t. je absencia dospelých trofejovo zrelých muflónov v III. v. t. a to jednak v JKS a následne aj v úlovku muflónov, čo sa negatívne odrzkadluje aj v dosahovaných bodových hodnotách ulovených muflónov (v r. 2006 sa z plánovaného počtu 38 muflónov v III. v. t. odlovilo len 15 kusov).

Plán lovu muflónov sa viacero rokov po sebe plní len na 60 – 70 % (67 % v r. 2006). Pritom v r. 2006 sa v I. v. t. dosiahlo 68 % plnenie plánovaného lovu, v II. v. t. najvyššie až 76 % plnenie a najnižšie plnenie plánu lovu, len 39 % bolo v III. v. t.

Populácie muflónovej zveri v poľovných revíroch a zverniciach štátneho podniku LESY SR sa a priori vyznačujú vysokou početnosťou, zlým pomerom pohlavia v prospech samíc a mláďat a absenciou dospelých trofejovo zreých muflónov. Doterajší prístup k chovu muflónovej zveri a predovšetkým nedostatočné plnenie plánovaného lovu muflónovej zveri túto situáciu ďalej zhoršuje.

6.2. Trofejová kvalita muflónovej zveri

Pôvodné, často izolované populácie muflónovej zveri na Slovensku z prvej polovice 19. storočia sa pri relatívne dobrej početnosti vyznačovali veľmi zlou kvalitou trofeji. Do roku 1940 sa získali 2 zlaté trofeje, do roku 1961 spolu 6 trofejí, do roku 1971 spolu 15 zlatých muflóních trofejí. **Preto sa na Slovensku, a to predovšetkým v revíroch štátneho podniku LESY SR, pristúpilo k obnove kvality chovov muflónovej zveri predovšetkým dovozom kvalitnej zveri z Čiech.**

Za prvú zvernicu so zavedením kvalitného chovu muflónovej zveri v 60. rokoch môžeme považovať Bielu Skalu (terajší OZ Smolenice). Výsledkom založenia zvernice bolo ulovenie 8 zlatých muflónov v rokoch 1968–1975 (najsilnejšia trofej 217,55 b. CIC).

V ďalšej etape sa v 70. rokoch pristúpilo k zakladaniu nových kvalitných populácií v obvode vtedajších Stredoslovenských štátnych lesov a prvé zlaté muflónie trofeje sa tu získali už po roku 1980 (226,35 b. CIC – Dobrá Niva r. 1987, 225,05 – Teplý vrch r. 1984, 220,35 b. CIC – Luboreč r. 1983, 227,00 – Žarnovica).

V 80. a 90. rokoch boli zakladané nové chovy muflónovej zveri v obvode vtedajších Západoslovenských štátnych lesov a výsledky vo forme zlatých trofejí sa dostavili po roku 2000 (OZ Palárikovo-Vojnice 239,65 a 226,35 b. CIC, Bažantnica Palárikovo 226,95 b. CIC, OZ Levice-Bohunice 226,95 b. CIC, Devičany 226 a 223,7 b. CIC).

Z revírov štátneho podniku LESY SR (tab. 13) trikrát pochádzala najsilnejšia muflónia trofej Slovenska a to v rokoch 1981–1991 (OZ Krupina, Luboreč, 229,80 – trofej bola oficiálne ohodnotená na medzinárodnej výstave v Plovdive v r. 1981, do slovenských tabuliek však nebola nikdy zaradená) v rokoch 1991–2001 (OZ Rimavská Sobota, Teplý vrch, 237,05 b. CIC) a v rokoch 2002–2005 (OZ Palárikovo, Vojnice, 239,65 b. CIC).

Tabuľka 13: Prehľad najsilnejších muflóních trofejí na Slovensku a v revíroch štátneho podniku LESY SR

č.	Meno lovca	Poľovný revír	Okres	Rok ulovenia	Vek	Body CIC	OZ LESY SR, š. p.
1.	J. Gibl	Zvernica p. Hrancom	Ilava	2005	7	245,55	—
2.	L. Svátek	Vojnice	Komárno	2002	7	239,65	OZ Palárikovo
3.	J. Révay	Orlová - Strážske	Michalovce	2001	8	237,65	—
4.	M. Jankaj	Orlová - Strážske	Michalovce	2003	6	237,40	—
5.	H. Schmiedt	Teplý vrch	R. Sobota	1991	7	237,05	OZ R. Sobota
6.	J. Révay	Slavec	Rožňava	2002	5	235,05	—
	J. Černický	Luboreč	Lučenec	1978	7	229,80	OZ Krupina
7.	J. Révay	Cerovo	Krupina	2003	7	229,75	—
8.	M. Gyorgy	Plešivec	Rožňava	1973	8	229,75	—

Pokračovanie tabuľky 13

9.	P. Lorenc	Sochoň	Trenčín	1999	9	227,55	OZ Trenčín
10.	G. Walhandt	Ladzany	Krupina	1992	5	227,10	—
11.	J. Graus	Drastvica	Žarnovica	1992	8	227,00	OZ Žarnovica
12.	K. Uliáš	Bohunice	Levice	2001	7	226,95	OZ Levice
12.	A. Menyhard	Palárikovo	N. Zámky	2006	9	226,95	OZ Palárikovo
14.	B. Braun	Vojnice	Komárno	2003	7	226,35	OZ Palárikovo
15.	R. Grenzbach	Devičany - Žuhračka	Levice	2001	8	226,00	OZ Levice
	W. Schulter	Teplý vrch	R. Sobota	1984	6	225,05	OZ R. Sobota
	G. Herner	Devičany - Žuhračka	Levice	2004	7	223,75	OZ Levice
	S. Húroš – úhyn	Ladzany	Krupina	2004	8	223,55	OZ Krupina
	K. Volentier	Teplý vrch	R. Sobota	1993	8	221,40	OZ R. Sobota
	J. Dobrik	Luboreč	Lučenec	1983	6	220,35	OZ Krupina
	B. Možucha	Vojnice	Komárno	2003	7	220,25	OZ Palárikovo
	P. Kráľ	Čebovska Bukovina	V. Krtíš	1991	10	219,45	OZ Krupina
	J. Janovic	Biela Skala	Bratislava	1975	8	217,55	OZ Smolenice
	P. Schuster	Betliar	Rožňava	2002	6	218,95	OZ Rožňava
	R. Petrovský	Malá Zvernica	Z. Moravce	2001	5	216,10	OZ Topoľčianky

6.3. Poplatkový lov a ekonomika chovu muflónej zveri v PR LESY SR, š. p.

Muflónia zver je za zverou jeleňou, bažantou a diviačou zverou v poradi štvrtým druhom zveri čo sa týka tržieb z poplatkového lovu zveri v revíroch štátneho podniku LESY SR. V r. 2006 sa pri love muflónej zveri dosiahli tržby 6 mil. Sk, čo predstavuje 10 % podiel z celkových tržieb lovu zveri a nárast o viac ako 1 mil. Sk oproti predchádzajúcim rokom (tab. 14).

Tabuľka 14: Podiel muflónej zveri na celkových tržbách z lovu zveri štátneho podniku LESY SR

Druh zveri	2004		2005		2006	
	Tržby (tis. Sk)	% podiel	Tržby (tis. Sk)	% podiel	Tržby (tis. Sk)	% podiel
Muflónia	5 176	9	4 325	8	6 053	10

V roku 2006 sa podarilo v rámci poplatkového lovu uloviť 126 muflónov a ďalších 17 muflónov sa zrealizovalo v rámci predaja živej zveri, čo predstavuje najlepší výsledok od roku 2000. Vysoký podiel poplatkového lovu sa dosahuje pri vyšších – tržbonosných vekových triedach muflónov (III. v. t. poplatkový lov 13 muflónov zo 14 celkovo ulovených a II. v. t. poplatkový lov 51 muflónov z 59 celkovo ulovených).

Výraznejšie zvýšenie poplatkového lovu muflónov v r. 2006 predstavuje prekonanie určitej stagnácie a nezáujmu poplatkových hostí o lov muflónov, s čím sme sa stretávali od roku 2000. Požiadavky poplatkových poľovníkov sú zamerané predovšetkým na lov muflónov vo voľných poľných revíroch a lov dospelých trofejových muflónov, s čím máme v súčasnosti vo viacerých revíroch problémy (nedostatok dospelých muflónov).

Tabuľka 15: Počet poplatkovo ulovených muflónov v revíroch štátneho podniku LESY SR

Druh zveri	Poľatkový lov muflónov (ks)				Rok 2006 podľa v. t.			
	2002	2003	2004	2005	spolu	I. v. t.	II. v. t.	III. v. t.
Muflón	72	63	92	98	126	62	51	13

Ekonomické výsledky chovu muflónej zveri predovšetkým vo zverniciach úzko súvisia s aktuálnym stavom populácie a to predovšetkým čo sa týka početnosti, pomeru pohlavia a vekovej štruktúry. S nárastom početnosti muflónej zveri úmerne narastajú aj náklady na jej chov počas celého roka. Pri pomere pohlavia v prospech muflónic a muflónčat, pri početnom zastúpení mladej zveri a absencii dospelých trofejových muflónov tržby z poplatkového lovu a predaja diviny nedokážu pokryť náklady na celoročný chov muflónej zveri vo zverniciach. Potom takéto zvernice každoročne dosahujú mínusový výsledok hospodárenia, alebo sa prístupuje k šetreniu nákladov na úkor chovu muflónej zveri, čo nie je správnu cestou. **Jediným správnym riešením pre dosahovanie ekonomickej rentability chovu muflónej zveri je zníženie početnosti, vyrovnanie pomeru pohlavia, zlepšenie trofejovej kvality a zvýšenie počtu dospelej trofejovej zveri vo zverniciach.**

6.4. Zhodnotenie chovov muflónej zveri štátneho podniku LESY SR

6.4.1. Najkvalitnejšie chovy štátneho podniku LESY SR – génové základne

OZ Palárikovo, Zverník Vojnice:

- 1 408 ha, muflónia zver spolu s diviачou a danielou zverou, veľmi priaznivé prírodné podmienky pre muflóniu zver – dub a ostatné listnáče v miernej pahorkatine, 150 – 250 m n. m.
- NKS 225 ks, JKS 07: 148 ks, Plán 06: 40 ks, Lov 06: 2 ks,
- populácia, z ktorej pochádzala najsilnejšia trofej štátneho podniku LESY SR 239,65 b. CIC a ďalšie 3 trofeje prevyšujúce 220 b. CIC,
- na základe výsledkov sčítania v r. 2007 tu nie sú naplnené NKS 225 muflónej zveri a nedostatočná je početnosť dospelých trofejových muflónov,
- predpoklad pravidelnej produkcie zlatých trofejí v rozpätí 220 – 240 b. CIC,
- v rokoch 2006–2007 sa pristúpilo k občerstveniu krvi dovozom niekoľkých kusov novej kvalitnej zveri,
- **perspektívny a veľmi kvalitný zvernicový chov muflónej zveri s produkciou kvalitnej živej zveri na zazverovanie revírov štátneho podniku LESY SR.**

OZ Palárikovo, Bažantnica Palárikovo:

- 178 ha, samostatný chov muflónej zveri zvernicového charakteru v jadre bažantnice, veľmi priaznivé úživné podmienky tvrdého lužného lesa, 110 m n. m.,
- JKS 07 120 ks, Lov 06: 123 ks,

- do roku 2005 neúnosne vysoké početné stavy a pomer pohlavia v prospech samičej zveri v dôsledku nedostatočnej regulácie početnosti,
- negatívny vplyv muflónej zveri na porastovú úpravu bažantnice,
- v rokoch 2005 a 2006 sa pristúpilo k radikálnej redukcii početnosti s cieľom dosiahnutia početnosti 50 najkvalitnejších jedincov pre ďalší chov,
- vplyvom zanedbanej selekcie je kvalita zveri rôznorodá, najsilnejšia trofej má hodnotu 226,95 a najkvalitnejšie žijúce jedince majú predpoklad 220 – 240 b. CIC,
- **kvalitný chov muflónej s možnou produkciou kvalitnej živej zveri na zazverovanie revírov štátneho podniku LESY SR.**

Problematickým chovom muflónej zveri na OZ Palárikovo v súčasnosti je zvernica Svodín – Veľké Ludince (1 020 ha), kde sa realizuje od roku 2004 100 % predaj odstrelu. Pomerne kvalitná muflónia zver sa tu začala chovať na konci 80. rokov samostatne v oddelenej časti zvernice. V súčasnosti sa muflónia zver už vyskytuje aj vo voľnom polovnom revíri. NKS sú stanovené vo výške 72 ks, pritom pri sčítaní koncom februára 2007 sa zistila početnosť 231 kusov muflónej zveri. Tento kritický stav vznikol v dôsledku neplnenia plánovaného lovu muflónej zveri v posledných rokoch, keď napríklad v r. 2006 sa z plánovaného lovu 114 kusov ulovilo len 10 kusov muflónej zveri.

Vo zvernici Svodín je potrebná neodkladná redukcia početnosti muflónej zveri, tak ako sa to udialo v r. 2005–2006 v PR Bažantnica Palárikovo.

OZ Rimavská Sobota, Zvernica „Teplý vrch“:

- 959 ha, muflónia zver sa chová na 123 ha samostatne a na ostatnej ploche spolu s danieľou zverou, mimoriadne priaznivé prírodné podmienky – skalnatý terén s dubmi a cermi v nadmorskej výške 250 – 450 m n. m.,
- NKS 50 ks, JKS 07: 144 ks, Plán 06: 45 ks, Lov 29 ks,
- **spolu s „Vojnicami“ v súčasnosti najkvalitnejšia populácia muflónej zveri štátneho podniku LESY SR** – najsilnejšia trofej 237,05 bola v r. 1991–2001 slovenským rekordom,
- populácia bola založená z vysoko kvalitnej zveri a má genetické predpoklady na tvorbu širokého rozpätia tuľajok (55 – 60 cm),
- žijúce muflóny majú predpoklad dosiahnutia 220 – 240 b. CIC,
- NKS sú na základe stavu z r. 2007 prekročené o 100 kusov a to predovšetkým v dôsledku rozšírenia zveri z muflónej časti na celú plochu zvernice,
- **od r. 2005** sa v spolupráci s NLC začal realizovať **projekt zlepšovania úživnosti prostredia a obhospodarovania zvernice**, v rámci čoho sa chov muflónej zveri bude zabezpečovať predovšetkým v pôvodnej muflónej časti a na ostatnej ploche sa pristupuje k redukcii početnosti muflónej zveri,
- **perspektívny a veľmi kvalitný zvernicový chov muflónej zveri s produkciou kvalitnej živej zveri na zazverovanie revírov štátneho podniku LESY SR.**

OZ Levice, Zvernica „Žuhračka“:

- 150 ha, muflónia zver sa chová spolu s diviачou zverou, pomerne priaznivé prírodné podmienky v dubovo-bukových a cerových porastoch, 500 – 700 m n. m.,

- NKS 24 ks, Lov 06: 16 ks,
- veľmi kvalitný zvernicový chov zveri s produkciou vyše 220 bodových trofejí, najsilnejšia trofej z r. 2001 má hodnotu 226 b. CIC.,
- **populáciu je možné využiť na produkciu kvalitnej živej zveri na zazverovanie revírov štátneho podniku LESY SR.**

6.4.2. Perspektívne a rozvíjajúce sa zvernicové chovy v revíroch štátneho podniku LESY SR

OZ Smolenice, Zvernica „Biela Skala“:

- 3 145 ha, muflónia zver sa chová spolu s jeleňou a danielou zverou s prirodzeným výskytom diviacej a srnčej zveri, menej priaznivé, nie však nevhodné, podmienky v členitom teréne prevažne bukových porastov Malých Karpát, 300 – 700 m n. m.,
- NKS 220 ks, JKS 07 245 ks, Plán 06: 97 ks, Lov 97 ks,
- do roku 2004 sa populácia muflónej zveri vyznačovala vysokou početnosťou a mimoriadne nepriaznivým pomerom pohlavia v prospech samíc a mláďat a podpriemernou trofejovou kvalitou – najsilnejšie muflóny boli do 200 b. CIC, najsilnejšia trofej z r. 1975 má hodnotu 217,55 b. CIC,
- od roku 2005 sa v spolupráci s NLC Zvolen začal projekt revitalizácie chovu muflónej zveri na Bielej Skale, v rámci ktorého sa pristúpilo k redukcii početných stavov s dôrazom na úpravu pomeru pohlavia, zrekonštruovala sa generačná zvernica, do ktorej sa v r. 2006–2007 doviezlo 33 kusov novej zveri pôvodom z Teplého vrchu, Palárikova a ďalších 2 špičkových chovov z ČR, obnovili sa lúky a polička s cieľom zvýšenia úživnosti zvernice,
- **po realizácii začatých opatrení sa Biela Skala v krátkom čase zaradí medzi najlepšie zvernice štátneho podniku LESY SR s pravidelnými úlovkami zlatých muflónov.**

OZ Topoľčianky, „Malá zvernica“:

- 715 ha, muflónia zver sa chová spolu s danielou zverou. Prírodné podmienky sú pre muflóniu zver vyhovujúce – členitý terén s bukovými porastmi, 400 – 700 m n. m.,
- NKS 174 ks (cieľové 150 ks), JKS 07 123 ks, Plán 06: 42 ks, Lov 29 ks,
- populácia sa vyznačuje priemernou (pomerne dobrou) trofejovou kvalitou s občasnou produkciou zlatých trofejí a to aj vďaka občerstvovaniu krvi v 90. rokoch, najsilnejší muflón z r. 2001 má 216,10 b. CIC.,
- od roku 2005 sa vo zvernici v spolupráci s NLC Zvolen začal projekt revitalizácie chovu muflónej zveri v rámci ktorého sa pristúpilo k zriadeniu novej generačnej zvernice a obnovili sa lúky a polička s cieľom zvýšenia úživnosti zvernice,
- v r. 2006 OZ Topoľčianky zakúpil 18 kusov novej zveri pôvodom z Palárikova a zvernice Hukvaldy (ČR) – táto zver bude umiestnená v novej generačnej zvernici a doplnená ešte ďalšou zverou z Teplého vrchu,
- v roku 2007 sa začne s generálnou rekonštrukciou obvodového plotenia „Malej zvernice“ a danielia zver sa postupne nahradí zverou jeleňou,
- **po realizácii začatých opatrení bude „Malá zvernica“ dôstojnou pokračovateľkou 100-ročnej tradície zvernic v Topoľčiankach.**

OZ Rožňava, Zvernica „Betliar“:

- celková výmera 1 696 ha a z toho 266 ha samostatná časť pre chov muflónej zveri, kde sa v súčasnosti vyskytuje spolu so zverou danielou. Prírodné podmienky sú pre muflóniu zver veľmi priaznivé – členitý terén s dubovými porastmi, poličkami a veľkým ovocným sadom v nadmorskej výške 400 – 500 m n. m.,
- NKS 90 ks , JKS 07 92 ks, Plán 06: 31 ks, Lov 19 ks,
- s revitalizáciou chovu muflónej zveri v Betliari sa začalo v r. 2002, kedy sa v južnej časti zvernice oddelila a oplotila 226 ha samostatná časť pre chov muflónej zveri. Následne sa tu doviezla nová zver z OZ Palárikovo, OZ Levice a LZ Židlochovice,
- doteraz najsilnejší ulovený muflón v r. 2002 s hodnotou 218,95 b. CIC patril k zvyškom pôvodnej populácie. Prvý zlatý muflón z novej populácie zveri bol ulovený v r. 2006 s hodnotou 209,65 b. CIC. Doteraz žijúce muflóny budú v najbližších rokoch prichádzať do veku trofejovej kulminácie s predpokladom 210 – 230 bodov CIC,
- v roku 2007 je najvyšší čas, aby sa pristúpilo k dôslednému zásahu do kategórie muflónic a mladých muflónov tak, aby doteraz vynaložené chovateľské úsilie nevyšlo nazmar,
- **zvernica „Betliar“ je v súčasnosti hrdým pokračovateľom vyše 100-ročnej tradície chovu muflónej zveri v Betliari a príkladom systematického a cieľavedomého chovu muflónej zveri vo zvernici.**

OZ Trenčín, Zvernica „Sochoň“:

- 531 ha, muflónia zver sa chová spolu so zverou diviачou a aj menším počtom danielovej zveri. Prírodné podmienky sú pre muflóniu zver priaznivé – členitý terén s dubovými a bukovými porastmi v nadmorskej výške 200 – 500 m,
- zvernica bola zriadená v roku 1981 pre chov diviачej zveri, ku ktorej sa postupne pridružila aj muflónia a danielia zver,
- muflónia zver vo zvernici má prevažne domáci pôvod z okolitých poľných revírov. Ide pritom o zver podpriemernej kvality, čo sa doposiaľ negatívne prejavuje na výsledkoch chovu muflónej zveri vo zvernici, aj keď sa tu sporadicky vykonávalo občerstvovanie krvi novou zverou,
- najsilnejšia trofej muflóna z r. 1999 má prevapivých 227,55 b. CIC. Ostatné muflónie trofeje zo zvernice len sporadicky prekročia hranicu 200 bodov,
- **vo zvernici „Sochoň“ nás ešte len v najbližších rokoch čaká veľa chovateľskej práce pri revitalizácii chovu muflónej zveri, ktorá má spolu s diviачou zverou na ploche zvernice 531 ha veľkú perspektívu pre rozvoj chovu a lovu.**

6.4.3. Perspektívne voľné chovy muflónej zveri v PR LESY SR š. p.

OZ Topoľčianky, PR Veľká zvernica (11 131 ha)

OZ Topoľčianky, PR Trábeč (3 471 ha)

OZ Topoľčianky a OZ Prievidza, PR Trábeč – Cibajky (5 584 ha)

Komplex revírov v pohorí Trábeč s celkovou výmerou 20 186 ha

- priaznivé podmienky pre chov muflónej zveri v centrálnej časti pohoria, listnaté lesy s prevahou zastúpenia cere, duba a buka, 300 – 800 m n. m.,

- NKS 230 ks (cieľ 250 – 300 ks), JKS 06: 480 ks, Plán 06: 91 ks, Lov 162 ks,
- populácia muflónej zveri v pohorí Tribeč vznikla z pôvodnej korzickej zveri vypustenej Forgáčom na konci 19. storočia a v súčasnosti sa vyznačuje len podpriemernou trofejovou kvalitou s produkciou trofejí do 195 b. CIC. Muflónie trofeje majú slabé oblúky, dobrú hrúbku v 1/3, kónický tvar, sú krátke s úzkym rozpätím a často vrstavé,
- v súčasnosti je to najpočetnejšia voľná populácia muflónej zveri v najrozsiahlejšom komplexe režijných revírov štátneho podniku LESY SR,
- populácia je značne omladená, vyznačuje sa vysokou početnosťou, zlým pomerom pohlavia v prospech muflónic a takmer úplnou absenciou muflónov v III. v. t. (v r. 2006 sa neuložil ani jeden muflón v III. v. t.),
- **v najbližšom čase bude nevyhnutné pristúpiť k revitalizácii populácie muflónej zveri a to znížením jej početnosti s dôrazom na úpravu pomeru pohlavia, podporou dobre založených mladých muflónov a systematickým občerstvovaním krvi kvalitnou zverou z „Malej zvernice“ ako aj z ďalších objektov vo „Veľkej zvernici“,**
- **chov muflónej zveri v pohorí Tribeč má pre LESY SR, š. p., veľký význam tak z hľadiska historického, ako aj z hľadiska napĺňania súčasných požiadaviek poľovníckych hostí na lov muflónov s priemernou kvalitou trofejí vo voľných poľovních revíroch v prirodzenom prostredí muflónej zveri.**

OZ Žarnovica, PR Drastvica (6 756 ha),

OZ Žarnovica, Zverník „Rychňava“ (81 ha)

- Drastvica: NKS 40 ks, JKS 06: 190 ks, Plán: 57 ks, Lov: 57 ks,
- zverník Rychňava: NKS: 38 ks, JKS 06: 46 ks, Plán 7 ks, Lov 3 ks,
- populácia muflónej zveri v Drastvici v celej juhovýchodnej časti Štiavnického pohoria patrí k pôvodným populáciám muflónej zveri na Slovensku, bola založená v r. 1938 a vyznačovala sa len podpriemernou trofejovou kvalitou. Prírodné podmienky pre chov muflónej zveri sú priaznivé, prevládajú listnaté porasty so zastúpením cere, duba a buka, terén je skalnatý, členitý, 300 – 700 m n. m.,
- v juhovýchodnej časti Štiavnického pohoria, kde sa nachádza revír Drastvica, ako aj PR Devičany a Bohunice na OZ Levice sa **v 80. rokoch pristúpilo k rozsiahlej**, štátnou správou a ministerstvom koordinovanej **akcii**, ktorej cieľom bola „**výmena“ pôvodnej nekvalitnej populácie za zver novú.** Akcia pozostávala z intenzívneho odlovu pôvodnej muflónej zveri v „maximálnej možnej miere“ a zo zakladania viacerých aklimatizačných zvernic, z ktorých v rokoch 1991–1993, po vykonanej redukcii pôvodnej populácie, bola vypúšťaná nová zver do voľných revírov,
- zvernica „Rychňava“ bola jednou z aklimatizačných zvernic zriadených v 80. rokoch, v súčasnosti má charakter generačnej zvernice a slúži na systematické vylepšovanie kvality voľnej populácie muflónej zveri v revíri Drastvica. Naposledy v roku 2005 sa tu doviezla zver z OZ Palárikovo,
- zazverovacími akciami sa trofejová kvalita muflónov v Drastvici v 90. rokoch zlepšila a objavili sa aj úlovky zlatých muflónov – najsilnejšia trofej z r. 1992 má hodnotu 227 b. CIC. Od roku 2000 je zaznamenaná znovu určitá stagnácia keď najsilnejšie trofeje ulovených muflónov nepresahujú 200 bodov CIC, čo súvisí zrejme aj s nevhodným pomerom pohlavia a nedostatkom dospelých muflónov v III. v. t.,

- Drastvica je perspektívnym dostatočne veľkým poľovným revírom s voľnou populáciou muflónej zveri. V najbližšom čase je však treba pristúpiť k navýšeniu NKS a radikálnejšiemu zásahu do početnosti samičej zveri pri pokračovaní pravidelného zazverovania novou zverou zo zvernice „Rychňava“.

OZ Levice, Devičany (1 221 ha)

OZ Levice, Bohunice (4 279 ha)

- Devičany: NKS 21 ks, JKS 06: 41 ks, Plán lovu 10 ks, Lov 10 ks,
- Bohunice: NKS 42 ks (podhodnotené), JKS 80 ks, Plán lovu 20 ks, Lov 20 ks,
- obidva revíry sa nachádzajú v južnej časti Štiavnického pohoria a majú podobné, možno ešte priaznivejšie prírodné podmienky (južné expozície) ako revír Drastvica,
- rovnaká je aj história chovu muflónej zveri, keď pôvodná populácia bola v Bohuniciach založená v r. 1939 a v 80. rokoch boli aj tieto revíry zapojené do organizovanej „výmeny“ nekvalitnej populácie v Štiavnickom pohorí,
- v revíri Devičany bola zriadená aklimatizačná zvernica a neskôr koncom 90. rokov vytvorená 150 ha zvernica „Žuhračka“ s chovom diviacej a muflónej zveri. Na chov muflónej zveri sa negatívne prejavilo rozdrobenie pôvodného revíru Devičany, keď z pôvodnej výmery 3 444 ha zostal režíjny revír s výmerou 1 221 ha,
- trofejová kvalita muflónov v obidvoch revíroch OZ Levice je v súčasnosti veľmi dobrá a po roku 2000 sa tu ulovilo viacero muflónov s hodnotou vyše 200 b. CIC. Trofeje majú veľmi dobrú dĺžku (vyše 90 cm) a rozpätie tulajok (vyše 55 cm). Najsilnejšia trofej z r. 2001 má 226,95 b. CIC,
- Bohunice a Devičany patria v súčasnosti medzi najkvalitnejšie voľné poľovné revíry Lesov SR s chovom muflónej zveri a s pravidelnými úlovkami zlatých muflónov.

OZ Levice, PR Churchod – Beluja (Plášťovce):

- 3 714 ha, poľovný revír s veľmi vhodnými podmienkami pre chov muflónej zveri na južnom okraji Krupinskej planiny. Členitý terén, prevaha južných expozícií s porastmi cerea a duba, nadmorská výška 200 – 400 m,
- NKS 10 ks (značne podhodnotené), JKS 37, Plán lovu 17, Lov 15,
- podstatná časť populácie muflónej zveri migruje na územie okolitých revírov, čo sťažuje jej poľovnícke obhospodarovanie,
- trofejová kvalita muflónov je veľmi rôznorodá a v danej oblasti sú zaznamenávané aj úlovky zlatých muflónov. Najsilnejšia trofej PR Beluja z r. 1998 má 205,05 b. CIC,
- **s chovom muflónej zveri v PR Beluja je treba rátať aj do budúcnosti, a to ako vedľajšieho druhu raticovej zveri, ktorý rozširuje pestrosť a možnosti poplatkového lovu v danom revíri.**

OZ Krupina, PR Tri Chotáre (1 409 ha)

OZ Krupina, PR Sitno (2 121 ha)

- Tri Chotáre: NKS 35 ks, JKS 06: 40 ks, Plán lovu 11 kusov, Lov 10 ks,
- Sitno: NKS 0 ks, JKS 06: 38 ks, Plán lovu 06: 8 ks, Lov 2 ks,

- poľovné revíry v centrálnej časti Štiavnického pohoria, ktoré tvoria spolu s PR „Cerovina“ (1 546 ha – v súčasnosti prenajatý PR) komplex 5 tis. ha vhodný aj pre chov muflónej zveri. Pritom optimálne podmienky sú predovšetkým v PR Tri Chotáre a PR Cerovina. PR Sitno predstavuje okraj areálu danej populácie, zver sa tu vyskytuje sezónne a jej početnejší a trvalý výskyt ani nie je žiaduci,
- súčasná populácia vznikla v 80. a 90. rokoch z aklimatizačnej zvernice v lokalite Dobrá Voda a migráciou z okolitých PZ, kde boli zriadené ďalšie aklimatizačné zvernice,
- ide o pomerne kvalitnú populáciu muflónej zveri s pravidelnou produkciou zlatých trofejí. Najsilnejší muflón z PR Tri Chotáre má 223,55 b. CIC, r. 2004 a najsilnejší muflón z PR Sitno 209,05 b. CIC, r. 2001,
- daná populácia muflónej zveri migruje aj na územie okolitých poľovných revírov, čo v danom prípade sťažuje jej poľovnícke obhospodarovanie,
- **súčasným problémom obhospodarovania tejto populácie je podhodnocovanie reálnych početných stavov a následne nedostatočná výška plánovaného a realizovaného lovu, čo sa prejavuje nárastom početnosti predovšetkým samičej zveri. Aj pri tejto populácii je potrebný čo najskôr radikálny zásah do početných stavov a to predovšetkým samičej zveri a mláďat, lebo inak súčasná trofejová kvalita populácie veľmi rýchlo upadne.**

OZ Krupina, PR Čebovska Bukovina (2 566 ha)

- NKS 25 ks, JKS 06: 43 ks, Plán lovu 06: 17 ks, Lov 16 ks,
- muflónia zver na Čebovskej Bukovine patrí k pôvodným populáciám na Slovensku a muflóny tu boli dovezené už okolo roku 1895. Základ súčasnej populácie sa vytvoril v 60. rokoch. Revír sa nachádza uprostred Krupinskej planiny a má vhodné podmienky pre chov muflónej zveri: členitý terén, listnaté porasty s prevahou cerea, nadmorská výška 400 – 600 m n. m.,
- ako všetky pôvodné populácie, aj tá na Čebovskej Bukovine sa vyznačovala veľmi slabou kvalitou. Podstatné zlepšenie kvality neprineslo ani založenie aklimatizačnej zvernice a vypustenie niekoľkých kusov novej zveri v 80. a 90. rokoch. Dôvodom bolo aj rozdrobenie pôvodného poľovného revíru a aj skutočnosť, že vo vedľajšom revíri Cerovo sa chovala mimoriadne nekválna zver. Najsilnejšia trofej pochádza z r. 1991 a má 219,45 b. CIC. V súčasnosti trofeje muflónov nepresahujú 200 bodov CIC a posledný zlatý muflón bol ulovený v r. 2002,
- problémom chovu muflónej zveri na Čebovskej Bukovine je už spomínaná migrácia a ďalej aj podhodnocovanie skutočných početných stavov zveri a neprimerane nízky lov,
- **pre zlepšenie úrovne výsledkov chovu je treba čo najskôr pristúpiť k radikálnejšiemu zásahu do početných stavov predovšetkým samičej zveri a mláďat a osadenie existujúcej generačnej zvernice s výmerou 30 ha novou kvalitnou zverou už v r. 2007.**

OZ Krupina, PR Luboreč (1 815 ha)

- Luboreč patrí k tradičným miestam chovu muflónej zveri na Slovensku, keď prvé muflóny tu boli privezené už v rokoch 1895–1900,
- kvalitatívny základ muflónej populácie sa položil v 70. rokoch v rámci „muflónieho programu“ vtedajších Stredoslovenských štátnych lesov. Poľovný revír mal v tom čase výmeru 5 200 ha,

- v roku 1978 sa tu získala trofej s hodnotou 229,80 b. CIC, ktorá až do roku 1993 bola najsilnejšou muflónou trofejou Slovenska. Neskôr sa tu získalo viacero ďalších zlatých trofejí a Luboreč tak v tých časoch patril medzi najkvalitnejšie chovy muflónnej zveri na Slovensku,
- v rokoch 1995–2005 bol poľovný revír prenajatý a v r. 2006 sa vrátil do réžie s výmerou 1 815 ha. Na tak oklieštenej ploche je už problematické realizovať cieľný chov muflónnej zveri bez spolupráce s okolitými revírmi,
- **PR Luboreč má pre LESY SR, š. p., aj napriek malej výmere význam z hľadiska tradície a histórie chovu muflónnej zveri na Slovensku a pri sprevádzkovaní 80 ha zvernice uprostred revíru je tu možné opäť čoskoro dosiahnuť dobré výsledky v chove muflónnej zveri.**

OZ Rimavská Sobota, PR Hajnačka:

- NKS 19 ks, JKS 05: 29 ks, Plán lovu 04: 18 ks, Lov 04: 9 ks,
- ide o poľovný revír s veľmi vhodnými a typickými prírodnými podmienkami pre chov muflónnej zveri, prevaha južných expozícií s porastmi cere a duba, skalnatý a členitý terén s nadmorskou výškou 300 – 500 m n. m.,
- pomerne kvalitná populácia muflónnej zveri tu bola založená na konci 70. rokov v rámci „muflónieho programu“ vtedajších Stredoslovenských štátnych lesov. Muflónia zver sa postupne rozšírila aj do okolitých poľovných revírov,
- od druhej polovice 80. rokov sa ulovilo viacero zlatých muflónov a najsilnejšia trofej z r. 1988 má 211,25 b. CIC. Súčasnú kvalitu muflónnej zveri v Hajnačke môžeme považovať za lepší priemer voľných poľovných revírov štátneho podniku LESY SR,
- problémy chovu muflónnej zveri sú tu podobné ako v ostatných voľných revíroch: nevhodný pomer pohlavia v prospech samíc a mláďat, nedostatočné zastúpenie dospelých muflónov a negatívny vplyv migrácie má územie viacerých poľovných revírov,
- **Hajnačka je tradičným režijným poľovným revírom štátneho podniku LESY SR s chovom muflónnej zveri a po prijatí nevyhnutných chovateľských opatrení zameraných predovšetkým na vhodnú štruktúru populácie bude významne rozširovať možnosti chovu a lovu muflónnej zveri na OZ Rimavská Sobota s možnou pravidelnou produkciou zlatých trofejí vo voľnom revíri.**

6.4.4. Ostatné poľovné revíry štátneho podniku LESY SR s výskytom muflónnej zveri

Ide prevažne o malé a izolované voľné poľovné revíry štátneho podniku LESY SR, respektíve malé a nevýznamné populácie muflónnej zveri, kde nie je možné uvažovať o systematickom chove kvalitnej muflónnej zveri (tab. 13). Muflónia zver sa v týchto revíroch vyskytuje ako vedľajší druh zveri, prípadne jej výskyt je len prechodný vplyvom migrácie z okolia a bez stanovených NKS. Trofejová kvalita je s ohľadom na ostatné chovy štátneho podniku LESY SR len priemerná až podpriemerná bez predpokladov pravidelnej produkcie zlatých trofejí.

Nebude prioritou štátneho podniku LESY SR rozvíjať a podporovať v týchto revíroch chov muflónnej zveri, ale pozornosť sa tu bude venovať chovu iných hlavných druhov raticovej

zveri. Tam kde sú už stanovené NKS muflónej zveri, jej populácia sa bude naďalej poľovnícky obhospodarovať tak, aby tieto normované stavy zostali naplnené.

Tabuľka 16: Poľovné revíry štátneho podniku LESY SR s málo významnými populáciami muflónej zveri

Odštepny závod	Názov revíru	Druh revíru	Výmera revíru v ha	Muflónia zver v r. 2006			
				NKS	JKS	Plán lovu	Lov
Smolenice	Jelenie Jamy	voľný	3 079	10	17	6	3
Palárikovo	Jahodná		880	0	26	7	
Prievidza	Dubiská		3 330	12	15	9	4
Trenčín	Hôrka		1 627	50	66	6	2
Trenčín	Rokoš		5 352	15	38	16	7
Čadca	Hušárik		2 853		54	10	9
Žarnovica	Drienčie		2 148	0	22	8	6
Žarnovica	Kozelník		4 024	5	11	5	2
Kriváň	Baglaš		2 433	17	27	3	3
Kriváň	Karanč		1 033	15	22	12	5
Revúca	Drienok		2 123	5	7	3	0
Vranov	Hubková		zvernica	50	0	11	1
Sobrance	Zempl. vrchy	voľný	2 879	0	24	5	1
Sobrance	Slánske vrchy II.		4 317	0	19	3	0

6.5. Ekonomická úvaha o početných stavoch muflónej zveri

Lov muflónov je najdôležitejšou tržbosnou položkou ich chovu a predpokladom dosiahnutia rentability (tržby z lovu muflónov predstavujú až 91 % a z lovu muflónic a muflónčiat len 9 % podiel z celkových potenciálnych tržieb za poplatkový lov muflónej zveri a predaj zveriny).

Pre dosiahnutie úlovku 180 muflónov z roku 2006 nám pri vyrovnanom pomere pohlavia postačuje početnosť 1 450 kusov muflónej zveri (úroveň súčasných NKS), namiesto JKS r. 2006 takmer 3 000 kusov – 1 500 kusov muflónej zveri sme tak chovali zbytočne na produkciu zveriny.

Pri početnosti 2 000 kusov muflónej zveri a pri predpoklade takmer vyrovnaného pomeru pohlavia môžeme očakávať ročný úlovok 250 muflónov – čo je o 70 muflónov viac ako úlovok v r. 2006 a pritom nám postačuje chovať o 1 000 kusov muflónej zveri menej ako boli vykázané JKS v r. 2006.

Pri dosahovaných 80 % poplatkového lovu muflónov (20 % rezerva na nevyhnutný selektívny personálny odlov v I. v. t.) môžeme ročne poplatkovo odloviť 200 muflónov z predpokladaného celkového úlovku 250 muflónov.

Potenciálna možnosť poplatkového lovu 200 muflónov je o 75 kusov vyššia ako dosiahnutý poplatkový lov v r. 2006 a to je treba považovať za primerane náročný cieľ vzhľadom na súčasnú situáciu v klientele na lov muflónov.

Pri zlepšení vekovej štruktúry muflónov a zvýšení počtu dospelých trofejových muflónov (úlovok v III. v. t. 50 – 80 muflónov namiesto 14 muflónov v r. 2006) sa dosiahnu o 100 % vyš-

šie tržby ako pri chove 3 000 ks zveri a poplatkovom love 126 muflónov, pritom sa minimálne o 1/3 znížia náklady na chov muflónej zveri a škody zverou – znížením celkovej početnosti muflónej zveri z 3 000 ks na 2 000 ks.

6.6. Zámery ďalšieho obhospodarovania muflónej zveri v PR LESY SR, š. p.

- a) Zreálnenie a zvýšenie normovaných stavov muflónej zveri zo súčasných 1 500 na cieľových 2 000 jedincov.
- b) Zníženie súčasnej početnosti muflónej zveri (asi 3 000 ks) na úroveň cieľových stavov 2 000 ks.
- c) Pri redukcii početnosti muflónej zveri sa zamerať na úpravu a vyrovnanie pomeru pohlavia, vo zverniciach dokonca mierne v prospech muflónov.
- d) Zlepšiť vekovú štruktúru a kvalitu muflónov prísnou ochranou kvalitne založených mladých muflónov vo veku 3 – 5 rokov.
- e) Dokončiť revitalizáciu chovov muflónej zveri vo zverniciach a zamerať sa hlavne na zlepšovanie starostlivosti o zver a úživnosti prostredia zvernic.
- f) Systematicky vylepšovať kvalitu zvernicových a voľných populácií vypúšťaním novej kvalitnej zveri prostredníctvom generačných zvernic.
- g) Pre získanie novej zveri a zazverovanie využívať v prvom rade geneticky najkvalitnejšie vlastné chovy muflónej zveri.
- h) Venovať úsilie a prostriedky na rozvoj perspektívnych zvernicových a voľných chovov muflónej zveri.
- i) V chovoch s realizovanými opatreniami zlepšenia kvality populácie vykonávať dlhodobu a systematicky chovateľské opatrenia tak, aby tieto chovy po prvotných úspechoch znovu neupadli.
- j) Nezakladať už ďalšie nové zvernice a ani voľné chovy muflónej zveri a ani nezvyšovať jej početnosť.

7. ZÁSADY CHOVU A LOVU SRNČEJ ZVERI

Kvalitu a kvantitu populácie raticovej zveri, ako aj výsledky jej chovu ovplyvňujú tri dôležité faktory:

Genofond – dedičný základ (genotyp)

Biotop – kvalita, úživnosť prostredia, prirodzený výber a predátory

Človek – poľovnícke obhospodarovanie zveri

Poľovnícke obhospodarovanie zveri

V súčasnosti zabezpečuje človek – poľovník, alebo poľovník spolu s veľkými šelmami.

Kopíruje prirodzený výber, vývoj a stav populácií raticovej zveri:

- vyrovnaný pomer pohlavia,
- vysoký prirodzený úbytok mladej zveri,
- plný rozvoj dospelaj zveri,
- účasť najkvalitnejších jedincov na rozmnožovaní, ktorí prešli sitom prirodzeného výberu.

Zohľadnenie základných biologických a ekologických vlastností jednotlivých druhov raticovej zveri.

Biologická charakteristika srnčej zveri

Individuálny a teritoriálny spôsob života,

Verná stanovišťa – nemigruje ďaleko

Potravný typ „ohryzovač“ – príjem koncentrovanej potravy bohatej na bielkoviny a chudobnejšie na vlákninu,

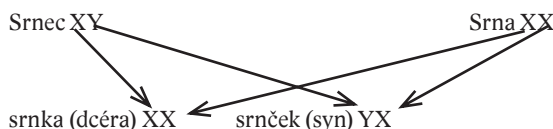
Optimálny biotop – porastový okraj, rozhranie lesa a poľa, pestrý, mozaikovitý tvar krajiny (striedanie lesov, polí a lúk), čo zaručuje bohatú ponuku potravy.

Biologický vek: 10 – 15 rokov, životné optimum 3 – 8 rokov,

Prírastok: najčastejšie 2, zriedkavo 1 alebo 3 srnčatá

Význam genetiky:

Predpokladá sa, že lokalizácia génov pre paroženie je v samičom chromozóme X.

Križová dedičnosť: Srniec prenáša kvalitné gény paroženia cez svoju dcéru na vnuka.

Srnice od jednej srny môžu byť tvarovo a kvalitatívne veľmi podobné, ak od nej náhodne dostali rovnaký chromozóm X.

Srna je z hľadiska budúce kvality jedinca (srnčeka) dôležitejšia ako srniec:

- ovplyvňuje výživu,
- genetiku,
- sociálne postavenie.

Chovateľský cieľ:

„Musíme si stanoviť, či chceme srnčiu zver chovať pre produkciu diviny a priemerných trofejí, alebo pre dosiahnutie jej prirodzenej sociálnej štruktúry a kvality s pravidelnou produkciou medailových trofejí“.

Primerané a únosné početné stavy srnčej zveri, umožňujúce riadne a cielavedomé poľovnícke obhospodarovanie celej populácie (70 – 100 kusov na 1 000 ha).

Optimálna pohlavná štruktúra s vyrovnaným pomerom pohlavia (1 : 1).

Optimálna a prirodzená veková štruktúra (nie s prevahou samičej a mladej zveri, so zastúpením dostatočného počtu zrejých dospelých samcov).

Dobrý zdravotný a kondičný stav zveri.

Dobrá trofejová kvalita s pravidelnou produkciou medailových trofejí v III. v. t.

Početné stavy:

„Ak chceme cielene obhospodarovať srnčiu zver, musíme mať v „rukách“ celú populáciu, a nie iba jej časť.“

Je tendencia podhodnocovať skutočné početné stavy srnčej zveri.

Na Slovensku sú priemerné NKS 20 – 25 jedincov a JKS 25 – 30 jedincov a úlovok 5 – 10 ks na 1 000 ha poľovnej plochy.

V Rakúsku priemerný úlovok srnčej zveri 30 ks/1 000 ha a v horských oblastiach nad 1 000 m n. m. priemerný úlovok 13 – 15 kusov na 1 000 ha.

Potreba reálneho posúdenia skutočných početných stavov – najlepší čas pre posúdenie početnosti, štruktúry a kvality srnčej zveri je jej pozorovanie v mesiacoch apríl a máj.

Stanovenie cieľových početných stavov, ktoré by mali byť základom pre jej riadne poľovnícke obhospodarovanie (70 – 100 jedincov srnčej zveri na 1 000 ha v podmienkach srnčích oblastí).

Ročný prírastok:

Čím budú menšie prirodzené straty na prírastku, tým väčšia bude možnosť ale aj potreba lovu srnčej zveri.

V koeficiente očakávaného prírastku 0,8 – 1,0 sú zohľadnené prirodzené straty nielen na srnčatách, ale aj na dospelej zveri.

Prírastok sa počíta z 3-ročných a starších srn v reprodukčnom veku.

Každej srne sa každý rok narodí 2 srnčatá.

Pri kmeňovom stave 100 ks srnčej zveri je 40 srn a reálny prírastok 80 srnčiat. Koeficient očakávaného prírastku predpokladá, do začiatku doby lovu sa dožije len polovica – 40 srnčiat = veľká rezerva aj na straty počas zimy.

V jeseni je možné bežne pozorovať srny s 2 srnčatami.

Vplyv na prírastok srnčej zveri:

- rys – 1 rys na ploche asi 8 – 10 tis. ha ročne strhne 75 kusov srnčej zveri,
- kosenie krmovín – vyhľadávanie srnčiat, komunikácia s poľnohospodármi,
- túlavé psy – ochrana revíru,
- pytliactvo a pečienkárstvo.

Plán lovu

Najdôležitejšia vec pre správne obhospodarovanie srnčej zveri.

Plán lovu musí byť reálny a musí vychádzať z reálnej:

- početnosti,
- pohlavnej a vekovej štruktúry,
- reálneho ročného prírastku.

Plán lovu musí vychádzať z výsledkov chovateľských prehliadok ako aj z výsledkov plnenia plánu lovu v predchádzajúcich rokoch.

Do plánu musíme zahrnúť celú populáciu zveri v revíri, a nie iba jej časť !!!, lebo keď sa 1/2 početnosti zveri obhospodaruje oficiálne podľa plánu lovu a zvyšok je ponechaný samo vývoj, očakávané výsledky sa nedostavia a zbytočné je naše úsilie aj s tou 1/2 populácie.

Plán musí byť postavený v takej výške a štruktúre, aby umožnil vykonanie seriózneho selektívneho zásahu do populácie.

1-ročné srnce v I. v. t.:

Je možné najspoľahlivejšie posúdiť vek a chovnú hodnotu.

Veľké rozdiely v kvalite a individuálnom vývoji.

Výradové 1-ročné srnce loviť na stretnutie hneď od 16. mája – neskoršie je ich lov obtiažny.

Výradový srnec: gombičkár, paličkár asi do 12 cm, dôležitejšia je hrúbka a členenie ihlíc.

Časté nepravidelnosti parožia.

Posudzovať aj podľa telesného rámca a hmotnosti.

Výška lovu závisí od prírastku – počtu srnčiat, ktoré prejdú do I. v. t.

Plánovať a požadovať lov srncov I. v. t. minimálne 50 % z celkového lovu srncov.

Ročný srnec môže byť s 1. alebo 2. parožím.

Srnce v II. v. t. (2 – 5-ročné):

Ak sme dôsledne zasiahli v I. v. t., tak do II. v. t. by malo prejsť minimum výrazne nekvalitných srncov.

Minimálny odstrel v II. v. t. – len do 20 %

Prísne chráňme klasických kvalitných šestorákov vo veku 2 – 4 roky – sú menej opatrní a je ich v revíri často vidieť.

Lovme len vyslovene výradové a podpriemerné srnce: bez výsad, slabé vidliaky, anomálie a deformácie parožia, slabučké šestoráky – ak sme sa skutočne presvedčili, že je to srnec II. v. t.

Časté omyly: Namiesto výradového srnca v II. v. t. sa uloví veľmi kvalitný ročný srnec.

Chovný srnec v II. v. t. musí dosahovať stupeň šestoráka, kmene sú dlhé, ale tenké, 2-ročný srnec má 70 – 80 b. CIC a 3-ročný srnec už aj vyše 100 b. CIC.

Srnce v III. v. t. (6-ročné a staršie):

Srnce od veku (5) 6 – 8 rokov považujeme za cieľ chovu a za lovné bez ohľadu na parametre a vzhľad parožia.

Sú výsledkom a zrkadlom chovu srnčej zveri.

Vysoký podiel medailových srncov v tejto kategórii, aj keď sa tu nájdú aj výslovne výradové kusy, ktoré predtým unikli našej pozornosti.

6 – 7-ročné srnce sú kondične na vrchole. Zhruba vo veku 10 rokov začína rýchle chradnutie organizmu a úbytok svalstva (na krku, hlave).

Lov srncov III. v. t. je náročný, vyžaduje veľa času, trpezlivosti, alebo veľmi veľa poľovníckeho šťastia.

Srny a srnčatá:

Dobre vykonaný lov srn a srnčiat je pre úspešný chov srnčej zveri dôležitejší, ako lov srncov.

Lov srn a srnčiat je v praxi často opomínaný, podceňovaný a venuje sa mu len minimálna pozornosť.

Chovnú hodnotu srny posúdime najlepšie podľa jej potomstva – srnčiat.

Srna má najvyššiu chovnú hodnotu vo veku 3 – 6 rokov. Zamerať sa na lov starých srn, ktoré majú často agresívne teritoriálne správanie.

Srny a srnčatá je treba začať loviť včas, od začiatku doby lovu. Dobré obdobie je aj v októbri, keď zver prefarbuje.

Výradové srnčatá: malý a slabý telesný rámec, nízka hmotnosť, neskoré prefarbovanie, výrazne slabšie kusy v porovnaní s rovesníkmi.

Z dvojčiek odloviť slabší kus (niekedy sú obidva dobré), trojičky sú nežiaduce.

Mladšia srna s 1 srnčaťom je zvyčajne najcennejší chovateľský materiál.

8. BAŽANTNICE – INTENZÍVNÝ CHOV A LOV BAŽANTEJ ZVERI

8.1. Organizovanie úspešného lovu bažantov

(Spracované podľa referátu Ing. Miroslava Jankovského, riaditeľa LZ Konopište, zborník referátov z konferencie Pernatá zvěř 2001, Česká lesnická společnost 2001).

Málo kto si uvedomuje, aké maličkosti môžu rozhodovať o tom, že skupina hostí odchádza spokojná a s presvedčením, že chce sa znovu vrátiť a prežiť podobné poľovnícke dni na bažanty. Užívateľ každého revíru, ktorý chce organizovať poplatkový lov bažantov si musí najprv jasne „zrovnať v hlave“ čo chce a na akú klientelu sa chce zamerať. To je základná otázka, ktorá rozhoduje o úspechu, či neúspechu.

8.1.1. Klientela

Najlepšiu a najnáročnejšiu klientelu hostí na lov bažantov (predovšetkým z Anglicka) je možné charakterizovať takto:

- má dostatok finančných prostriedkov, pri pohľade na výrad si vybaví strelecké zážitky a nepočíta, koľko zážitkov stál peňazí,
- v prevažnej väčšine ide o skúsených a nadpriemerných, alebo výborných strelcov (zážitky sa umocňujú iba vtedy, keď strelec má problémy s dosiahnutím pre neho bežne úspešných zásahov),
- lovia v priebehu celého roka v rôznych častiach Európy alebo sveta (veľmi rýchlo si spravia obraz o kvalite zveri a organizačnom priebehu poľovníckeho dňa),
- vyžadujú vysoký štandard ubytovania a služieb.

8.1.2. Vysoké bažanty

Musíme si uvedomiť, že bažant vo svojej prirodzenosti nemá túžbu po výškach a ani nie je spôsobilý pre dlhý let. Keď povieme, že sa strieľali bažanty letiace 40 metrov vysoko, musíme skutočne vedieť o čom hovoríme. To je 15 poschodie paneláku, alebo rubný smrekový porast plus desať metrov. Je to hranica, na ktorú sa bažant dá s brokmi 3 mm a plným zahrdením hlavni bez problémov strieľať. Stačí však, aby bol bažant pri takej vzdialenosti trochu šikmo a už je mimo účinný dostrel. Na rovine je bažant letiaci 15 metrov vysoko dobrou zverou. Pre náročnú klientelu musíme prezentovať bažanty letiace 20 – 30 metrov vysoko. Pre väčšinu vyspelých strelcov je 20 m hranicou minimálnej vzdialenosti, kedy sú ešte ochotní strieľať.

8.1.3. Zásady organizovania poľovačky

Skúsme si vymenovať zásady, ktoré prispievajú k dobrému poľovníckemu dňu na bažanty. Ide o ideálny stav, ktorý nie je možné uplatniť vo všetkých pohonoch, ale čím viac pohonov sa mu blíži, tým je revír lepšie hodnotený.

a) Letiaci bažant musí byť pre strelca výzvou – v pohone by mal byť dostatok zveri, ktorý otestuje schopnosti strelca a zároveň dáva i šancu zveri uniknúť. Strelci by nemali vidieť vzlietajúcu zver, v žiadnom prípade bažanty kráčajúce k nim po zemi. Miesto vzletu bažantov by nemalo byť nikdy bližšie ako 60 metrov pred radom strelcov. Hodnotu pohonu znižuje:

- príliš veľký počet ľahkých bažantov,
- zver bez plne dorastených chvostových pier,
- veľký podiel zveri letiacej mimo strelcov,
- hromadné vzlety s prestávkami.

b) Strelci nesmú stáť blízko pri sebe – kvalitu lovu znižuje, pokiaľ strelci stoja bližšie ako 30 metrov od seba. Počet strelcov musíme limitovať možnosťami pohonu. Preferované sú skupiny ôsmich strelcov, ale vyhovujúca je skupina od šesť do desať strelcov.

c) Strelecké stanovište je určené losovaním – touto zásadou je možné vyhnúť sa mnohým neprijemnostiam. Často nepoznáme hierarchiu skupiny a postaviť prominentnejších členov skupiny trikrát na okraj pohonu, môže znamenať neprijemnosti. Najmä pri skupinách, ktoré sú niekým pozvané, dochádza k mnohým vnútorným rozladeniam, pretože strelec, ktorý stál na slabších stanovištiach má pocit, je tam stavaný úmyselne. Rovnako stavenie dobrých strelcov na najlepšie miesta a slabších strelcov na ostatné strelecké stanovišťa, vytvára na konci dňa skryté mrzutosti a rozladenie.

Najlepším spôsobom je strelcov rozlosovať, každému prideliť číslo. Potom máme celý rad možností a špeciálnych kľúčov, ktorými môžeme strelcov stavať. Každý revír by mal používať iba jeden spôsob, ktorý je preň najvhodnejší. Anglické číslovanie streleckých stanovišť je sprava doľava a používanie kľúča, ktorý každému strelcovi zabezpečí, že na každom stanovišti bude mať iného suseda.

d) Prijemné prostredia pohonov – pre väčšinu lovcov je prioritou bažantej poľovačky spoločenské stretnutie s priateľmi a príjemné prežitie dňa. Veľká časť klientely vníma okolité prostredie a prírodu. Kvalitu pohonov výrazne znižujú neprirodzené javy, ako blízkosť rušnej cesty, výhľad na továrne, sídliská, komíny. Anglické skupiny, alebo klientela zvyknutá tam loviť bažanty, veľmi negatívne reaguje na viditeľné odchovne, vypúšťacie voliéry a kŕmne zaradenia. Pokiaľ je to možné, je vhodné pohony kombinovať tak, aby sa čo najviac zvýraznila rozmanitosť revíru.

e) Čistota streleckého stanovišťa – strelec nesmie stáť na stanovišti obklopenom vystrieľanými starými nábojnicami, alebo iným neporiadkom. Nemal by byť postavený vedľa vypúšťacej voliéry. Ak máme možnosť vytvoriť niečo špecifické a osobité, spravme to. Veľmi často posunutím streleckého stanovišťa o niekoľko metrov dokážeme zmeniť kvalitu pohonu.

f) Chôdza by mala byť normálnym spôsobom premiestňovania medzi pohonmi – chôdza umožňuje konverzáciu a pozorovanie prírody. Je lepšie spraviť o jeden pohon menej, než stále nastupovať a vystupovať z dopravného prostriedku. Doprava terénym autom by mala byť zabezpečená iba pre zle chodiacich poľovníkov. Na druhej strane presuny dopravným prostriedkom nám umožnia opticky zväčšiť revír a vyberať pohony presne podľa typu a požiadaviek hostí.

g) Efektívne dohľadanie zveri – pri love vysokých bažantov je bežné, že i dobre strelený bažant padá i niekoľko sto metrov za streleckou líniou. Psovodi musia byť dobre rozmiestnení za strelcami, aby videli padajúce postrelené bažanty a hneď ich dohľadali. Pokiaľ strelec má svojho psa, mali by mu umožniť aspoň počas piatich minút nerušenú prácu v okolí svojho sta-

novištia. Veľmi dôležitý je dostatočný počet upotrebitelných a dobre vycvičených psov, ktorí minimalizujú straty vznikajúce v dôsledku nedohľadania zveri.

h) Prezentácia ulovku – poľovačka na bažanty nie je lacnou záležitosťou. Nepodľahnime dojmu, že skupinu strelcov nezaujímá predbežný výsledok lovu. Väčšina klientely považuje za nevhodné sa vypytovať, koľko ulovili. Ak sa však dozvedia až na konci dňa počet ulovených bažantov, môže to pokaziť výsledok inak veľmi dobrého poľovníckeho dňa. Na Konopišti používajú nasledovný spôsob. Každý strelec dostane ráno streleckú kartu s vyznačením vylosovaného čísla a rozpisom čísel streleckých stanovíšť jednotlivých pohonov. Do karty doprovod hneď po skončení pohonu zaznamená počet ulovených bažantov a odsúhlasí ho so strelcom. Po každom pohone je pripravená výlož, kde si ktokoľvek zo skupiny môže spočítať počet ulovených bažantov.

i) Strelci a personál musia tvoriť zohraný tím – personál, doprovod (nabíjači), psovodi a honci významne prispievajú k pohode na poľovačke. Počas pohonu by strelec mal vidieť čo najmenej honcov. Všetci prítomní by sa mali zdržať akéhokoľvek negatívneho hodnotenia streleckých schopností, či výčítiek, že strelec nestrielal, aj keď mohol. Dojem z organizácie poľovačky najviac znižujú hlasné prejavy honcov a personálu, povely psovodov, nahlas zapnuté vysielacky, zvuky motorov áut či traktora. V žiadnom prípade by strelec nemal absolvovať jeden pohon dvakrát a aj pri viacdňovej poľovačke. Pri nedostatku bažantov na konci sezóny je vhodné pohon aspoň modifikovať a niečo v ňom zmeniť.

j) Najdôležitejšia je bezpečnosť – jediný zlý výstrel ohrozí dobrú poľovnícku sezónu. Poľovačky by mali prebehnúť v príjemnej atmosfére, ale pri rešpektovaní všetkých bezpečnostných pravidiel:

- nabíjať po zahájení a vybiť po ukončení pohonu,
- nestrieláť na nízko letiace bažanty,
- pri čakaní na zver držať zbraň hlavňami nahor,
- pri zatváraní zbrane musia hlavne smerovať do bezpečného priestoru (platí to pre strelcov a nabíjačov),
- dobrovod musí dávať pozor, či sa strelec správa bezpečne a musí si overiť, či používané zbrane sú v dobrom technickom stave.

8.1.4. Hľadanie vhodnej klientely a cenová politika

I v najlepších revíroch s vynikajúcou organizáciou chovu a lovu bažantov, nádhernými pohonmi a prezentovaním vyspelých vysokých bažantov je najdôležitejšie mať klientelu, mať skupiny strelcov, ktoré zúročia celoročnú prácu a vrátia prostriedky, ktoré boli investované.

Vo Francúzsku, Beneluxe, Anglicku, Španielsku atď. je ohromný potenciál klientely. Veľmi ťažko sa však prekonáva ich pocit, či ich postavenie im dovoľuje ísť napríklad do ČR loviť bažanty a ešte sa tým niekomu pochváliť. Oveľa ľahšie sa to prekonáva s odporúčaním niekoho na ich úrovni postaveného, kto sa už u nás lovu zúčastnil a bol spokojný. Mať dostatok dobrých referencií je kľúčom k úspechu.

Užívateľ revíru musí mať istotu, že dohodnutá klientela príde. Jediným prostriedkom tejto záruky je zaplatená záloha na objednanú poľovačku. Tu nastáva ďalší problém, že nová klientela nie je ochotná platiť dopredu zálohu do ČR, pretože sa obáva o svoje peniaze.

Väčšina revírov v západnej Európe má svojho agenta. Agenti si zakladajú na svojom mene a tí najlepší by nikdy nezastupovali priemerné revíry. Zvyčajne agent zaistuje všetko, okrem samotného lovu. Výhodou je, že akékoľvek prípadné organizačné problémy, okrem lovu, nejdú na vrub užívateľa revíru. Málokto si uvedomuje, čo si vyžaduje príprava niekoľkodenného pobytu pre náročnú klientelu. Všetko je rozplánované do najmenších detailov, stovky strán korešpondencie a telefonátov, všetko je overované osobnými tajomníkmi a preverované ochrankou.

Veľmi dôležitým obchodným faktorom je jasná prehľadná cenová politika. Pre udržanie serióznosti revíru je veľmi nešťastné stanovenie ceny, z ktorej sa postupne zlavuje, aby sa prilákala klientela. Klient musí cítiť, že strelecké skupiny vyberá agent, alebo užívateľ revíru s úplne jasnou a nezvratnou predstavou o cene.

Pokiaľ záujemcovi o poľovačky na bažanty oznámime, že ho nie sme schopní v aktuálnej sezóne umiestniť, je i nevhodné sa znova ponúkať, pretože to automaticky vedie k požiadavke na zníženie ceny a pocitu, že nemôžeme poľovačky predať. Zvlášť pri zvyšovaní ceny je lepšie znížiť počet lovených bažantov.

Spôsoby stanovenia ceny sú v podstate dva. Buď si stanovíme našu cenu a sprostredkovateľ si pridá podľa dohody, alebo podľa svojho uváženia províziu pre seba a stanoví rozsah služieb, ktoré bude z nej hradíť. Pri viacerých agentoch alebo sprostredkovateľoch je výhodnejšia pevná cena a z nej stanovená provízia pre sprostredkovateľa. Obidva spôsoby majú svoje nevýhody a užívateľ revíru si musí stanoviť spôsob pre neho výhodnejší. Neetické a pre povest revíru nevhodné je, pokiaľ užívateľ revíru predáva poľovné dni čiastočne na priamo za nižšie ceny a preberá na ďalšiu sezónu skupiny od sprostredkovateľa. Pre strelca je to výhodnejšie, ale užívateľovi revíru to neprinesie žiadny efekt a sprostredkovatelia sa obrátia na iné revíry.

9. ODPORÚČANÁ LITERATÚRA

- HELL, P., HŮSKA, J., KOČÍK, K. 2006: Základy rastlinnej výroby. TU vo Zvolene, 138 s.
- HELL, P., KONÓPKA, J. *a kol.* 2004: Trvalo udržateľné poľovnícke obhospodarovanie zveri v rámci poľových oblastí a lokalít. Zvolen, LVÚ, 180 s.
- HELL, P., KONÓPKA, J., LEHOCKÝ, M. *a kol.* 2001: Slovenské poľovníctvo na prahu tretieho tisícročia. Bratislava, PaRPRESS, 118 s.
- HELL, P. *a kol.* 2001: Manažment poľovníctva. TU vo Zvolene, 128 s.
- HELL, P. *a kol.* 2000: Špeciálny chov zveri. TU vo Zvolene, 197 s.
- KONÓPKA, J. *a kol.* 2005: Lesné ekosystémy a úživnosť poľových revírov pre raticovú zver na Slovensku. *Folia venatoria*, 35, Zvolen, LVÚ, s. 5 – 33.
- KONÓPKA, J., HELL, P. *a kol.* 2006: Optimalizácia manažmentu a zlepšovanie biotopu raticovej zver. Zvolen, LVÚ, 197 s.
- Pernatá zvěř 2001. *In* Zborník referátov z medzinárodnej konferencie, Konopiště u Benešova, 2001, 167 s.
- Slovenské poľovníctvo v integrovanej Európe. *In* Zborník referátov z medzinárodnej konferencie, Levice, 2001, 95 s.
- Chov jelenej zveri na Slovensku. *In* Zborník referátov z medzinárodnej konferencie, Levice, 2003, 94 s.
- Životné prostredie a poľovníctvo. *In* Zborník referátov z medzinárodnej konferencie, Levice, 2006, 98 s.
- Svetové poľovníctvo a poľovnícky turizmus. *In* Zborník referátov z medzinárodnej konferencie, Levice, 2007, 96 s.
- Chov muflonej zveri v Topolčiankach a ďalších významných revíroch. *In* Zborník referátov z poľovníckeho seminára Lesov SR, Topolčianky, 2007, 83 s.

ISBN 978-80-8093-037-0

9 788080 930370